

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky



Diplomová práce

Mezinárodní srovnání zadluženosti vybraných zemí

Bc. Barbora Smetanová

© 2022 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Barbora Smetanová

veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Mezinárodní srovnání zadluženosti vybraných zemí

Název anglicky

International comparison of indebtedness of the chosen states

Cíle práce

Za cíl této diplomové práce bylo stanoveno srovnání zadluženosti vybraných zemí v období let 2010 až 2020. Srovnání zadluženosti bude podrobena několik členských států Evropské unie, a to Řecko, Česká republika, Estonsko, Nizozemsko, Belgie a Švédsko. Hlavního cíle práce bude dosaženo prostřednictvím cílů dílčích. Dílčím cílem práce bude analýza vývoje a struktury zadluženosti vybraných zemí za sledované období let 2010 až 2020.

Druhým dílčím cílem bude komparace jednotlivých výsledných ukazatelů, kterých zvolené státy ve sledovaném období, dosahují.

Posledním dílčím cílem bude stanovení postupů, které zvoleným státům navrhnou nové možnosti řízení veřejného dluhu.

Metodika

První část diplomové práce bude část teoretická. V teoretické části bude nastudována odpovídající odborná literatura a bude provedena její vyčerpávající analýza. Na základě analýzy budou charakterizovány základní pojmy, které se týkají této diplomové práce. Následovat bude za pomoci metody syntézy vypracování uceleného přehledu týkající se dané problematiky.

Druhou část diplomové práce bude tvořit část praktická. V této práci byl zvolen základní cíl a cíle dílčí, jejichž naplnění bude založeno na následujících metodologických postupech. V prvé řadě bude využita deskriptivní metoda sekundárních dat týkající se daného tématu, které budou čerpány z dostupných databází. Zejména se bude jednat o databáze Českého statistického úřadu, EUROSTATU, OECD a Ministerstva financí České republiky.

Zjištěná data budou následně podrobena analýze, při které budou využity elementární charakteristiky časových řad, díky kterým bude přiblížen vývoj veřejných dluhů jednotlivých států. Komparativní metodou budou následně zjištěné výsledky porovnány, a za využití odborných publikací budou analyzovány důvody vzniku jednotlivých výší zadluženosti.

V závěru práce budou navrženy nové možnosti řízení veřejného dluhu.

Doporučený rozsah práce

40 – 50s.

Klíčová slova

zadluženost, státní rozpočet, dluh, veřejné finance, rozpočtová soustava, rozpočtový deficit, hospodářská politika

Doporučené zdroje informací

BACHANOVÁ, V. *Fiskální politika v prostředí Evropské hospodářské a měnové unie*. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-526-8.

DVOŘÁK, P. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C.H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-075-1.

HOLMAN, R. *Ekonomie*. V Praze: C.H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-278-6.

JUREČKA, V. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

KLIKOVÁ, C. – KOTLÁN, I. *Hospodářská politika*. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2012. ISBN 978-80-86572-76-5.

MAAYTOVÁ, A. – OCHRANA, F. – PAVEL, J. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5561-8.

SLANÝ, A. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. Praha: C.H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-738-3.

URBAN, J. *Teorie národního hospodářství*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-724-9.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2021

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 23. 11. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 11. 12. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "*Mezinárodní srovnání zadluženosti vybraných zemí*" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. března 2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu profesoru Svatošovi, za veškerý komfort, který mi při psaní diplomové práce poskytl. Děkuji též rodině, která mě po celou dobu studia na univerzitě podporovala a byla mi velmi silnou oporou při závěru studia.

Mezinárodní srovnání zadluženosti vybraných zemí

Abstrakt

Diplomová práce s názvem „*Mezinárodní srovnání zadluženosti vybraných zemí*“ je zaměřena na analýzu zadluženosti jednotlivých zvolených zemí a jejich následné porovnání. Hlavním cílem práce je srovnání zvolených ukazatelů, které budou analyzovat vývoj zadluženosti, v rámci zvoleného období let 2010-2020. Diplomová práce je rozdělena na dvě části, a to na teoretická východiska a analytickou část práce. Teoretická východiska jsou zpracována v rámci uceleného přehledu problematiky na příkladu České republiky. Daná problematika je zpracována v jednotlivých kapitolách, které se věnují veřejnému sektoru, státnímu rozpočtu a veřejnému dluhu. Prostřednictvím analytické části je aplikována studovaná problematika na konkrétní státy, které jsou studovány z pohledu jejich veřejného dluhu.

V závěru práce jsou jednotlivé státy prostřednictvím komparativní metody porovnány a definovány jsou nejvýznamnější rozdíly týkající se výše veřejného dluhu.

Klíčová slova: zadluženost, státní rozpočet, dluh, veřejné finance, rozpočtová soustava, rozpočtový deficit, hospodářská politika

International comparison of indebtedness of the chosen states

Abstract

The diploma thesis which is title “*International comparison of indebtedness of the chosen states*” is focus on analysis of indebtedness of the chosen states and their comparison. The main objective of the thesis is to compare chosen indicators which will be give an account of debt development in the time of 2010-2020. Diploma thesis is divided into two parts, theoretical background, and analytical part. Theoretical background contains comprehensive summary about research. This part is compiled pursuant on the Czech Republic. Theoretical background contains summary about public sector, state budget and debts. In analytical part, the theoretical background is applicated to the chosen states which is analysed.

In the end of the thesis are states compared and there is define the main difference which is related to the indebtedness.

Keywords: indebtedness, state budget, debt, public finance, state budget structure, budget deficit, economic policy

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická východiska	16
3.1 Veřejný sektor	16
3.1.1 Pojem veřejný sektor	16
3.1.2 Struktura veřejného sektoru	18
3.1.3 Veřejné finance	20
3.1.4 Funkce veřejných financí	21
3.2 Rozpočtová soustava	22
3.2.1 Pojem rozpočtová soustava	23
3.2.2 Soustava veřejných rozpočtů	24
3.2.3 Bilance veřejných rozpočtů	25
3.2.4 Státní rozpočet	26
3.2.5 Příjmy státního rozpočtu	28
3.2.6 Výdaje státního rozpočtu	31
3.2.7 Územní rozpočty	34
3.3 Veřejný dluh	36
3.3.1 Pojem veřejný dluh	36
3.3.2 Pojem státní dluh	37
3.3.3 Dluh místní správy a samosprávy	39
3.3.4 Příčiny veřejného dluhu	41
3.3.5 Financování veřejného dluhu	42
3.3.6 Financování dluhu místní správy a samosprávy	43
3.3.7 Důsledky veřejného dluhu	43
4 Analytická část	45
4.1 Analýza veřejného dluhu jednotlivých zvolených zemí	45
4.1.1 Česká republika	45
4.1.2 Belgie	52
4.1.3 Řecko	59
4.1.4 Nizozemsko	66
4.1.5 Švédsko	72
4.1.6 Estonsko	77
4.2 Komparace zvolených ukazatelů	83
4.2.1 Výše veřejného dluhu (mil. EUR)	83

4.2.2	Komparace veřejného dluhu v % HDP.....	84
4.2.3	Komparace komponent krytí veřejného dluhu.....	86
4.2.3.1	Dluhové cenné papíry.....	86
4.2.3.2	Půjčky.....	87
4.2.3.3	Hotovost a vklady.....	88
4.2.4	Komparace dluhu na obyvatele.....	89
4.2.5	Komparace dluhu na daňového poplatníka.....	90
	Výsledky a diskuse.....	91
4.3	Návrhy řešení na snížení zadluženosti.....	94
5	Závěr.....	97
6	Seznam použitých zdrojů.....	99
7	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratek.....	104
7.1	Seznam tabulek.....	104
7.2	Seznam grafů.....	104
7.3	Seznam použitých zkratek.....	105
8	Přílohy.....	106

1 Úvod

Díky neustálému rozvoji světové ekonomiky dochází ke neustálému nárůstu propojení jednotlivých zemí. Zejména je tato skutečnost patrná u členských zemí Evropské unie. Propojenost členských zemí mezi sebou kromě převyšujících pozitiv přináší i negativa, která mohou způsobit dalekosáhlé důsledky na hospodářské politice jednotlivých států. Významným negativem propojenosti zemí představuje především velmi silná citlivost národních ekonomik na vývoj trhu evropského, potažmo globálního.

S citlivostí na vývoj světového trhu se pojí i téma této závěrečné diplomové práce, která se věnuje vývoji zadluženosti vybraných zemí a jejich následnému srovnání. Zaměření práce na analýzu zadluženosti států členských zemí Evropské unie bylo vybráno z důvodu snahy upozornit na nutnost tuto oblast sledovat a pravidelně vyhodnocovat, především u zemí EU, právě z důvodu silné propojenosti. Dále se argument nutnosti sledování a vyhodnocování vývoje zadluženosti se pojí především s rychlostí změn, které v rámci vývoje přicházejí mnohem častěji, jejich nástup je mnohem rychlejší a způsobují dalekosáhlejší důsledky. Změny, které nastanou, způsobují krize či dokonce mohou vyvrcholit v anomické stavy, ve kterých se již společnost nemůže rozhodovat na základě předepsaného institucionalizovaného jednání, převtěleného do legislativy. Pokud tedy nastalé změny nebudou řešeny již v počátku, dojde ke značné komplikaci při institucionalizaci opatření k minimalizaci důsledků. Též pokud nedojde k včasnému řešení situace, nastalé důsledky změn budou značně komplikovat i další státní aktivity.

Hospodářské politiky zemí Evropské unie jsou typické svou otevřeností vůči ostatním, tedy jsou velmi citlivé na nastalé změny. Na základě v minulosti proběhnutých hospodářských krizí lze konstatovat, že krize v jednom státě velmi lehce vyvolá krizi u jeho obchodních partnerů, a následně daná situace může vést, v případě jejího neřešení a nepřijetí opatření, i ke krizi evropské, ba dokonce i celosvětové. Důsledky jakékoli krize (nemusí se vždy jednat o krizi hospodářskou) se odráží především na celkové zadluženosti dané země, zejména z důvodu nejistoty investorů investovat na trhu silně zasažené země.

Česká republika, jako otevřená ekonomika patřící do Evropské unie, musí systematicky vyhodnocovat nejen svou zadluženost, ale též vývoj zadluženosti svých obchodních partnerů, potažmo objektu investic. Důvodem jsou především zahraniční investice, které představují významnou položku hospodářského vývoje nejen České republiky, ale též i zemí ostatních. Investice též zaručují dlouhodobější hospodářský růst,

což je další argument pro systematické vyhodnocování, do jaké země se republika rozhodne investovat. V případě, že dojde ke změně na trhu obchodního partnera či státu, která by systematicky vedla k růstu zadlužení, kam ČR investovala své prostředky, může při důsledném systematickém vyhodnocení dojít k přijetí opatření, které zajistí, že republika nebude zatížena danou krizí, tím pádem nedojde k růstu českého zadlužení, a nedojde k odlivu zahraničních investic.

2 Cíl práce a metodika

V následující kapitole je popsán stanovený hlavní cíl této diplomové práce, kterého bude dosaženo prostřednictvím stanovených cílů dílčích. V následující kapitole je též obsažena metodika vypracování diplomové práce.

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je srovnání zadluženosti zvolených zemí a sestavit jejich výsledné pořadí dle dosahovaných hodnot veřejného dluhu. Srovnání veřejného dluhu bude podrobena šest členských států Evropské unie. Mezi státy, které jsou podrobeny analýze veřejného dluhu, jsou zvoleny Česká republika, Belgie, Řecko, Nizozemsko, Švédsko a Estonsko. Hlavního zvoleného cíle bude dosaženo prostřednictvím stanovených cílů dílčích.

Za dílčí cíl je stanoveno provedení analýzy veřejného dluhu jednotlivých zvolených států. Za sledované období, po které je veřejný dluh jednotlivých států sledován, je vybráno období let 2010-2020.

Za následující dílčí cíl je stanoveno srovnání jednotlivých zjištěných hodnot, kterých jednotlivé státy ve zvolených ukazatelích dosahují.

Poslední dílčí cíl diplomové práce bude navrhopvat zvoleným státům řešení ke snížení jednotlivých veřejných dluhů.

2.2 Metodika

Diplomová práce je rozdělena na dvě základní části, a to teoretická východiska a analytickou část. Analytická část diplomové práce je dále rozdělena na praktickou část, jejíž součástí jsou analýzy zadluženosti jednotlivých zvolených států. Druhá část analytické části demonstruje zjištěné výsledky za pomoci metody komparace, a následně obecné doporučené návrhy pro řízení zadlužení.

Pro dosažení stanovených cílů dílčích, prostřednictvím kterých je dosaženo cíle hlavního, byly v první řadě nastudovány dostupné, odpovídající a odborné české i zahraniční publikované zdroje. Studované materiály byly podrobeny kritické analýze, kdy za pomoci metod syntézy a dedukce je vypracován přehled v ucelené formě. Ucelená forma zjištěných informací je naplní první části této práce, a to kapitoly teoretická východiska.

První část analytické části se věnuje analyzování zadluženosti jednotlivých zvolených států. Pro účely diplomové práce jsou cíleně vybrány členské země Evropské unie, s otevřenou ekonomikou a podobnou velikostí určenou na základě počtu obyvatel. Zvolené státy byly vybrány na základě nepravděpodobnostního výběru za účelem hloubkové analýzy, nikoli zobecňování.

Pro diplomovou práci je zvoleno období let 2010-2020. Důvodem výběru začátku období, tedy roku 2010, je především již přítomná určitá konsolidace veřejných financí po hospodářské krizi, která zasáhla celou světovou ekonomiku a oficiální konec je stanoven na rok 2008. Sledované období končí rokem 2020, z důvodu dostupnosti dat.

Sekundární data, na základě kterých jsou zkonstruovány veškeré analýzy, jsou čerpány z databáze Evropské unie, z EUROSTATu. Pro jednotlivé výpočty je využit software MS EXCEL. Tento software je využit i pro konstrukci grafů, které přehledně vizualizují zjištěné výsledky. V diplomové práci jsou využity především skupinové sloupcové, spojnicové a kombinované skupinové sloupcové grafy. Podklady pro sestrojení grafů jsou uvedeny v příloze diplomové práce.

Veřejný dluh v této kapitole je analyzován na základě zvolených ukazatelů, které jsou v práci studovány za pomoci elementárních charakteristik časových řad, v rámci zvoleného období.

Zvolenými ukazateli, znázorňující vývoj zadluženosti zvolených zemí, jsou:

- Veřejný dluh (mil. EUR)
- Krytí veřejného dluhu (mil. EUR)
- Veřejný dluh (% HDP)
- Dluh na obyvatele (EUR)
- Dluh na daňového poplatníka (EUR)

Pro znázornění zadluženosti v rámci ukazatele veřejný dluh (mil. EUR) je zvolen konsolidovaný hrubý dluh v mil. EUR. Pro podrobnější analýzu vývoje daného ukazatele jsou využity ukazatele elementárních charakteristik časových řad. Z dostupných metod je využit průměrný koeficient růstu a řetězový index (též koeficient růstu, tempo růstu).

Koeficient růstu definuje, o jakou průměrnou hodnotu se meziročně zvýšila zvolená hodnota, tedy hodnota zadlužení. Ukazatel ovšem pracuje pouze s počáteční a koncovou hodnotou. V této práci se s daným ukazatelem bude pracovat především v procentuálním vyjádření. Hodnoty průměrného koeficientu růstu jsou vyjádřeny ze vztahu:

$$\bar{k} = \sqrt[n-1]{k_1 * k_2 * k_3 * k_n} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}} * 100 (\%)$$

\bar{k} ... průměrný koeficient růstu

$k_1 - k_n$... dosahované hodnoty časové řady

n ... počet pozorování

y_n ... poslední hodnota časové řady

y_1 ... první hodnota časové řady

Řetězový index (též koeficient růstu, tempo růstu) udává, o kolik procent vzrostla či poklesla hodnota ukazatele v čase t_i oproti hodnotě v čase t_{i-1} . V diplomové práci bude s ukazatelem pracováno v procentuálním vyjádření. Vzorec řetězového indexu má následující podobu:

$$k_i = \frac{y_i}{y_{i-1}} * 100 (\%)$$

k_i ... výsledná hodnota ukazatele řetězového indexu v čase t_i

y_i ... dosahovaná hodnota časové řady v čase t_i .

Hodnoty průměrného koeficientu růstu a řetězového indexu jsou v diplomové práci upravovány na dvě desetinná místa, kvůli přehlednosti.

Ukazatel krytí veřejného dluhu zobrazuje nejvýznamnější komponenty, kterými daný stát kryje své dluhy. Ve všech případech se jedná o dluhové cenné papíry, půjčky či úvěry a hotovost a vklady.

Ukazatel veřejného dluhu v % HDP je v práci vyobrazen jako prostá časová řada s komentářem, který bude popisovat podrobnosti ohledně vývoje. V práci je pracováno pro popis jednotlivých ukazatelů též s vyjádřením HDP (mil. EUR). V diplomové práci je pracováno s vyjádřením HDP v reálných cenách. Též součástí práce (pro popis makroekonomického pozadí) je stručný nástin vývoje inflace (v %) a nezaměstnanost (v %).

Vývoj ukazatele dluhu na obyvatele (*dále jen „DnO“*) je složen z podílu dvou složek, a to celkového veřejného dluhu jednotlivých zemí v čase t_i a počtu obyvatel v čase t_i . Pro větší přehlednost je výsledek ukazatele matematicky upraven, dle stanovených pravidel pro zaokrouhlování, a vykazován v jednotkách EUR. Vzorec pro výpočet daného ukazatele má následující podobu:

$$DnO_i = \frac{\text{Veřejný dluh}_i}{\text{Počet obyvatel}_i} \text{ (v EUR)}$$

DnO_i ... dluh na obyvatele v čase t_i

veřejný dluh_{*i*} ... dosahovaná hodnota veřejného dluhu v čase t_i

počet obyvatel_{*i*} ... dosahovaná hodnota počtu obyvatel v čase t_i

Poslední ukazatel, který je využit při analýze, je dluh na daňového poplatníka (*dále jen „DnDP“*). Daný ukazatel též představuje podíl dvou složek. Opět se jedná o veřejný dluh dosahovaný v čase t_i , ale jmenovatel ve vzorci představuje počet zaměstnaných osob dosahovaný též v čase t_i . Ukazatel je též matematicky upraven dle stanovených pravidel pro zaokrouhlování a vykazován v jednotkách EUR. Podoba vzorce pro výpočet ukazatele je následující:

$$DnDP_i = \frac{\text{Veřejný dluh}_i}{\text{Počet zaměstnaných}_i} \text{ (v EUR)}$$

$DnDP_i$... dluh na daňového poplatníka v čase t_i

veřejný dluh_{*i*} ... dosahovaná hodnota dluhu v čase t_i

počet zaměstnaných_{*i*} ... dosahovaná hodnota počtu zaměstnaných v čase t_i

Druhá polovina analytické části diplomové práce je věnována srovnání jednotlivých ukazatelů, jejichž výsledné hodnoty jsou uvedeny v první polovině analytické části. Výsledky budou srovnány prostřednictvím metody komparace, především komparace synchronní, jelikož v práci se vychází z analýzy zvolených ukazatelů v konkrétním časovém úseku. Metoda komparace v práci porovnává jednotlivé výsledky a s její pomocí jsou definovány jednotlivé rozdíly v dosažených hodnotách ukazatelů. Následně je za pomoci metody indukce navrženo několik opatření, které daným státům nabízí možnosti ke snížení zadlužení.

Závěr diplomové práce je věnován sumarizaci zjištěných výsledků. Součástí závěrečné kapitoly je též kategorizace států dle jejich dosahovaného stupně zadlužení, do konečného pořadí. Kategorizace výsledného pořadí je založena na subjektivním hodnocení autorky práce, na základě zjištěných skutečností v analytické části práce.

3 Teoretická východiska

V této části práce jsou popsány základní pojmy, které souvisí se zvoleným tématem diplomové práce.

První část obsahuje stručný popis pojmu veřejného sektoru. Veřejný sektor je zde definován a obsahem kapitoly je také základní popis jeho struktury. Dalším tématem, které je součástí kapitoly, se zabývá problematikou veřejných financí.

V druhé podkapitole je řešena problematika rozpočtové soustavy, s důrazem na definování jednotlivých pojmů ohledně soustavy a vyrovnanosti jednotlivých rozpočtů. Součástí je také kapitola ohledně státního rozpočtu České republiky, jakožto nejvýznamnějšího veřejného rozpočtu. V této kapitole je popsána jak příjmová, tak výdajová strana státního rozpočtu.

Třetí a zároveň poslední podkapitola je věnována problematice veřejného dluhu České republiky. Veřejný dluh je zde popsán z pohledu celkového veřejného dluhu, ale také se kapitola věnuje pojmu státního dluhu České republiky, jelikož dluh státní tvoří 90 % dluhu veřejného. V kapitole je též popsána i problematika týkající se zadluženosti územních rozpočtů krajů a obcí.

3.1 Veřejný sektor

V této kapitole je charakterizován pojem veřejný sektor, jelikož téma této práce se zaměřuje na srovnání zadluženosti vybraných států. Veřejný sektor zde je nejen základně popsán, ale definován i z pohledu struktury veřejného sektoru České republiky.

V další části této kapitoly je pozornost věnována veřejným financím, bez kterých by veřejný sektor republiky nemohl fungovat.

3.1.1 Pojem veřejný sektor

Veřejný sektor představuje důležitou část národního hospodářství České republiky (dále jen „ČR“), které v soudobé ekonomice existuje v podobě smíšené ekonomiky. V rámci smíšené ekonomiky stát svými zásahy stanovuje hranice možností chování ostatních subjektů, ve kterých se musí pohybovat. Smíšený systém tedy obsahuje prvky tržní, ale i centrálně plánované ekonomiky. Smíšený systém ekonomiky je tvořen soukromým sektorem a sektorem veřejným. Hlavním posláním veřejného sektoru je především

předcházet důsledkům selhání trhu. Pokud selhání trhu nastane, veřejný sektor dané důsledky musí řešit v kontextu ekonomického růstu a sociálního rozvoje. (Maaytová, 2015)

Veřejný sektor lze charakterizovat na základě několika definicí. O veřejném sektoru mluvíme jako o sektoru netržním, tedy systém není založen na střetu poptávky a nabídky. Tento sektor má neziskový charakter, tedy hlavním cílem není dosažení nejvyššího možného zisku, ale co největší dosažený užitek, za respektu pravidel týkající se hospodárnosti a účelnosti.

Další charakteristikou veřejného sektoru ČR je skutečnost, že je financován z veřejných rozpočtů na centrální úrovni (státní rozpočet) nebo na decentralizované úrovni (rozpočty municipalit).

Veřejný sektor je spravován tzv. veřejnou správou a uplatňuje se zde rozhodování na základě veřejné volby, která má podobu kolektivního rozhodnutí, prostřednictvím zvolených zástupců ve volbách.

V neposlední řadě je nutné zmínit, že veřejný sektor podléhá veřejné kontrole. V praxi to představuje skutečnost, že občané země mají právo, ale i povinnost na výkon kontroly. Veřejná kontrola může probíhat přímo, prostřednictvím jednotlivých občanů. Nepřímá forma veřejné kontroly funguje na základě zvolených zástupců ve veřejných volbách (jedná se například o opozici v parlamentu). (Tetřevová, 2011)

Charakteristické pro veřejný sektor České republiky je také skutečnost, že se v něm pohybují dva aktéři. Jedná se o státní správu (centralizovaná úroveň) a samosprávu (decentralizovaná úroveň). Postavení obou aktérů upravují příslušné zákony, které stanovují jejich kompetence. Příslušníci těchto dvou úrovní jsou také stanovováni na základě veřejné volby.

Oba aktéři mají ovšem společnou podobu rozhodování. Tito aktéři veřejného sektoru musí rozhodovat na základě veřejného zájmu. Obecně definujeme veřejný zájem jako takový zájem, který definuje a odpovídá potřebám celé společnosti. Pojem veřejný zájem je normativní povahy, tedy nelze stanovit jednotně přijímané pravidlo, které by stanovovalo skutečnou podobu veřejného zájmu. (Ochrana, 2010)

Hlavní úkoly veřejného sektoru jsou definovány jako:

- Zajištění potřebných veřejných statků a na jejich produkci efektivně alokovat finanční prostředky
- Vytvoření podmínek, aby mohl fungovat sektor soukromý

Veřejný sektor vznikl jako reakce na skutečnost selhávání trhu, tržního mechanismu a tržního sektoru ve smíšeném typu ekonomiky. Smíšená ekonomika stojí na základě různých forem vlastnictví a forem koordinace. Jedná se o fungování na základě symbiózy soukromého a veřejného sektoru (neboli sektoru tržního a netržního), kdy oba se navzájem nahrazují při zajištění potřebných statků obyvatelům dané země. Pokud tedy při zajištění statku dojde k selhání soukromého sektoru, zastoupí jej sektor veřejný a naopak.

Trh obecně selhává ve třech různých oblastech. Jedná se o oblasti efektivnosti, stability a spravedlnosti. (Tetřevová, 2011)

V rámci oblasti efektivnost veřejný sektor zajišťuje rovné podmínky pro vstup na trh soukromým subjektům. Veřejný sektor se snaží nastolit efektivní podmínky tak, aby nedocházelo ke vzniku určitých druhů nedokonalých forem konkurence (zejm. monopol) či uzavírání nelegálních kartelových dohod.

Oblast stability představuje takovou skutečnost, že v ekonomice jednotlivých států je nutné regulovat prostřednictvím fiskální a monetární politiky jednotlivé makroekonomické ukazatele (např. míru inflace či míru nezaměstnanosti).

V oblasti spravedlnosti stát nastoluje legislativní normy, které by měly zamezit rozšiřování např. chudoby či se snaží omezit nelegální či neetické výdělečné formy (prostituce).

Důležitý aspekt, týkající se veřejného sektoru je ten, že efektivnost se v této oblasti neposuzuje dle dosaženého zisku, jako je to v soukromém sektoru. Cílem veřejného sektoru je především produkce užitku (přínosu), který bude uspokojovat potřeby obyvatel. Daný užitek se vyčísľuje dle nákladů, které by měly být adekvátní vůči poskytovanému statku. (Černohorský, 2020)

3.1.2 Struktura veřejného sektoru

V této podkapitole se zaměříme na popis základní struktury veřejného sektoru České republiky. Strukturu veřejného sektoru ovlivňuje několik faktorů, kdy mezi nejdůležitější faktory patří zejména:

- Faktory ekonomické
- Faktory historické a geopolitické
- Faktory demografické
- Faktory kulturně náboženské
- Faktory politické

Mezi ekonomické faktory řadíme výkonnost ekonomiky a fázi ekonomického rozvoje, ve které se daná ekonomika nachází.

Faktory historické a geopolitické zobrazují především tradice, které jsou uznávány v daných státech. Dané tradice se odráží především v uznávání principů solidarity a rovnosti či státního paternalismu nebo liberalismu.

Faktory demografické ovlivňují veřejný sektor především z důvodu reakce a současný trend růstu populace a změny v její struktuře. Obecně lze konstatovat, že růst populace má za následek růst veřejného sektoru. Změna struktury obyvatel má za následek změnu jednotlivých resortů ve veřejném sektoru.

V reakci na faktory kulturně náboženské je třeba zmínit, že státní správu ovlivňuje také převažované náboženské vyznání.

Politické faktory znázorňují skutečnost, že struktura i velikost veřejného sektoru je ovlivněna i charakterem politické moci, zejména té, která byla voliči zvolena ve volbách se ziskem většiny, a mohla tak vytvořit vládu. (Strecková, 1997)

Veřejný sektor na základě nejvýše postaveného zákona v ČR, tedy zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy představuje tzv. veřejná správa. Veřejná správa je následně členěna dle jednotlivých subjektů. Institucionalizace veřejné správy stojí na horizontální a vertikální výstavbě, která představuje vztahy nadřízenosti a podřízenosti a dle základního členění se rozděluje na státní správu a samosprávu. Státní správa je vykonávána správou státu přímo, prostřednictvím svých institucí. Samospráva je podřízena státní správě, a zároveň představuje výsledek delegování části pravomocí státní správy na subjekty územní či zájmové.

Státní správu rozdělujeme na:

- Státní správu s celostátní působností
- Státní správu s územní působností

Státní správa s celostátní působností představuje tzv. ústřední správu, do které se řadí vláda, ministerstva (v případě ČR je zřízeno 14 ministerstev) a další ústřední státní orgány (např. Český statistický úřad, Česká národní banka, Národní bezpečnostní úřad apod.). Dále sem řadíme státní správu, která je vykonávána veřejnými sbory (integrováný záchranný systém (policie, hasičský záchranný sbor, záchranná služba), vojenská policie, vězeňská služba) a státní správu, která je zabezpečována zpravodajskými službami (BIS, vojenské zpravodajství apod.).

Státní správa s územní působností zajišťují nižší územně samosprávné celky. V případě České republiky mluvíme o vyšších územně samosprávných celcích (kraje) a základních územně samosprávných celcích (obce), které výkon státní správy vykonávají v tzv. přenesené působnosti. (Provazníková, 2015)

Struktura samosprávy má následující složení:

- Územní samospráva
- Zájmová samospráva
- Ostatní samospráva a instituce

Základ Územní samosprávy je v české legislativě zakotven v hlavě VII., články 99-105 Ústavy. Územní samosprávu vykonávají obce v samostatné působnosti, která jim byla svěřena zákonem.

Zájmová samospráva stojí na osobním základu a znaky profesní samosprávy. Na území ČR mluvíme např. o České lékařské komoře, Komoře daňových poradců apod.

Do skupiny ostatní samosprávy a instituce řadíme především vysoké školy. Vysoké školy mají určité znaky samosprávy a vymezené kompetence na základě legislativního zakotvení. (Čmejrek, 2016)

3.1.3 Veřejné finance

Pojem veřejné finance zahrnuje vztahy a operace, které probíhají mezi orgány patřící do veřejného sektoru a ostatními subjekty ekonomiky. Veřejné finance dále definujeme jako finanční prostředky, které by měly být efektivně využity na financování jednotlivých státních zásahů do ekonomiky. Smysl veřejných financí je založen na existenci veřejných fondů, jejichž příjmy jsou tvořeny výnosy z daní a dalších příjmů. Příjmy fondů se následně přerozdělují, aby bylo zajištěno poslání veřejných financí. (Maaytová, 2012)

Poslání veřejných financí je zejména:

- Zabezpečení veřejných statků
- Stimulace k určitému chování subjektů ekonomiky

Pojem veřejné finance se začal zkoumat na základě historických zkušeností ohledně toho, že tržní systém v ekonomikách nedokáže zajistit efektivnost v rámci alokace zdrojů. Ve 20. století se uplatňovalo institucionální pojetí veřejných financí, které bylo postaveno

na základě institucí veřejného sektoru. Toto pojetí vysvětlovalo, jak instituce veřejné správy využívají veřejné příjmy a výdaje, k ovlivnění ostatních subjektů v dané ekonomice.

V posledních letech se uplatňuje pojetí vztahové, které zobrazuje veřejné finance na základě vztahu tvorby, rozdělení a využití finančních prostředků. Toto pojetí stojí na základě jednotlivých principů, kterými jsou princip nenávratnosti, ne-ekvivalence a nedobrovolnosti. (Peková, 2005).

Princip nenávratnosti spočívá na faktu, že veškeré příjmy do veřejných rozpočtů nebudou navráceny osobám v takové podobě, ve které je do rozpočtu odvedly.

Princip ne-ekvivalence souvisí s principem nenávratnosti v tom, že příjmy budou navráceny osobám v jiné, neekvivalentní podobě (např. ve formě veřejného osvětlení).

Princip nedobrovolnosti představuje takovou skutečnost, že občané státu by dobrovolně na produkci veřejných statků nepřispívaly. Musí k tomu být přinuceni jinou formou. Ve většině případů se jedná o příspěvek do veřejných rozpočtů prostřednictvím odváděných daní.

3.1.4 Funkce veřejných financí

Aby bylo fungování veřejných financí efektivní, bylo jim přisouzeno plnění funkcí. Díky těmto funkcím veřejné finance, potažmo veřejné rozpočty působí na ekonomické subjekty.

Funkce veřejných financí jsou odvozeny především od netržních aktivit státu. Mezi základní funkce veřejných financí patří funkce:

- Alokační
- Redistribuční
- Stabilizační

Existence funkce alokační je provázaná s existencí veřejných statků a hledání řešení na otázku týkající se externalit. Základem této funkce je efektivní alokování finančních prostředků do odvětví, kde jsou nejvíce potřebné. (Černohorský, 2020)

Redistribuční funkce je spjata především s pojmem solidarita. Tato funkce zajišťuje přerozdělování důchodů ekonomických subjektů s cílem zajištění určitého existenčního minima pro ekonomické subjekty a dosažení větší rovnosti mezi jednotlivci. Forma solidarity je ovšem závislá na státním zřízení, období a vládnoucí politické straně.

Redistribuci financí je možné zajistit několika způsoby. První způsob je prostřednictvím progresivních daní, tedy nepřímo. Druhou možností představuje vyšší zdanění některého zboží nebo dotování ceny zboží, které je nakupováno nižšími příjmovými vrstvami. Poslední možností zajištění redistribuce je na základě adresných peněžních transferů (dotací) jednotlivcům (např. různé sociální příspěvky). Tento způsob představuje přímé zajištění redistribuční funkce. (Peková, 2005)

Cílem stabilizační funkce je stabilizovat ekonomiku, především makroekonomické ukazatele (HDP, míru inflace, míru nezaměstnanosti a míru platební bilance). Dalším cílem této funkce je také ovlivňování hospodářského vývoje. V dobách hospodářského růstu je třeba ekonomiku stabilizovat, přesněji tlumit, z důvodu toho, aby nedošlo k přehřátí ekonomiky. V situaci poklesu hospodářského vývoje je nutné ekonomiku naopak nastartovat. (Černohorský, 2020)

3.2 Rozpočtová soustava

Kapitola 3.3 Rozpočtová soustava se zabývá členěním rozpočtové soustavy. Detailněji se kapitola věnuje problematice týkající se veřejných rozpočtů, a zejména státního rozpočtu.

Problematika rozpočtové soustavy je v kapitole popsána na základě definice základních pojmů, popsání soustavy rozpočtové soustavy a její funkčnosti. Popsána je také i problematika vyrovnanosti veřejných rozpočtů.

Kapitola se věnuje i popisu státního rozpočtu, jak z pohledu jeho funkčnosti a důležitosti. Dále zde je též vyjádřena problematika příjmů a výdajů státního rozpočtu dle druhového třídění.

V další podkapitole je pozornost věnována problematice rozpočtů municipalit neboli rozpočtům krajů a obcí. Rozpočty municipalit jsou analyzovány také na základě příjmů a výdajů, také prostřednictvím třídění druhového.

3.2.1 Pojem rozpočtová soustava

Cílem veřejného sektoru je především úspěšné fungování všech vládních úrovní z pohledu financování a zabezpečování veřejných statků.

Rozpočtovou soustavu lze definovat z různých úhlů pohledu, ale obecně lze pojem rozpočtová soustava charakterizovat na základě:

- Soustavy peněžních fondů
- Soustavy rozpočtových vztahů
- Soustavy orgánů a institucí

Soustava peněžních fondů obsahuje veškeré rozpočty (veřejné i soukromé), z nichž důležité postavení mají rozpočty veřejné.

Soustava rozpočtových vztahů představuje charakter peněžních vztahů, které stojí na principu nenávratnosti, ne-ekvivalence a nedobrovolnosti.

Soustava orgánů a institucí představuje organizace zřizované státem či takové, které zřídí územní celek (obec, kraj). Jedná se o takové instituce, které nazýváme také jako správce kapitol, a které zajišťují tvorbu, rozdělení, užití a plnění veřejných rozpočtů. Významné postavení mezi těmito institucemi zastává ministerstvo financí (dále jen „MF“), které je vrcholným orgánem, co se týče rozpočtové soustavy. Kromě MF sem patří ještě ústřední orgány zřizované na úrovních územních samospráv (finanční úřady, finanční ředitelství). (Peková, 2005)

Pokud se na rozpočtovou soustavu zaměříme jako na soustavu peněžních fondů a peněžních vztahů, dělíme rozpočtovou soustavu na:

- Soustavu veřejných rozpočtů (státní rozpočet, rozpočty územních celků)
- Mimorozpočtové fondy (na centralizované i decentralizované úrovni)
- Rozpočty veřejnoprávních neziskových organizací

3.2.2 Soustava veřejných rozpočtů

Nejdůležitější částí rozpočtové soustavy České republiky tvoří soustava veřejných rozpočtů. Uspořádání soustavy veřejných rozpočtů závisí na státoprávním uspořádání dané země. Obecně lze konstatovat, že pokud je struktura veřejné správy složitější, tím bude struktura rozpočtové soustavy členitější.

Fungování veřejných rozpočtů spočívá na základě utváření veřejných fondů, které jsou založeny na základě redistribuce důchodů ekonomických subjektů, které se následně přerozdělí prostřednictvím veřejných statků. Tyto veřejné statky následně utváří důchody ostatním ekonomickým subjektům. Jedná se například o výplatu platu státním zaměstnancům či výplatu sociálních dávek nebo starobních důchodů. (Černohorský, 2020)

Dále veškeré veřejné rozpočty (státní rozpočet či územní rozpočet) představují silný nástroj prosazování politiky dané úrovně. Jedná se o skutečnost, že hlavním úkolem veřejného rozpočtu je zabezpečení distribuce veřejných statků. Dalším podstatným úkolem je stabilizovat ekonomiku daného státu, zejména z pohledu efektivní reakce na vývoj hospodářského vývoje. V neposlední řadě je nutné také zajistit fungování soukromých investic. (Peková, 2005)

Soustava veřejných rozpočtů České republiky:

- Nadnárodní rozpočet
- Státní rozpočet
- Rozpočty územní samosprávy
- Rozpočty veřejných fondů
- Rozpočty veřejných podniků, neziskových organizací, zdravotních pojišťoven

Nadnárodní rozpočet je v České republice uplatňován z důvodu členství v nadnárodním svazku, tedy v Evropské unii (dále jen „EU“). Česká republika jako člen tohoto seskupení musí do rozpočtu EU odvádět stanovené výše příspěvku.

Státní rozpočet v České republice je ustanoven na základě uplatňovaného státoprávního uspořádání země. Rozlišujeme federální rozpočet v případě federativního uspořádání a státní rozpočet v ostatních případech. (Černohorský, 2020)

Kategorie rozpočtů územních samospráv se také člení dle státoprávního uspořádání země. V případě České republiky mluvíme o členění do vyšších a nižších stupňů územní samosprávy, tedy do krajů a obcí. Rozpočty územních samospráv jsou označovány jako tzv.

decentralizační, ve kterých se soustřeďují příjmy, které jsou obcím či krajům přiřazeny na základě rozpočtového určení daní a vlastní činnosti. (Provazníková, 2015)

Rozpočty veřejných fondů jsou zakládány jako tzv. mimorozpočtové. Mimorozpočtové fondy představují specifické fondy, jimiž jsou financovány specifické účely (např. dopravní infrastruktura, ochrana životního prostředí) a platí zde přísné účelová vazba mezi příjmy a výdaji. Mimorozpočtových fondů se tedy netýká rozpočtové určení daní, tedy že by se do fondu přispívalo z ústředního rozpočtu země. (Černohorský, 2011)

Rozpočty veřejných podniků, neziskových organizací a zdravotních pojišťoven představují rozpočty, které jsou zřizovány státem nebo samosprávným orgánem. (Peková, 2005)

3.2.3 Bilance veřejných rozpočtů

Veřejné rozpočty z účetního hlediska považujeme za bilanci. Veřejné rozpočty bilancují každoročně se opakující příjmy a výdaje. Z účetního hlediska bilance příjmů a výdajů musí být vždy vyrovnána.

Dle obecného pojetí účetní bilance rozlišujeme 3 podoby tzv. salda veřejných rozpočtů. Veřejné rozpočty mohou být:

- Vyrovnané
- Schodkové (deficitní)
- Přebytkové (Samuelson, 1994)

Vyrovnaný rozpočet představuje skutečnost, že celkové příjmy se rovnají celkovým výdajům, tzn. $P = V$. Tato situace v praxi nebývá obvyklá.

Schodkový rozpočet znamená, že výdaje převyšují příjmy, tedy $P < V$. Tato podoba rozpočtu bývá nejčastější. Abychom dodrželi nutnost vyrovnanosti bilance z účetního hlediska, tato situace se řeší čerpáním z finančních rezerv státu či návratnými finančními prostředky, čímž se ovšem prohlubuje veřejný dluh státu. Veřejný dluh poté musí být splácen, čímž jsou ovšem zatíženy veřejné rozpočty budoucích generací.

Přebytkový rozpočet je opakem deficitního rozpočtu, tedy že příjmy veřejných rozpočtů převyšují výdaje, tedy $P > V$. Vyrovnanost bilance rozpočtu se v tomto případě řeší převedením přebytku do rezerv nebo investic do aktiv.

Veřejné rozpočty se z účetního hlediska považují za bilanci. Veřejné rozpočty bilancují každoročně se opakující příjmy a výdaje běžné a příjmy a výdaje kapitálové. Z účetního hlediska bilance příjmů a výdajů musí být vždy vyrovnána. (Peková, 2005)

3.2.4 Státní rozpočet

Státní rozpočet představuje nejvýznamnější veřejný rozpočet, který zajišťuje plnění ekonomických, sociálních a politických funkcí daného státu v daném rozpočtovém roce. (Státní rozpočet...v kostce, 2020)

Státní rozpočet je nejdůležitější nástroj ohledně financí, který je využíván vládou v rámci hospodaření státu a realizace programových priorit. Vláda díky státnímu rozpočtu podléhá kontrole svých fiskálních záležitostí, jelikož rozpočet zobrazuje jejich očekávané příjmy a výdaje. Zároveň je státní rozpočet nejefektivnější nástroj ohledně stabilizační politiky státu. (Samuelson, 1994)

Nejvýznamnější funkce, které státní rozpočet plní, jsou funkce alokační, redistribuční a stabilizační. Větší význam je dán funkcím redistribuční a stabilizační, což je dáno povahou nástrojů, které se při plnění těchto funkcí využívají. Povaha daných nástrojů je zpravidla uzákoněna, musí tedy o jejich použití z velké části rozhodnout zákonodárny sbor daného území.

Státní rozpočet můžeme dále definovat jako:

- Centralizovaný peněžní fond
- Bilanci státu
- Finanční plán
- Významný nástroj rozpočtové politiky
- Právní normu

Státní rozpočet (dále jen „SR“) definujeme jako centralizovaný peněžní fond zejména z důvodu toho, že se jedná o nejdůležitější fond v rozpočtové soustavě daného státu. Státní rozpočet představuje centrální bilanci veškerých příjmů a výdajů.

Státní rozpočet je také nejdůležitější bilancí státu, jelikož saldo rozpočtu zobrazuje hospodaření státu. V rámci bilance se dojde k porovnání příjmů a výdajů a vyčíslí se zjištěný rozdíl (deficit nebo přebytek). (Černohorský, 2020)

Tento rozpočet lze definovat i jako finanční plán. Ministerstvo financí ČR na základě veškerých podkladů vypracuje návrh státního rozpočtu a závisí právě na kvalitně poskytnutých dat, aby státní rozpočet jako finanční plán bylo možné splnit.

Cílem rozpočtové politiky by ve většině případů měl být vyrovnaný rozpočet. V posledních letech je ovšem přebytkové či deficitní státní rozpočty využívány jako nástroj rozpočtové politiky k ovlivnění agregátní poptávky, zaměstnanosti a hospodářského růstu.

Státní rozpočet je nutné definovat také jako právní normu, jelikož nabývá podoby zákona. Zákon o státním rozpočtu je vypracováván ministerstvem financí a předán vládě ke schválení. Vláda následně podobu státního rozpočtu předloží zákonodárnému sboru (v případě České republiky se jedná o Poslaneckou sněmovnu) ke schválení.

Pokud dojde k situaci, že státní rozpočet nebude dle legislativního procesu schválen do začátku rozpočtového období, hospodaří se na základě tzv. rozpočtového provizoria. Dle rozpočtového provizoria lze hospodařit různě, musí být ovšem přesně definován a upraven právním předpisem. Rozpočtové provizorium může navrhnout vláda nebo se může postupovat podle skutečnosti v minulém rozpočtovém období nebo se postupuje dle příjmů a výdajů SR, které byly schváleny za předchozí rozpočtové období. Tato podoba rozpočtového provizoria je využívána v České republice, kdy se každý měsíc uvolní 1/12 předchozího schváleného rozpočtu, až do schválení nového zákona. (Peková, 2005)

Za plnění státního rozpočtu je odpovědné Ministerstvo financí ČR, které podává průběžné zprávy o plnění zákonodárnému sboru. Změny v plnění rozpočtu jsou diskutovány a významné úpravy musí být schváleny poslanci. Tímto způsobem je zajištěna základní funkce veřejných financí, a to funkce kontrolní.

Se státním rozpočtem souvisí dva důležité právní dokumenty, a to střednědobý výhled a státní závěrečný účet.

Střednědobý výhled se zpracovává společně s návrhem státního rozpočtu, a to na období minimálně 2 let, které následují po roce, na který je předkládán státní rozpočet. Tento dokument obsahuje očekávané příjmy a výdaje na období, na který je sestavován. Pokud se na dané období očekává schodek SR, musí být uvedeny i předpokládané formy jeho financování. Střednědobý výhled je členěn dle rozpočtové skladby.

Po skončení rozpočtového období se vypracuje státní závěrečný účet, který obsahuje dosažené výsledky hospodaření minulého období, a musí být zdůvodněny odchylky od schváleného rozpočtu. Tento dokument je opět předložen zákonodárnému sboru ke schválení, kdy musí být rozhodnuto o případném způsobu úhrady salda rozpočtu.

Střednědobý výhled i státní závěrečný účet zpracovává, stejně jako státní rozpočet, ministerstvo financí. (Zákon č. 218/2000 Sb., © 2021)

Účet státního rozpočtu je veden u centrální národní banky daného státu, kdy veškeré příjmy a výdaje jsou realizovány na jednom běžném clearingovém účtu. (Peková, 2005)

3.2.5 Příjmy státního rozpočtu

Příjmy státního rozpočtu plní zejména funkci informativní, jelikož podávají informaci ohledně toho, z jakých zdrojů vláda daného státu plánuje financovat aktivity spojené s vládnutím na celostátní úrovni. V případě ČR se příjmy člení do kapitol (dle jednotlivých institucí), které zároveň vyjadřují okruh jejich působností. Příjmy státního rozpočtu jsou závazně tříděny dle rozpočtové skladby a jsou definovány jako zdroj krytí veřejných výdajů. (Státní rozpočet... v kostce, 2020)

Jednou z možností třídění příjmů státního rozpočtu je hledisko návratnosti, a to na:

- Nenávratné příjmy
- Návratné příjmy

Nenávratné příjmy představují většinu příjmů, které plynou do státního rozpočtu. Nenávratné příjmy plynou buď do státního rozpočtu nebo do účelového fondu. Nejčastějšími nenávratnými příjmy jsou daně, poplatky, příjmy z pronájmu státního majetku apod.

Při charakteristice návratných příjmů je nutné státní rozpočet vnímat jako účetní bilanci, která musí být vždy ke konci období vyrovnaná. Pokud na konci rozpočtového období bude vykázán schodek (deficit) státního rozpočtu, je nutné jej vyrovnat návratnými příjmy.

Návratné příjmy jsou čerpány po určitou dobu, většinou pokud se nedostává potřebné výše nenávratných příjmů. Po uplynutí dané doby musí být navraceny subjektu, který potřebné finance poskytl. Typickým příkladem návratného příjmu jsou emise ze státních dluhopisů či pokladničních poukázek.

Příjmy státního rozpočtu dále dělíme dle časového hlediska, a to na:

- Běžné příjmy
- Kapitálové příjmy

Běžné příjmy státního rozpočtu definujeme jako finance, které se každoročně opakují, a svým způsobem jsou určeny k úhradě každoročně se opakujících výdajů. Běžné příjmy

představují největší skupinu příjmů. Do této skupiny řadíme především daňové a nedaňové příjmy.

Kapitálové příjmy jsou nejčastěji jednorázového charakteru, neopakující se, a především nedaňové podoby. Mezi kapitálové příjmy řadíme např. účelové dary na financování investic či příjmy z prodeje státního majetku. (Provazníková, 2015)

Důležité pro členění příjmů je také hledisko závaznosti. Dle míry závaznosti dělíme příjmy rozpočtu na:

- Obligatorní
- Fakultativní

Obligatorní příjmy jsou definovány jako tzv. nárokovatelné, tedy na základě příslušného zákona, povinné. Jedná se především o daňové příjmy či poplatky za úkony veřejné správy.

Fakultativní příjmy představují opak obligatorních. Jedná se o příjmy nepovinné, kdy jejich výběr je ale závislý na rozhodnutí příslušného správního orgánu. Jedná se především o užitelské poplatky za využívání veřejného statku (např. parkování).

Příjmy státního rozpočtu nejvíce ovlivňuje daňové určení daného státu, jelikož daně jsou nástrojem pro ovlivnění agregátní poptávky a nabídky. Prostřednictvím daňového určení lze ovlivnit i ekonomické chování subjektů ekonomiky, neboť prostřednictvím sazby daně lze ovlivnit disponibilní důchod a možnosti spotřeby. (Peková, 2005)

Pro všechny rozpočty v České republice (tedy i pro státní rozpočet) je závazné vykazování příjmů dle druhového třídění. Jedná se o utřídění příjmů do tříd a následně do seskupení položek, podseskupení položek a dílčí položky. Dle této klasifikace jsou příjmy rozděleny do základních čtyř tříd, kterými jsou:

- Daňové příjmy
- Nedaňové příjmy
- Kapitálové příjmy
- Přijaté transfery (dotace)

Daňové příjmy státního rozpočtu patří do skupiny vlastních, nenávratných a běžných příjmů. Daňové příjmy představují povinné, nenávratné, neekvivalentní a neúčelové příjmy státního rozpočtu, které jsou následně dle rozpočtového určení daní přerozdělovány na nižší vládní stupně řízení. Do daňových příjmů patří sdílené daně (daň z příjmů fyzických osob,

daň z příjmů právnických osob, ekologické daně, spotřební daně, daň z přidané hodnoty, daň z hazardních her), cla, správní poplatky, povinné pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. (Státní rozpočet...v kostce, 2020)

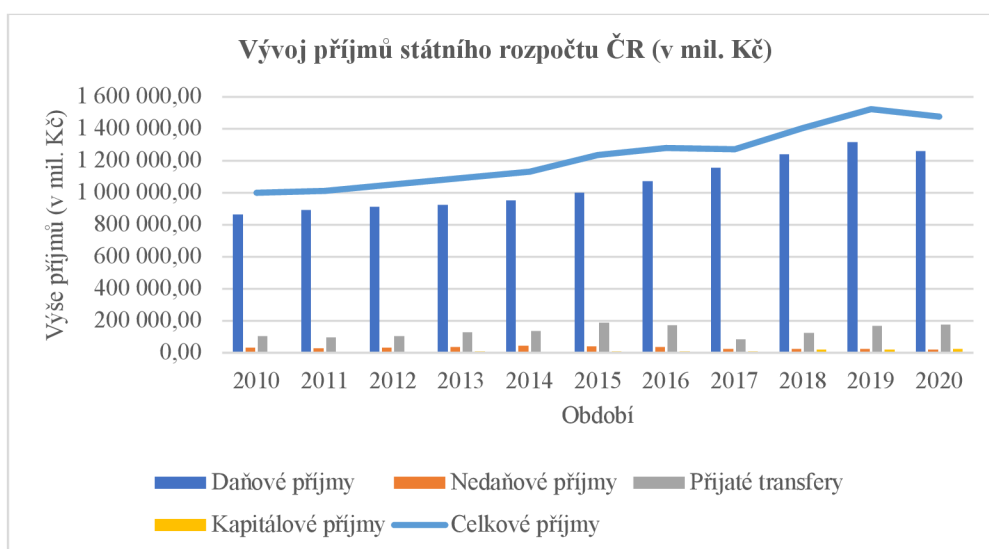
Nedaňové příjmy představují druh příjmu SR z pronájmu veřejného majetku, výnosy z podnikání nebo z uživatelských poplatků.

Kapitálové příjmy státního rozpočtu se řadí ke skupině nenávratných příjmů a mají spíše jednorázový charakter. Do kapitálových příjmů řadíme příjmy z emise obligací nebo příjmy z přijatých úvěrů či půjček.

Ve třídě transferů (dotací) se vykazují především dotace z fondů Evropské unie, které mají charakter nenávratného příjmu. (Peková, 2019)

Vývoj příjmů státního rozpočtu dle druhového třídění v období let 2010-2020 vizualizuje následující graf.

Graf 1: Vývoj příjmů státního rozpočtu ČR dle dluhového třídění (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle MONITOR (2021)

Z grafu vyplývá, že každý rok se příjmy státního rozpočtu zvyšují, kromě roku 2017, kdy byly pouze nepatrně nižší než rok předcházející a roku 2020, kdy nižší příjmy byly způsobeny především pandemií. Nejvyšší dosažená hodnota příjmů státního rozpočtu je zaznamenána v roce 2019, kdy celkové příjmy dosahovaly hodnoty 1 523 223 mil. Kč.

Největší podíl na každoročně se zvyšujících příjmech státního rozpočtu mají především příjmy daňové, které tvoří 90 % celkových příjmů státního rozpočtu. Až na rok 2020 vykazují daňové příjmy rostoucí trend.

Na zvyšujících se daňových příjmech má největší podíl rostoucí příjmy povinného pojistného, které se v průměru v daném sledovaném období každoročně zvyšuje o 1 %.

Příjmy z povinného pojistného tvoří v průměru 36 % celkových příjmů státního rozpočtu ve sledovaném období. Pokles na příjmech z povinného pojistného je zaznamenán pouze v roce 2020, kdy oproti roku 2019 tento příjem klesl z 38 % na 37, 2 %, tedy o 0, 8 %. Důvodem je především zvýšení nezaměstnanosti, z důvodu pandemie koronaviru.

3.2.6 Výdaje státního rozpočtu

Výdaje státního rozpočtu obyvatelstvu podávají informace o tom, kolik stát vydává financí na pokrytí aktivit státu. Výdaje státního rozpočtu se, stejně jako příjmy, člení do kapitol, které vyjadřují okruh působnosti. (Státní rozpočet... v kostce, 2021)

Výdaje jsou, stejně jako příjmy, členěny dle rozpočtové skladby. Rozpočtová skladba v České republice definuje mnoho podob členění, z nichž nejdůležitější je členění druhové, odvětvové (tzv. funkční) a odpovědnostní (dle kapitol). (Vyhláška č. 323/2000 Sb., ©2021)

Výdaje můžeme členit také dle hlediska návratnosti na:

- Návratné výdaje
- Nenávratné výdaje

Návratné výdaje nejsou u státního rozpočtu obvyklé. Za určitých podmínek se může jednat o poskytnutou bezúročnou půjčku mezi peněžními fondy rozpočtové soustavy. Jednat se může také návratné výdaje v případě investování do státních dluhopisů územní samosprávy.

Rozhodující část veřejných výdajů má podobu nenávratnou. Nenávratné výdaje financují především činnosti státu.

Nejdůležitější členění výdajů státního rozpočtu představuje členění druhové (stejně jako třídění příjmů). Z hlediska časového (druhové třídění) se výdaje státního rozpočtu dělí na:

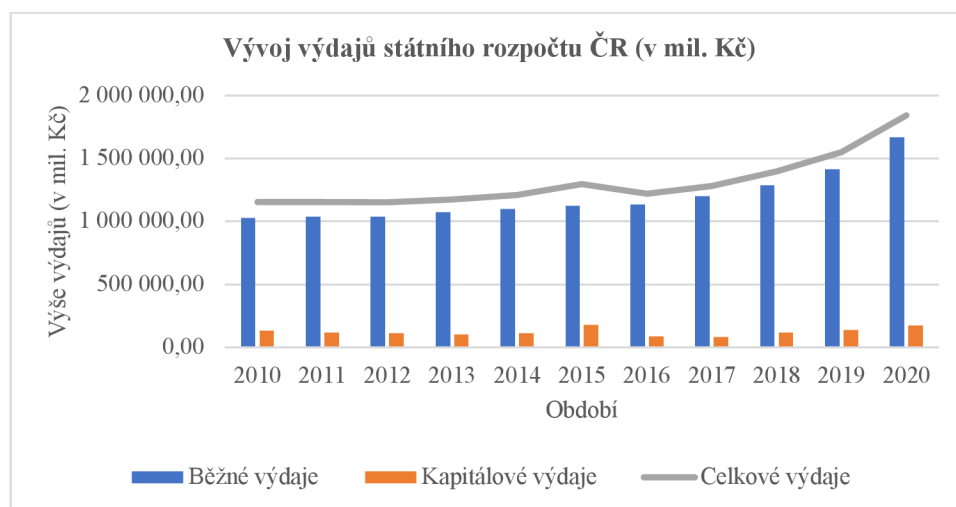
- Běžné výdaje
- Kapitálové výdaje

Běžné výdaje financují především každoročně se opakující potřeby na různých úrovních vládnutí.

Kapitálové výdaje se používají k financování dlouhodobých investičních potřeb, jejichž časové hledisko překračuje rozpočtové období. Zpravidla se jedná o jednorázové výdaje, které se využívají při financování konkrétní investice či splácení emisí dlouhodobých cenných papírů. (Peková, 2005)

Přehled výdajů státního rozpočtu dle druhového třídění ve sledovaném období let 2010 až 2020, zobrazuje následující graf.

Graf 2: Vývoj výdajů státního rozpočtu ČR dle druhového třídění (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle MONITOR (2021)

Dle grafické vizualizace dat lze vysledovat relativně konstantní výši celkových výdajů v období let 2010 až 2014. V následujícím roce 2015 se výdaje zvýšili, a to o 85 713 mil. Kč. Důvodem je především hodnota kapitálových výdajů, která v daném roce dosahovala hodnoty 175 659 mil. Kč, což je nejvyšší zaznamenaná hodnota kapitálových výdajů v daném sledovaném období. V roce 2016 celkové výdaje opět klesly o 77 478 mil. Kč. Od roku 2017 celkové výdaje státního rozpočtu vykazují rostoucí trend. V roce 2020 hodnota celkových výdajů státního rozpočtu dosahovala částky 1 842 929 mil. Kč.

Na zvyšující se výdaje státního rozpočtu mají především vliv výdaje na sociální věci a politiku zaměstnanosti a na služby pro obyvatelstvo. Výdaje, které míří na sociální věci a politiku zaměstnanosti se v roce 2020 zvýšili oproti roku 2010 o 279 660 mil. Kč. Služby pro obyvatelstvo se zvýšily v 2020 oproti roku 2010 o 183 866 mil. Kč.

Výdaje státního rozpočtu dále rozdělujeme dle povinnosti státu na:

- Mandatorní výdaje

- Quasi-mandatorní výdaje
- Nemandatorní výdaje

Mandatorní výdaje státu představují největší podíl. Jedná se o takové výdaje, které je stát povinen zajistit na základě zákona. Jedná se především o dávky důchodového pojištění, nemocenské pojištění, výdaje na základě smluvního závazání (odvody do rozpočtu EU a mezinárodních organizací) či úhradu dluhové služby. Mandatorní výdaje představují největší část výdajů ze státního rozpočtu České republiky. Tento druh výdajů představuje 50 – 58 % celkových výdajů.

Quasi-mandatorní výdaje jsou stanoveny zákonem, ale nemají takovou váhu jako výdaje mandatorní. Jedná se především o výdaje, které jsou určeny na zajištění chodu státu (platy státních zaměstnanců). Quasi-mandatorní výdaje představují 15 – 20 % celkových výdajů státního rozpočtu.

Cílem nemandatorních výdajů státu je především včasná reakce na hospodářský vývoj ekonomiky a rozvoj společnosti. Jedná se o ostatní výdaje, kdy jejich výše ani povinnost úhrady není stanovena. Jejich výše se pohybuje od 25 do 30 % celkových výdajů státního rozpočtu. (Státní rozpočet...v kostce, 2021)

O výdajích státního rozpočtu lze konstatovat, že v posledních letech se zvyšují absolutně i relativně. Alokační výdaje mají tendenci klesat, což je zapříčiněno decentralizací, kdy určité výdaje jsou zajišťovány nižšími územními celky. Rostoucí tendenci ovšem vykazují redistribuční výdaje, zejména z důvodu růstu sociálních výdajů. Růst a stárnutí populace má za následek zvýšení výdajů na veřejné statky a služby (zdravotní péče) a dávky (důchody). Dále se zvyšují nároky na školství či další ekonomické faktory (růst nákladů na kvalitnější služby). (Maaytová, 2015)

3.2.7 Územní rozpočty

V České republice v rámci soustavy veřejných rozpočtů jsou na základě územních celků sestavovány rozpočty obcí a krajů, které se souhrnně nazývají územní rozpočty. Územní rozpočty můžeme také definovat jako decentralizační peněžní fondy, které představují nástroj zabezpečení financování obecní politiky. (Provazníková, 2015)

Obce i kraje s objemem financí hospodaří relativně samostatně, ovšem jejich hospodaření musí být koordinované státní politikou. Územní správa musí s financemi hospodařit na základě pravidel fiskální disciplíny, která jsou na území České republiky upraveny do podoby zákona č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti.

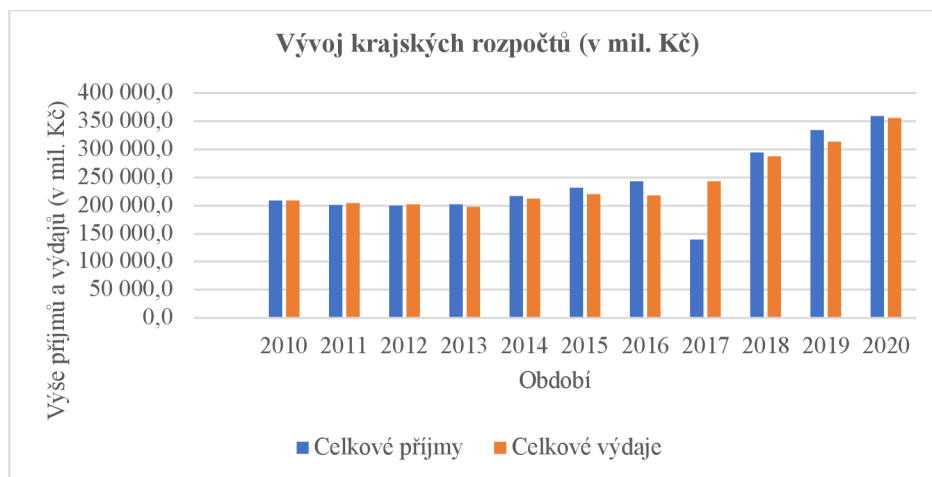
Legislativní předpis o pravidlech odpovědnosti byl sepsán na základě předpisu Evropské unie a institucím veřejné správy stanovuje, aby dbaly o zdravé a udržitelné finance, která budou vykazována dle pravidel transparentnosti, účelnosti, hospodárnosti a efektivnosti. Dále zákon stanovuje, že instituce musí dbát o takový vývoj dluhu, který nebude zatěžovat udržitelné finance v dlouhodobé perspektivě. (Zákon č. 23/2017, © 2021)

Od obnovení územní samosprávy, na základě přijatých reforem z 90. let, tvoří základ územních rozpočtů rozpočty obcí a měst. K obcím a městům byly s obnovením krajské úrovně v roce 2001 připojeny kraje. Dalšími specifickými druhy územních rozpočtů představují rozpočty dobrovolných svazků obcí a rozpočty regionálních rad regionů soudržnosti. (Peková, 2019)

Reforma územní samosprávy z roku 1990 zajistila znovuoobnovení obecního zřízení a zajistila tak obcím vyšší úroveň samofinancování (díky finanční dekoncentraci a decentralizaci), jelikož od této chvíle obce mohly relativně samostatně hospodařit s přerozdělenými příjmy, na základě fiskálního decentralismu, nebo s příjmy z vlastní činnosti. (Čmejrek, 2016)

Následující graf vizualizuje vývoj krajských rozpočtů ve sledovaném období.

Graf 3: Vývoj krajských rozpočtů ČR (v mil. Kč)

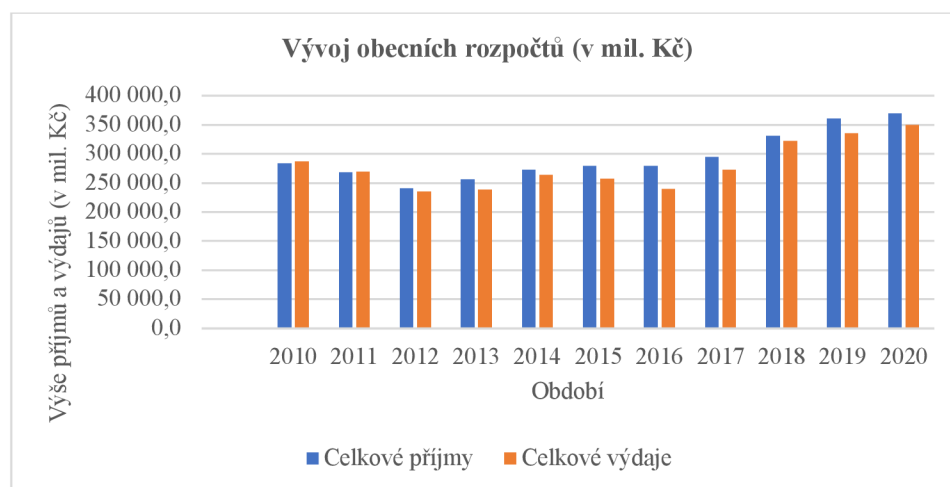


Zdroj: vlastní zpracování dle MONITOR (2021)

Na základě vizualizace dat krajských rozpočtů, pomocí sloupcového grafu, lze konstatovat, že krajské rozpočty vykazují spíše vyrovnané či přebytkové rozpočty. V období let 2010-2013 se jedná spíše o vyrovnané rozpočty. V období let 2014-2016 kraje v ČR hospodařili s rozpočty přebytkovými. Od roku 2016 vyšší územní celky vykazují rozpočty deficitní, kdy největšího rozdílu bylo dosaženo v roce 2017. Rozdíl mezi příjmy a výdaji v daném roce dosáhl 103 550 mil. Kč.

Vývoj obecních rozpočtů v České republice zobrazuje následující graf.

Graf 4: Vývoj obecních rozpočtů (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle MONITOR (2021)

Na základě vizualizace dat lze konstatovat, že v souhrnu obecní rozpočty od roku 2012 vykazují přebytkové rozpočty. Ve sledovaném období byl vykázán deficitní rozpočet pouze v roce 2010, kdy rozdíl mezi příjmy a výdaji dosahoval hodnoty 3 397 mil. Kč a v roce 2011, kdy rozdíl dosahoval hodnoty 1 188 mil. Kč.

3.3 Veřejný dluh

V Kapitole 3.3. s názvem veřejný dluh je popsána hlavní problematika zaměření této diplomové práce. Součástí kapitoly je definování pojmu veřejného dluhu a problematiky, která se týká jeho zaměňování s ostatními pojmy.

Popsány jsou též příčiny zadlužení České republiky a řešena je také problematika financování veřejného dluhu, z pohledu dluhu státního a z pohledu dluhové situace místních rozpočtů.

V poslední podkapitole se práce zabývá důsledky veřejného dluhu v návaznosti na ekonomiku České republiky.

3.3.1 Pojem veřejný dluh

Při analýze pojmu veřejného dluhu je nutné věnovat pozornost jednotlivým pojmům, které s danou problematikou úzce souvisí. Velmi důležité je především rozlišovat pojmy státní dluh a veřejný dluh.

Obecně lze veřejný dluh definovat jako pohledávku daňové povinnosti, která bude vedena vůči současné, ale i budoucí společnosti České republiky. Veřejný dluh představuje obecně souhrn závazků státu, územních samospráv, rozpočtových fondů a veřejnoprávních institucí. Obecně řečeno, veřejný dluh představuje dluhy všech prvků, které jsou zapojeny do soustavy veřejných financí. Zároveň pojem veřejný dluh nepodává informaci o místě jeho vzniku, ale informuje o způsobu jeho úhrady. (Hamerníková, 2017)

Součástí celkového, tedy veřejného dluhu České republiky jsou:

- Dluh centrální vlády
- Dluh místní správy a samosprávy
- Dluh mimorozpočtových fondů, veřejnoprávních institucí zřízovaných státem a územní samosprávou, veřejné podniky (Bloch, 2015)

Veřejný dluh (dále jen „VD“) dělíme na hrubý a čistý dluh. Hrubý VD je definován jako celkový objem závazků všech subjektů ekonomiky. V rámci hrubého veřejného dluhu

se nebere v potaz velikost objemu pohledávek České republiky. Naopak čistý VD představuje rozdíl mezi hrubým VD a objemem pohledávek státu. Z praktického důvodu je vykazován především hrubý VD, jelikož nelze veškeré platby rychle evidovat a vykazovat.

Veřejný dluh je dále členěn na oficiální dluh a dluh skrytý. Oficiální veřejný dluh je oficiálně vykazovaný a představuje závazky všech prvků, které jsou zapojeny do soustavy veřejných financí. Skrytý VD je označován jako potencionální a může se jednat například o záruky státu, v případě ručení za dluhy jiných subjektů. V případě neuhrazení dlužné sumy, je tato částka součástí veřejného dluhu České republiky. (Peková, 2005)

Veřejný dluh České republiky můžeme také dělit dle místa, kde je dluh tzv. umístěn. Může se jednat o vnitřní (domácí) VD nebo o vnější (zahraniční) VD. Vnitřní veřejný dluh je evidován v českých korunách na území ČR, naopak vnější VD se eviduje mimo území ČR a v zahraničních měnách. (Buchta, 2016)

3.3.2 Pojem státní dluh

Součástí státního dluhu jsou pouze závazky centrální vlády. Státní dluh se skládá především ze státních finančních pasiv, jejichž součástí jsou státem vystavené dluhopisy, státem přijaté zápůjčky a úvěry a státem vystavené směnky. V evidenci státního dluhu nejsou vedeny dluhy mimorozpočtových fondů ani dluhy místních rozpočtů krajů a obcí. Státní dluh je řízen Ministerstvem financí České republiky.

Objem státního dluhu v ČR tvoří přibližně 90 % celkového hrubého veřejného dluhu České republiky a je tak jeho hlavní položkou.

Státní dluh lze rozdělit podle místa vzniku (stejně jako dluh veřejný) a to na domácí státní dluh a zahraniční státní dluh (dále jen „SD“). Domácí SD je evidován v českých korunách a pouze na území České republiky. Do domácího státního dluhu řadíme:

- Státní pokladniční poukázky
- Střednědobé a dlouhodobé dluhopisy
- Další instrumenty (zápůjčky, úvěry, směnky)

Zahraniční SD je po vzoru VD evidován v zahraničních měnách mimo území České republiky. Součástí zahraničního státního dluhu je:

- Střednědobé a dlouhodobé dluhopisy
- Přijaté úvěry od mezinárodních institucí (např. od Evropské investiční banky)

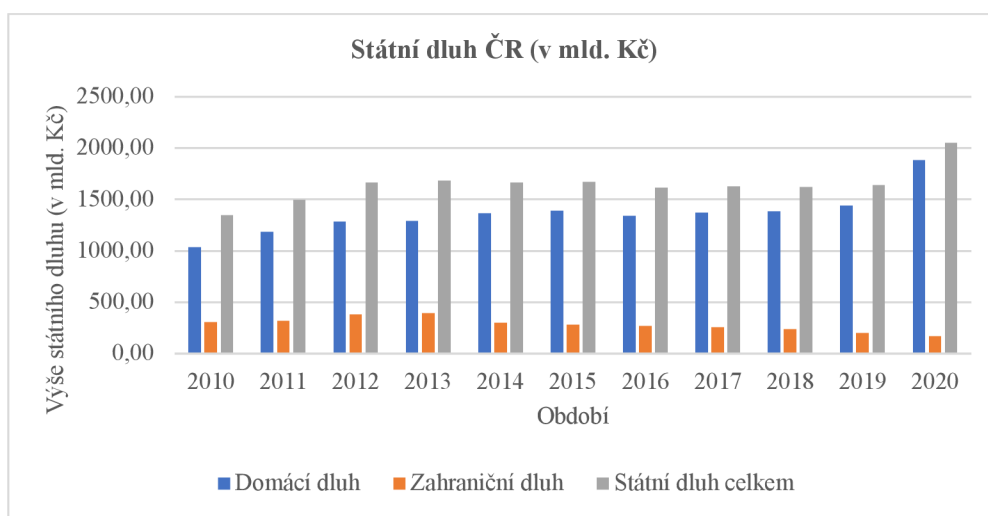
- Směnky (úhrada členství u Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj a Evropské banky pro obnovu a rozvoj)

Státní dluh je také evidován na základě obchodovatelnosti na finančních trzích. Dle této skutečnosti SD členíme na dluh:

- Obchodovatelný (státní pokladniční poukázky, střednědobé a dlouhodobé dluhopisy a ostatní zdroje krytí)
- Neobchodovatelný (přijaté zápůjčky a úvěry od mezinárodních institucí a spořicí dluhopisy pro drobné investory) (Řízení státního dluhu, © 2021)

Vývoj státního dluhu České republiky, v období let 2010 až 2020 znázorňuje následující graf.

Graf 5: Vývoj státního dluhu ČR (v mld. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR (2021)

Na základě vizualizace pomocí grafu lze konstatovat, že domácí dluh České republiky se každoročně zvyšuje. Největší nárůst nastal v roce 2020, kdy se státní dluh zvýšil oproti roku 2019 o 445 mld. Kč.

Naopak z grafu je patrné, že zahraniční dluh vykazuje od roku 2013 klesající tendenci. V roce 2020 hodnota zahraničního dluhu dosahovala hodnoty 167 mld. Kč.

Celkový státní dluh vykazoval rostoucí tendenci v období let 2010 až 2011. Od roku 2011 do roku 2015 lze konstatovat, že státní dluh nevykazoval vysoký nárůst či propad.

V roce 2016 skončilo rozpočtové období v ČR s přebytkovým rozpočtem a z přebytku byla uhrazena část státního dluhu. Z tohoto důvodu je v tomto roce pokles dluhu o 60 mld. Kč. Od roku 2016 státní dluh (i když nepatrně) roste a nejvyššího nárůstu bylo dosaženo v roce 2020, kdy vykázaná celková hodnota státního dluhu činila 2 050 mld. Kč.

Výši státního dluhu nejvíce ovlivňují vydávané střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy, vydávané jak na domácím trhu (domácí dluh) tak na trhu zahraničním (zahraniční dluh).

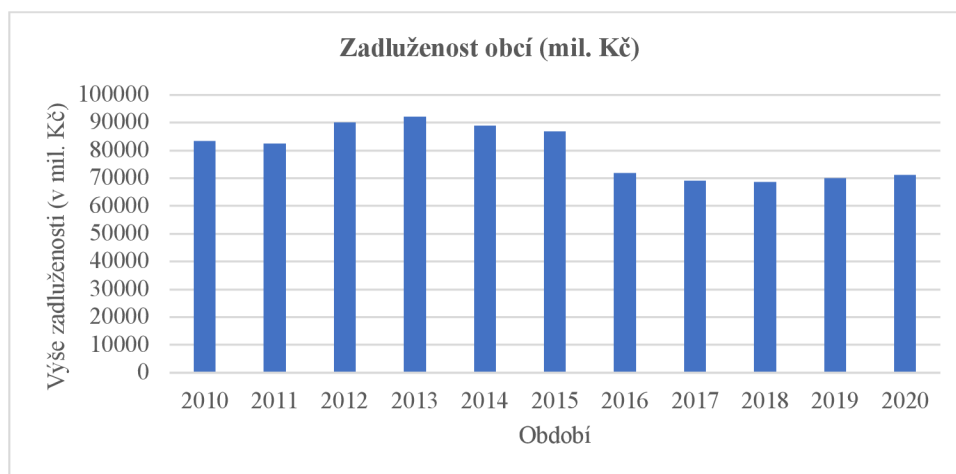
3.3.3 Dluh místní správy a samosprávy

Zadluženost místní správy a samosprávy (neboli obcí a krajů) se týká především obcí, a to zejména obcí malých a středních. Obce jsou v České republice zadlužené více, především z důvodu delší doby fungování vůči krajům, které byly zřízeny až v roce 2002.

Na výši dluhu obcí se podílí především přijaté bankovní úvěry, emise komunálních dluhopisů a návratné finanční výpomoci ze státního rozpočtu a z rozpočtů státních fondů.

Velikost dluhu obcí v České republice v období let 2010-2020 znázorňuje následující graf.

Graf 6: Zadluženost obcí v ČR (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR (2021)

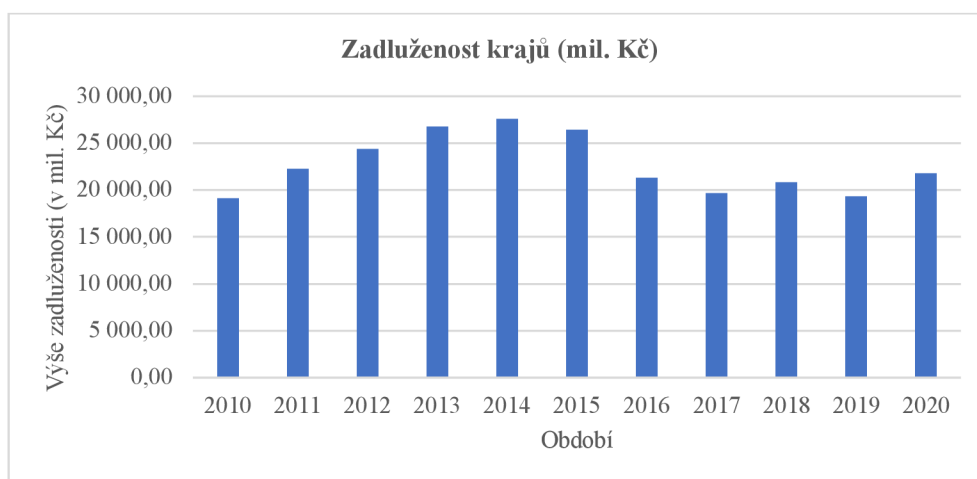
Z předchozího grafu je patrné, že zadluženost obcí na území republiky nemá výrazný dopad na výši celkového veřejného dluhu. Celkově výše dluhu obcí se pohybuje v rozmezí 70 000 – 90 000 mil. Kč v rámci sledovaného období.

Výše zadluženosti obcí v České republice vykazovala rostoucí tendenci v období let 2010-2013. Od roku 2013 se výše dluhu obcí snižuje a klesla na úroveň 70 000 mil. Kč.

V roce 2020 dluh nepatrně vzrostl na úroveň 71 100 mil. Kč. Dluh obcí dopadá na veřejný dluh pouze z 1/10.

Vývoj výše dluhu krajského zřízení v období 2002-2020 uvádí následující graf.

Graf 7: Zadluženost krajského zřízení ČR (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle MF ČR (2021)

Z grafu vyplývá, že v období let 2010 až 2014 krajské rozpočty vykazovaly rostoucí zadlužení. Nejvyšší hodnoty bylo dle grafu dosaženo v roce 2014, a to 27 600 mil. Kč. Od roku 2014 je vykazován klesající trend až do roku 2017. V roce 2020 je patrný nárůst dluhu, který je způsoben především celosvětovou pandemií.

Zadluženost krajů v České republice je nižší než zadluženost obcí. Důvodem je zejména časové hledisko, jelikož kraje byly na území České republiky zřízeny až v roce 2002, na základě reformy územní veřejné správy.

3.3.4 Příčiny veřejného dluhu

Hlavní příčinou státního dluhu České republiky jsou především deficity státního rozpočtu, kdy deficity SR jsou ovlivněny vnějšími a vnitřními faktory. Vnější faktory jsou definovány jako pasivní. Tyto příčiny nelze ovlivnit státními autoritami. Mezi vnější faktory řadíme:

- Hospodářský pokles
- Nabídkové šoky
- Úroky z veřejného dluhu
- Negativní jevy společenského a přírodního původu

Hospodářský pokles (neboli recese) ovlivňuje výši státního dluhu především z důvodu poklesu příjmů SR a zároveň vytváření tlaku na zvýšení výdajů státního rozpočtu. Na základě této situace je na konci rozpočtového období vykázán deficit (viz. kapitola 3.2.3)

V případě nabídkových šoků se jedná o působení zvyšující se inflace, která zvyšuje náklady a tím pádem ceny konečných výrobků. Nabídkové šoky vedou také ke zvyšování výdajů ze státního rozpočtu.

Úroky z veřejného dluhu jsou spláceny z běžného účtu a tím pádem zatěžují rozpočty do dalších období. Úroky ovlivňují také zvyšující se úrokové sazby.

Negativní jevy společenského a přírodního původu mají svůj základ ve válečných konfliktech či přírodních katastrofách. Tyto skutečnosti neúměrně zatěžují státní rozpočet na výdajové straně. (Buchta, 2016)

Faktory vnitřní jsou specifické tím, že jsou ovlivnitelné autoritami. Může tak dojít k aktivnímu ovlivnění příjmů a výdajů státního rozpočtu. Mezi vnitřní faktory patří:

- Expanzivní fiskální politika
- Vládní populismus
- Časové rozložení výdajových šoků

Expanzivní fiskální politika ovlivňuje státní rozpočet jak na příjmové straně SR, tak výdajové. Expanzivní fiskální politika může ovlivnit hospodaření České republiky snížením daní, zvýšením vládních výdajů či poskytnutí transferů.

Vládní populismus ovlivňuje případný vznik deficitu SR zejména v době voleb, kdy jsou přijímána opatření, která pro obyvatelstvo působí velmi líbivě, ovšem pro státní rozpočet bývají velmi často tíživá (např. poskytnutí příspěvků obyvatelům).

Časové rozložení výdajových šoků souvisí s pojmem daňového zatížení. Časové rozložení výdajových šoků zobrazuje skutečnost, že i při deficitním rozpočtu se nezvyšuje daňové zatížení obyvatel, jelikož časově je tato skutečnost rozložena do více rozpočtových období. (Peková, 2005)

3.3.5 Financování veřejného dluhu

Financování státního dluhu, který se nejvíce pojí s dlouhodobým deficitním výsledkem státního rozpočtu České republiky, lze financovat následujícími způsoby:

- Dluhové financování (dluhopisy, státní pokladniční poukázky)
- Emisní (peněžní) financování
- Prostřednictvím státních aktiv

Při využití dluhového financování deficitu státního rozpočtu dochází k tomu, že vláda ČR si potřebné finanční prostředky zajistí emitováním státních dluhopisů a jejich prodejem. Vydané státní dluhopisy mohou být rozprodané v rámci republiky, tedy domácímu soukromému sektoru (obyvatelstvo, komerční banky). Pokud dluhopisy budou skoupeny právě v rámci České republiky, dochází tak k růstu vnitřního dluhu (viz. kapitola 3.3.1.) Pokud budou vydané státní dluhopisy prodány na zahraničním trhu, dojde k tzv. externalizaci dluhu a zároveň dojde k navyšování vnějšího dluhu. (Ochrana, 2010)

Emisní neboli peněžní financování deficitního rozpočtu má podobu půjček, a to buď od České národní banky (dále jen „*ČNB*“) nebo ze zahraničí. Přímá půjčka od ČNB na krytí deficitu je legislativně zakázána, jelikož ČNB je dle Ústavy ČR nezávislá na vládě. ČNB má ovšem možnost nakoupit vydané cenné papíry určené ke krytí deficitu SR a to pouze na sekundárním trhu. Pokud ČNB nakoupí dluhové cenné papíry, tuto skutečnost definujeme jako monetarizaci dluhu. Druhou možností je půjčka od zahraničních finančních institucí.

Deficit státního rozpočtu České republiky je také možné financovat prostřednictvím stálých aktiv neboli z rezerv, které byly vytvořeny v minulých letech. (Peková, 2005)

3.3.6 Financování dluhu místní správy a samosprávy

Financování dluhu místní správy a samosprávy, tedy obcí a krajů, se pojí s deficitními rozpočty ale především s investičními činnostmi. Obce a kraje na pokrytí svých závazků využívají především následující možnosti, a to:

- Bankovní úvěry
- Emitování komunálních dluhopisů
- Návrtné finanční výpomoci a půjčky ze státního rozpočtu nebo ze státních fondů

Obcím a krajům úvěry poskytují především domácí peněžní ústavy. Dané půjčky se vyznačují nízkou úrokovou sazbou a dlouhou dobou splatnosti z toho důvodu, jelikož obce patří mezi nejméně rizikové klienty.

Emitování komunálních dluhopisů obci či kraji musí v první řadě povolit Ministerstvo financí České republiky a výtěžek z komunálních dluhopisů může být využit pouze na účely, kterými jsou investice do dlouhodobého hmotného majetku sloužící k výkonu působnosti samosprávného celku, odstranění škod způsobené přírodní pohromou nebo k financování projektu, který bude zároveň spolufinancován z prostředků Evropské unie. (§27 zákona č. 172/2012 Sb., 2012)

Návrtné finanční výpomoci a půjčky ze státního rozpočtu nebo státního fondu jsou poskytovány územním celkům za zvýhodněné úrokové sazby. Určeny jsou především na kapitálové účely. (Provazníková, 2015)

3.3.7 Důsledky veřejného dluhu

Nejzávažnějšími důsledky, které způsobuje zvyšující se veřejný dluh České republiky, můžeme odlišit dle jeho účinku, a to na:

- Účinky rozpočtové a fiskální
- Účinky makroekonomické

Účinky rozpočtové se pojí zejména s platbou úroků z veřejného dluhu. Vzhledem k tomu, že placení úroků z VD je součástí výdajů státního rozpočtu, dochází k propojení rozpočtového a dluhového problému. Jestliže Česká republika bude vykazovat vysoký veřejný dluh, porostou tak výdaje na platbu jeho úroků a tyto výdaje budou značně přispívat ke konečnému deficitnímu výsledku státního rozpočtu na konci rozpočtového období.

Vzhledem k tomu, že platba úroků zatěžuje veřejné výdaje, dochází tak k omezování aktivní fiskální politiky. (Peková, 2005)

Makroekonomické důsledky se pojí s působením veřejného dluhu na reálnou ekonomiku České republiky. V rámci makroekonomických důsledků nelze jednoznačně všechny důsledky označit jako negativní. Tyto důsledky se pojí především s vlivem veřejného dluhu na úrokovou míru, inflaci a redistribuci důchodů.

Vyšší míra veřejného dluhu vyvíjí tlak na zvýšení úrokové míry, zejména z důvodu poptávky vládních institucí po úvěrech. Veřejný dluh ovlivňuje také investiční pozici ČR. Investiční pozice republiky je ovlivněna především zahraničním veřejným dluhem, tedy pokud vydané cenné papíry jsou rozprodány na zahraničním trhu. V tomto případě dojde k přílivu zahraničního kapitálu do republiky, a z důvodu kurzových rozdílů a rozsahu úroků dojde ke změně investiční pozice České republiky. V případě domácího veřejného dluhu jsou držiteli vládních obligací občané ČR, dojde tedy pouze ke změně struktury portfolia soukromých aktiv.

V dosavadních studiích nebyl prokázán přímý inflační vliv způsobený růstem veřejného dluhu. Nepřímo ovšem veřejný dluh inflaci způsobuje, jelikož inflace je ovlivněna deficitním státním rozpočtem, kdy deficitní rozpočet zvyšuje státní dluh, potažmo dluh veřejný.

Negativní důsledek veřejného dluhu má především redistribuce důchodů občanů České republiky. V rámci redistribuce důchodů dochází v podstatě k vynucenému transferu daňových poplatníků k držitelům vládních obligací. (Dvořák, 2008)

4 Analytická část

Analytická část této diplomové práce je zaměřena na řešení problematiky zadluženosti zvolených zemí. Státy, které jsou v této části práce podrobeny analýze zadluženosti jsou Česká republika, Belgie, Řecko, Nizozemsko, Švédsko a Estonsko. Vlastní práce je rozdělena na dvě základní kapitoly, z nichž první část se věnuje analýze veřejného dluhu jednotlivých států. Druhá kapitola v rámci vlastní práce se zaměřuje na komparaci zvolených ukazatelů.

Dané zvolené ukazatele byly vyčísleny na základě ukazatelů, jejichž soupis je obsahem příloh této práce.

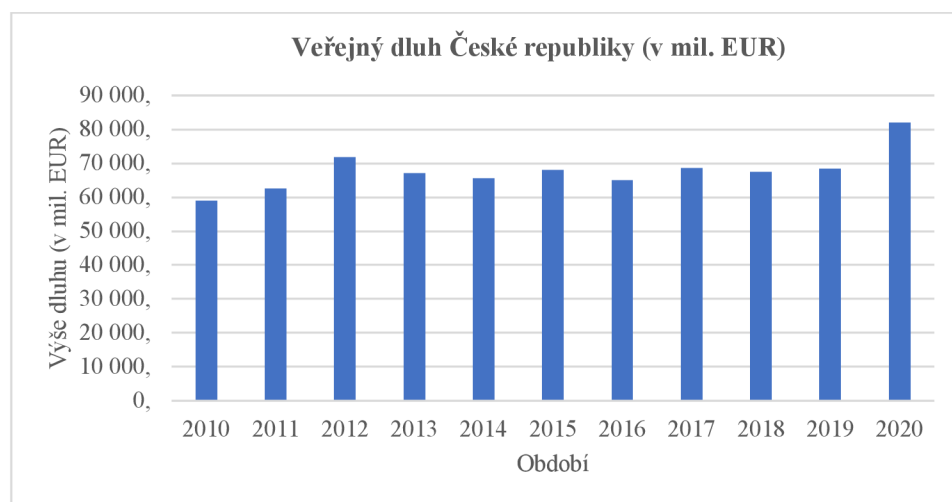
4.1 Analýza veřejného dluhu jednotlivých zvolených zemí

Prostřednictvím následujících podkapitol jsou analyzovány jednotlivé země z pohledu zadluženosti, za pomoci zvolených ukazatelů definovaných v metodice diplomové práce.

4.1.1 Česká republika

Následující graf popisuje vývoj veřejného dluhu České republiky v období let 2010-2020.

Graf 8: Vývoj veřejného dluhu ČR (v mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Dle výše uvedeného grafu lze konstatovat, že vývoj veřejného dluhu ČR má kolísavý průběh. Nejnižší hodnoty veřejný dluh dosahoval v roce 2010, kdy jeho výše dosahovala

59 060 mil. EUR, což představovalo 37, 1 % hrubého domácího produktu (dále jen „HDP“). Nejvyšší hodnoty, které veřejný dluh dosáhl, je 81 907 mil. EUR. Tato hodnota byla naměřena v roce 2020 a zároveň ji lze vyčíslit jako 37, 7 % HDP.

Na základě výpočtu průměrného koeficientu růstu, který vykazuje hodnotu 1, 0332 lze konstatovat, že průměrný roční nárůst veřejného dluhu České republiky, dosahuje hodnoty 3, 3 %.

Pro podrobnější popis vývoje veřejného dluhu České republiky byl zvolen řetězový index, který zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 1: Řetězový index veřejného dluhu ČR

Ukazatel	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Řetězový index	1	1,0595	1,1471	0,9348	0,9774	1,0360	0,9558	1,0551	0,9841	1,0155	1,1961

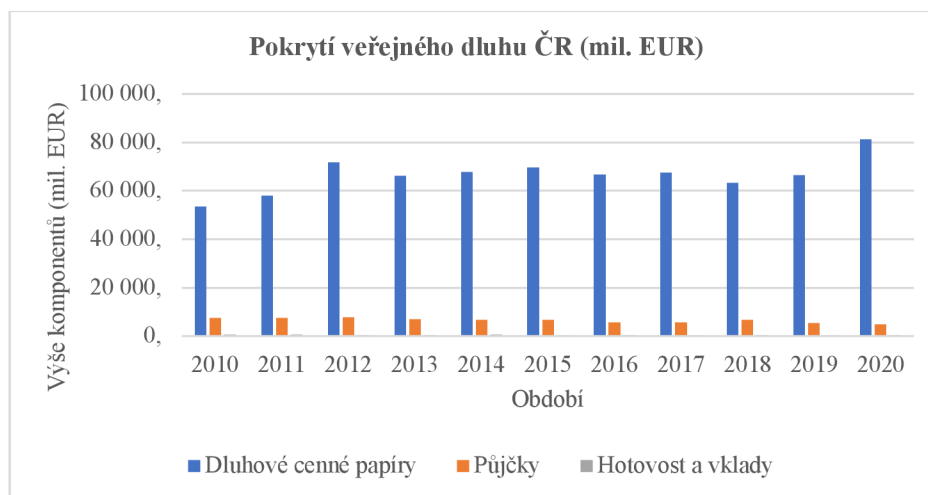
Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě poskytnutých dat viz výše je patrné, že veřejný dluh České republiky nejvíce stoupl v roce 2020, a to o 19, 61 % oproti roku 2019. Důvodem je především restriktce kvůli pandemii spojené s omezením mobility a soukromé spotřeby, záporná bilance exportu a též redukce veřejných investic spojeným s odchodem Velké Británie z Evropské unie.

V roce 2013 lze naopak vysledovat pokles veřejného dluhu, a to o 6, 52 %, oproti roku 2012. Veřejný dluh České republiky, jehož vývoj popisuje tabulka viz výše, je navyšován z velké části z důvodu deficitního státního rozpočtu, který je ve většině případů z největší části kryt dluhovými cennými papíry. Převyšující výdaje státního rozpočtu jsou silně ovlivněny výdaji na odvětví sociálních věcí a politiky zaměstnanosti. Výdaje na dané odvětví se v průběhu sledovaného období zvyšovaly o 2 % do roku 2016, kdy došlo ke snížení o 1 %. Od roku 2017 následoval každoroční růst, který v roce 2020 dosáhl zvýšení o 17 % oproti roku 2019. ČR dosahovala deficitních rozpočtů v průběhu sledovaného období vždy, kromě let 2016 a 2018. Tuto skutečnost lze potvrdit i na základě řetězového indexu, kdy veřejný dluh se v daných letech snížil o necelých 5 % v roce 2016 (především z důvodu poklesu kapitálových výdajů o 48 % oproti roku 2015) a 2 % v roce 2018 (o 111 % oproti roku 2017).

Nejvýznamnějšími komponenty, kterými je kryt veřejný dluh ČR jsou především dluhové cenné papíry, následovanými půjčkami, hotovostí a vklady. Následující tabulka vypovídá o vývoji v období let 2010-2020 jednotlivých zmíněných komponentů.

Graf 9: Pokrytí veřejného dluhu ČR (mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

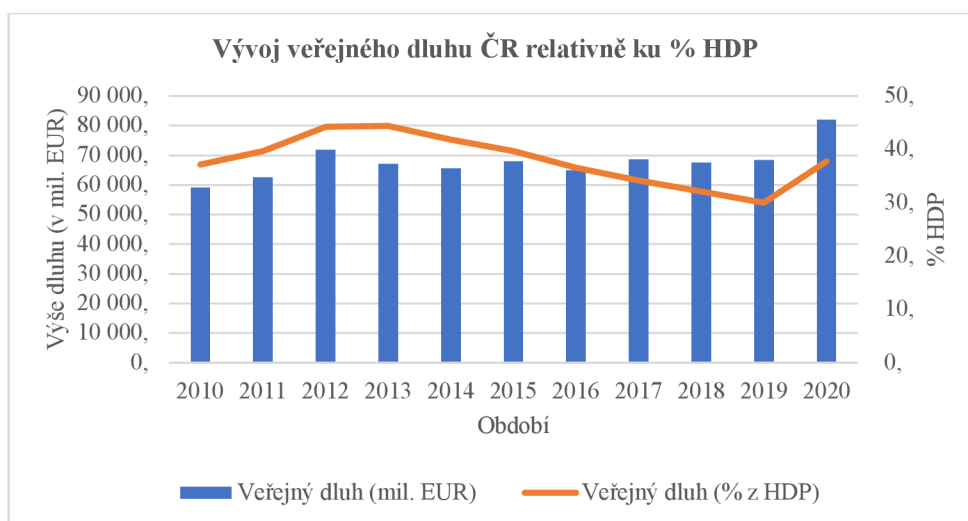
Veřejný dluh ČR je z největší části kryt dluhovými cennými papíry. Výše dluhových cenných papírů vykazuje významné růsty na hodnotě v letech 2012 a 2020. V roce 2012 DCP dosahovaly hodnoty 71 668 mil. EUR. V roce 2020 tato hodnota byla vyšší, a to s konečným výsledkem 81 146 mil. EUR.

Druhou podstatnou komponentou krytí veřejného dluhu představují půjčky. Půjčky ovšem nedosahují takových hodnot, jako DCP. Ve sledovaném období tato komponenta nepřekročila hodnotu 8 000 mil. EUR.

Poslední podstatnou komponentu představují vklady a hotovost. Výše této komponenty je ovšem minimální, ve sledovaném období nepřekračuje výši 1 000 mil. EUR.

Následující graf popíše veřejný dluh ČR na základě nejpoužívanějšího ukazatele pro popis zadluženosti země, a to z pohledu výše veřejného dluhu ku % HDP.

Graf 10: Veřejný dluh ČR ku % HDP



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě uvedeného grafu lze definovat růst daného ukazatele v období let 2010-2013. V daném období se veřejný dluh v % HDP nacházel v intervalu hodnot od 37,1 % do 44,4 %. Po velmi příznivém hospodářském vývoji ČR po vstupu do EU (rok 2005) přišel pád v podobě celosvětové hospodářské krize, která zapříčinila růst veřejného dluhu, který následně podpořila krize v zemích eurozóny, kam sice ČR nepatří, ale neschopnost některých zemí splácet své dluhy vedla k nervozitě na finančních trzích.

Ekonomika ČR vždy byla ale z pohledu investic chápána jako důvěryhodná, z důvodu dodržování přísných fiskálních opatření. Z daného důvodu české dluhopisy na zahraničním trhu vykazovaly nízké výnosy dluhových cenných papírů, což v rámci rozpočtových a fiskálních důsledků pro Českou republiku znamenalo platbu nižších úroků. Veřejný dluh České republiky je ale tvořen především dluhem domácím, platba úroků tedy z větší části není zatížena kurzovým rozdílem. Následující období znamenalo pro českou ekonomiku příznivý vývoj, bez výrazného omezení působení platby úroků na makroekonomické ukazatele, které by ovlivňovaly reálnou ekonomiku a nemusela být díky nim ani výrazně omezena aktivní fiskální politika republiky.

Od roku 2014 je patrný konstantní pokles daného ukazatele zadlužení, až do roku 2019. Vývoj ukazatele veřejného dluhu v % HDP v podstatě popisuje vývoj jednotlivých komponent na krytí veřejného dluhu, kdy zejména DCP (kromě roku 2017) vykazují setrvalý pokles do roku 2018. V letech 2016 a 2018 byly v ČR vykázány přebytkové rozpočty, kdy

přebytky byly využity k úhradě části českého zadlužení. Tuto skutečnost dokládají i poklesy hodnot, jelikož v roce 2016 poklesl tento ukazatel o 3 % a v roce 2018 o 2 %.

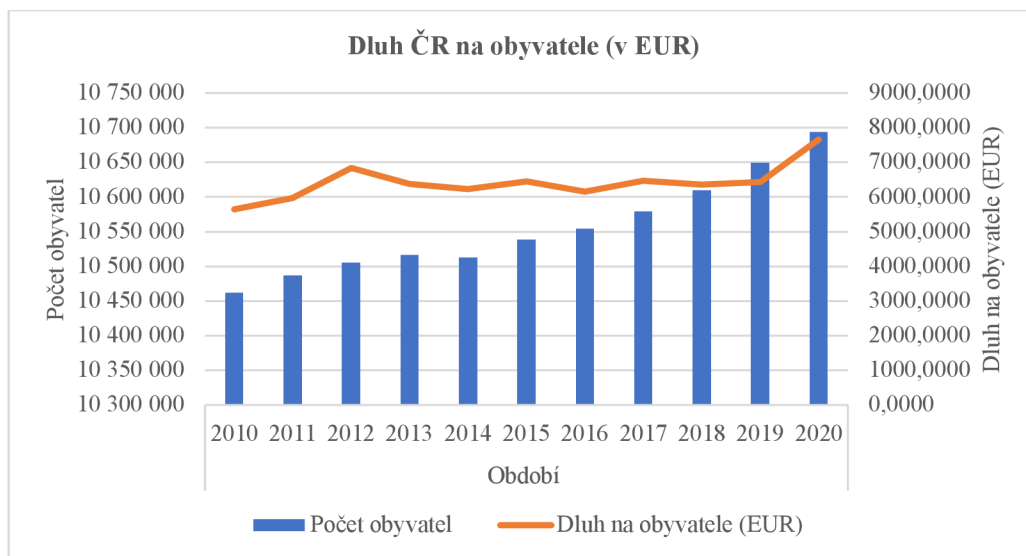
Hodnota veřejného dluhu ČR v roce 2014 dosahovala hodnoty 41,9 %. Definovaný pokles ukazatele končí v roce 2019 na hodnotě 30 %. Pokles tohoto ukazatele v daném období je způsoben růstem HDP, které se v průběhu období zvyšovalo v průměru o 3 % ročně. Hodnota HDP v ČR se v daném období pohybovala v rozmezí intervalu 157 821-225 569 mil. EUR. V daném období let 2014-2019 ekonomický vývoj dále silně podporovala klesající míra nezaměstnanosti, inflace pohybující se kolem 2 %, silná domácí spotřeba a s tím spojený růst mezd.

V roce 2020 se hodnota ukazatele zvýšila o 7,7 %, tedy na výslednou hodnotu 37,7 %. Nárůst zadlužení ČR lze doložit jak na celkovém vyčíslení veřejného dluhu (viz graf 8), tak též z vyjádření komponent využitých ke krytí veřejného dluhu (viz graf 9). Daný rok byl pro ekonomiku České republiky velmi náročný a zapříčiněný především opatřeními týkajícími se pandemie. V daném roce došlo k útlumu ekonomických aktivit, došlo tedy k poklesu HDP, byl vykázán vysoký schodek státního rozpočtu a též došlo k růstu ostatních makroekonomických ukazatelů. Je nutné podotknout, že předcházející ekonomický růst zvedl životní standard a podpořil tak fiskální a monetární politiku v době útlumu ekonomiky. Zároveň minimální zadluženost České republiky stavila ekonomiku země do velmi dobré pozice pro fiskální podporu obyvatel zasažené pandemií. (OECD Economic Surveys, 2020)

I přes pokles ekonomické výkonnosti v roce 2020, celková zadluženost dosáhla hodnoty 37,7 % HDP, což staví ČR mezi špičku v rámci Evropské unie.

Následující spojnicový graf bude znázorňovat vývoj dluhu České republiky na 1 obyvatele.

Graf 11: Dluh v ČR na obyvatele (v EUR)



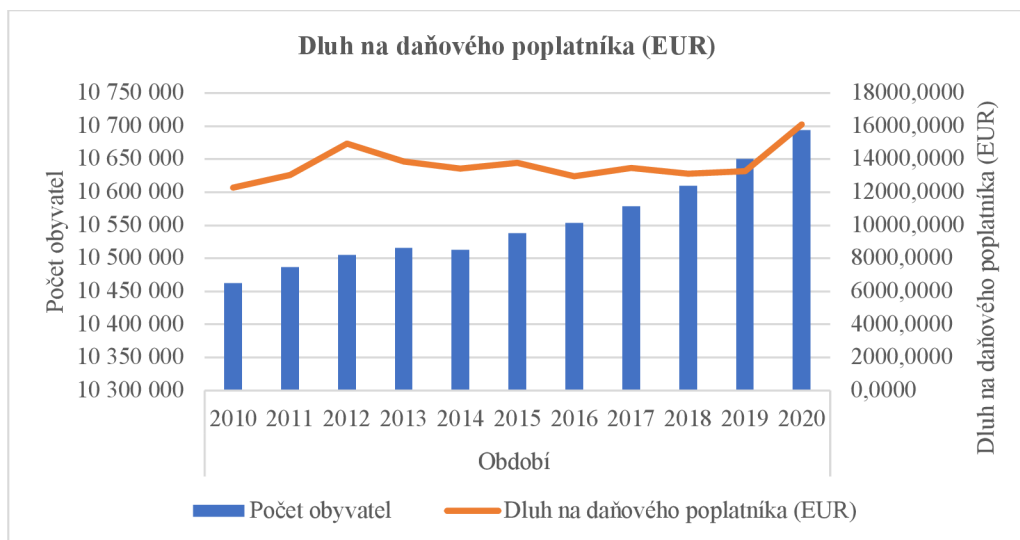
Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Dle dat znázorněných pomocí spojnicového grafu lze popsat vývoj veřejného dluhu při přepočtu na obyvatele České republiky. Počet obyvatel v České republice se na základě průměrného koeficientu růstu každý rok zvyšoval o 0,22 % a k roku 2020 počet obyvatel dosahoval 10 693 939 obyvatel. K vývoji počtu obyvatel je nutné dodat, že růst populace je z větší části způsoben přírůstkem stěhování než přírůstkem přirozeným.

Veřejný dluh v České republice se ve sledovaném období nachází v intervalu 5 645-7 659 EUR na osobu. Nejnižší hodnoty dluhu na osobu je dosaženo v roce 2010, a to 5 645 EUR. Nejvyšší výsledku je dosaženo v roce 2020, a to 7 659 EUR. Interval veřejného dluhu na osobu odpovídá tendenci zvyšujícího se celkového veřejného dluhu České republiky.

Následující graf bude též zobrazovat rozložení veřejného dluhu v populaci ČR, v tomto případě ale v rozdělení na daňového poplatníka.

Graf 12: Dluh v ČR na daňového poplatníka (v EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

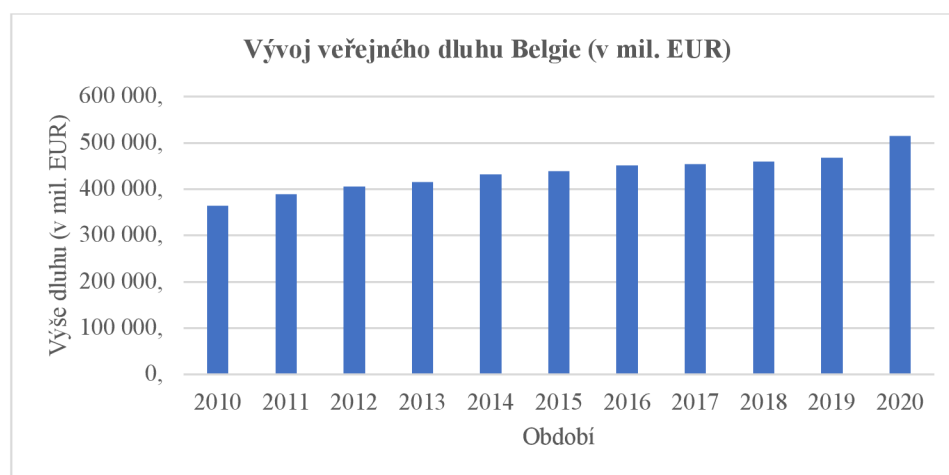
Tento modifikovaný ukazatel znázorňuje rozložení veřejného dluhu v populaci přesněji, jelikož je znázorněn na daňového poplatníka. Tento ukazatel dosahuje vyšších hodnot než předcházející, a zároveň znázorňuje mnohem průkazněji rozložení veřejného dluhu v české populaci. Tento ukazatel se pohybuje v rozmezí hodnot 12 279 EUR do 16 101 EUR.

Na základě růstu populace imigrací lze konstatovat, že zatížení daňových poplatníků je minimálně dvojnásobné (viz graf 11). Způsobeno je to především demografickým vývojem, kdy počet ekonomicky neaktivních obyvatel v ČR dominuje oproti ekonomicky aktivním osobám. Česká republika se potýká s trendem stárnutí populace a prodlužováním se délky života.

4.1.2 Belgie

Následující graf zobrazí v přehledné formě vývoj veřejného dluhu Belgie. Stanovené sledované období je období let 2010-2020.

Graf 13: Vývoj veřejného dluhu Belgie (v mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle (EUROSTAT, 2022)

Na základě grafu viz výše lze konstatovat, že nejlepšího výsledku ohledně veřejného dluhu, tedy nejnižšího, v rámci sledovaného období, Belgie dosahovala v roce 2010. Belgie v tento rok dosáhla veřejného dluhu 364 132 mil. EUR. Naopak nejhoršího výsledku dosahovala tato země v roce 2020, a to veřejného dluhu ve výši 515 238 mil. EUR.

Dle vizualizace je patrné, že každý rok se výše veřejného dluhu Belgie zvyšovala. Průměrný koeficient růstu dosahuje hodnoty 1,0353. Tato hodnota představuje skutečnost, že každý rok se veřejný dluh Belgie ve sledovaném období zvyšoval o 3,93 %.

Belgie v průběhu celého sledovaného období vykazovala deficitní rozpočty. Státní rozpočet Belgie v období let 2010-2014 nesplňoval ani kritérium deficitu 3 % HDP. Další hluboký pokles deficitu rozpočtu nastal v roce 2020, kdy dosáhl dokonce 9,1 % HDP.

Následující tabulka přibližuje vývoj veřejného dluhu Belgie za pomoci řetězového indexu.

Tabulka 2: Řetězový index veřejného dluhu Belgie

Ukazatel	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Řetězový index	1	1,0686	1,0402	1,0239	1,0409	1,0165	1,0299	1,0053	1,0119	1,0170	1,1028

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě řetězového indexu lze konstatovat, že veřejný dluh vykazuje nejvyšší hodnotu v roce 2020, a to 110, 28 %. Tento 10, 28 % nárůst byl způsobený především opatřením zamezující šíření nemoci COVID-19. Belgie z důvodu útlumu ekonomiky vykázala vysoký schodek rozpočtu, které byl pokryt z největší části dluhovými cennými papíry (dále jen „DCP“). Výše cenných papírů k pokrytí schodku rozpočtu se v daném roce zvýšila o 68 784 mil. EUR oproti výši v roce 2019.

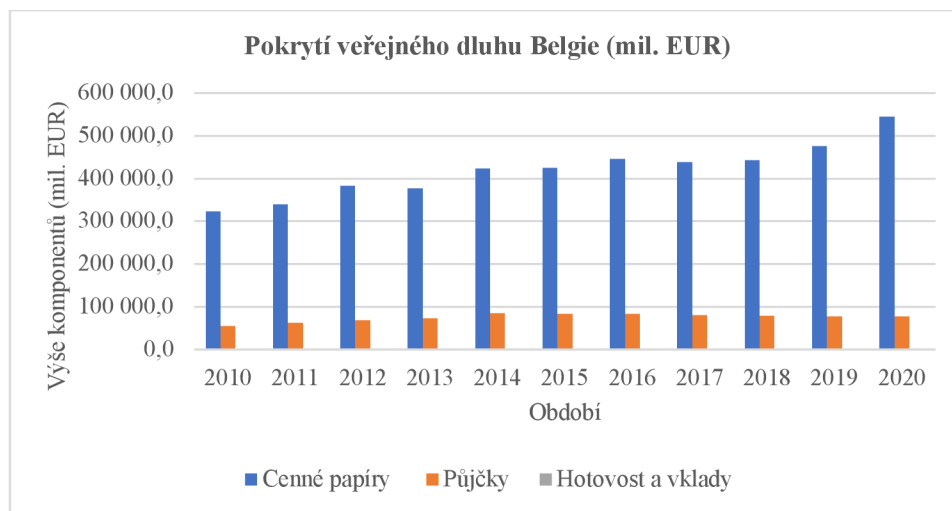
Nejmenšího rozdílu po sobě jdoucích let bylo zjištěno v roce 2017, kdy veřejný dluh oproti roku 2016 se zvýšil pouze o 0, 53 %. V daném roce byl vykázán nejnižší dosahovaný deficitní rozpočet a zároveň došlo ke snížení výše DCP o 7 707 mil. EUR. Došlo též ke snížení hodnoty půjček a to o 3 400 mil. EUR.

Na základě řetězového indexu viz tabulka lze konstatovat, že veřejný dluh Belgie vykazuje minimální rozpětí hodnot (kromě roku 2020). Hlavním důvodem růstu veřejného dluhu Belgie jsou především deficitní státní rozpočty, které v daném období let 2010-2020 byly vždy schodkové. Belgie po celé sledované období (kromě poklesu v roce 2020) vykazovala stabilní růst hrubého domácího produktu o 1 %. Vůdčí silou ekonomického růstu je především domácí spotřeba spojená s růstem mezd.

Veřejný dluh Belgie je z hlediska nástrojů, které vykazují nejvyšší hodnoty, rozložen mezi dluhové cenné papíry, půjčky a hotovost a vklady. Veřejný dluh nejvíce pokrývají dluhové cenné papíry, které v případě Belgie, se pohybují na 90 % celkového veřejného dluhu.

Následující graf bude zobrazovat vývoj výše nejpodstatnějších komponentů (DCP, půjčky, hotovost a vklady) ve sledovaném období.

Graf 14: Pokrytí veřejného dluhu Belgie (mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě grafu viz výše lze konstatovat, že nejvyšší část veřejného dluhu Belgie je pokryta dluhovými cennými papíry. Nejnižší výše dluhových cenných papírů bylo dosaženo v roce 2010, kdy dosahovaly hodnoty 323 234 mil. EUR. Hodnoty v průběhu období vykazovaly spíše rostoucí tendenci, zejména z důvodu krytí DCP schodkové státní rozpočty. Nejvyšší hodnoty tohoto komponentu bylo dosaženo v roce 2020 a to 544 523 mil. EUR.

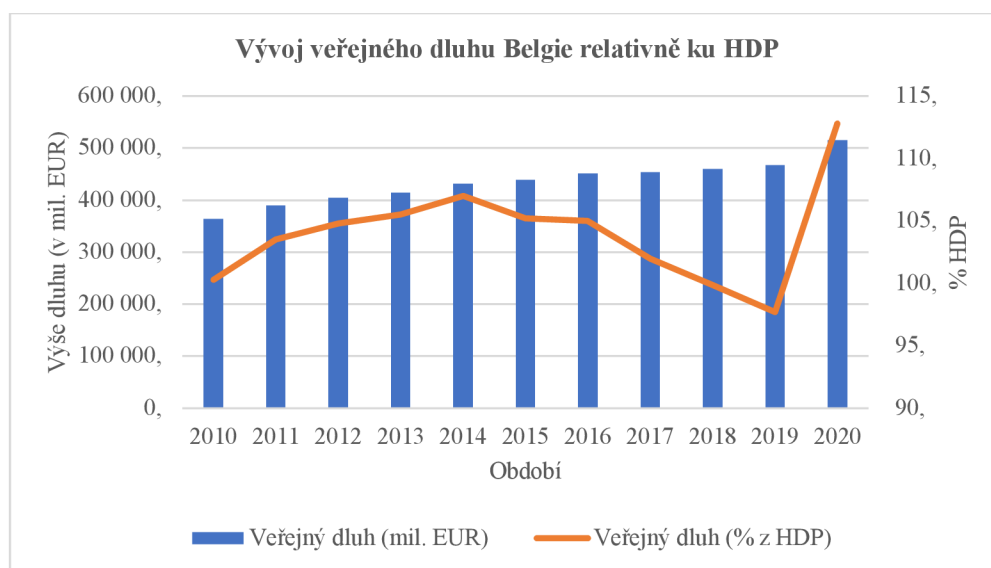
Druhou komponentou, kterou je kryt veřejný dluh této země, jsou půjčky. V průběhu daného sledovaného období hodnota půjček nepřekračuje hodnotu 100 000 mil. EUR.

Třetí komponentu tvoří hotovost a vklady. Tato komponenta je při srovnání s půjčkami a DCP minimální, a v daném období nebyla překročena hodnota 2 000 mil. EUR.

Pro popis vývoje pokrytí veřejného dluhu je patrný pokles výše DCP v letech 2013 a 2017. V roce 2013 byl vykázán deficitní rozpočet, kdy v rámci Belgie bylo poprvé splněno kritérium EU o deficitu 3 % HDP. Oproti roku 2012 se jednalo o snížení deficitu o necelé 1 % HDP a bylo tedy možné snížit počet vydaných DCP, ovšem za nepatrného zvýšení půjček. V roce 2017 byl vykázán nejnižší dosahovaný deficitní rozpočet, a to ve výši 0,7 % HDP za růstu HDP Belgie. Tím pádem došlo ke snížení výše DCP o 7 707 mil. EUR. Došlo též ke snížení hodnoty půjček a to o 3 400 mil. EUR.

Následující grafické zobrazení bude prezentovat vývoj veřejného dluhu Belgie ku % HDP.

Graf 15: Vývoj veřejného dluhu Belgie ku % HDP



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Vývoj veřejného dluhu Belgie ku % HDP vykazuje v letech 2010-2014 rostoucí trend. V tomto období se % veřejného dluhu ku HDP pohybuje v rozmezí hodnot 100-107 % HDP. Belgická ekonomika přešla hospodářskou krizí za zpomalení hospodářského růstu spojeného s nabídkovým šokem na trhu práce, ale v rámci zemí eurozóny se s nastalou situací zvládla vypořádat nejlépe. Situace ohledně krize v eurozóně Belgii poznamenala mnohem více, jakožto otevřenou ekonomiku orientovanou především na export, která je součástí eurozóny.

Od roku 2015 lze vývoj tohoto ukazatele označit jako klesající, kdy nejnižší hodnota byla vykázána v roce 2019. V tomto období se ukazatel nachází v intervalu 105-97,7 %.

Setrvalý pokles ukazatele veřejného dluhu na % HDP byl zapříčiněn především setrvalým růstem ekonomické výkonnosti Belgie v daném období let 2015-2019 též z důvodu zahraničních investic, jelikož Belgie je vnímána jako ekonomicky stabilní a transparentní.

Belgie v daném období i za deficitního státního rozpočtu vykazovala setrvalý růst hrubého domácího produktu, který se každý rok v daném období zvyšoval o 3 %, v roce 2019 dokonce o 4 %. Dále v daném období je nutné poznamenat, že byl vykázán i setrvalý pokles hodnoty nezaměstnanosti, která v daném období setrvala klesala z počáteční hodnoty v roce 2014 8,6 % na hodnotu 5,4 % v roce 2019. Dle uvedených skutečností lze konstatovat, že Belgický dluh se v rámci sledovaného období nijak drasticky nezvyšoval, lze

tedy za hlavní problém nárůstu zadlužení označit skutečnost, že problém růstu dluhu stojí na splácení úroků ze stávajícího dluhu, jelikož úroky z belgických dluhopisů, kvůli nedůvěře vytrvale rostou. V Belgii panuje značná společenská krize, která způsobena národnostním rozdělení Belgie do 3 regionů, mezi nimiž panují značné regionální rozdíly v ekonomické výkonnosti. Za další problematickou situaci ohledně růstu veřejného dluhu lze označit stárnutí populace a s ní spojené zvýšené výdaje na sociální politiku a též nízké využití pracovních zdrojů, které se ovšem liší dle belgických regionů.

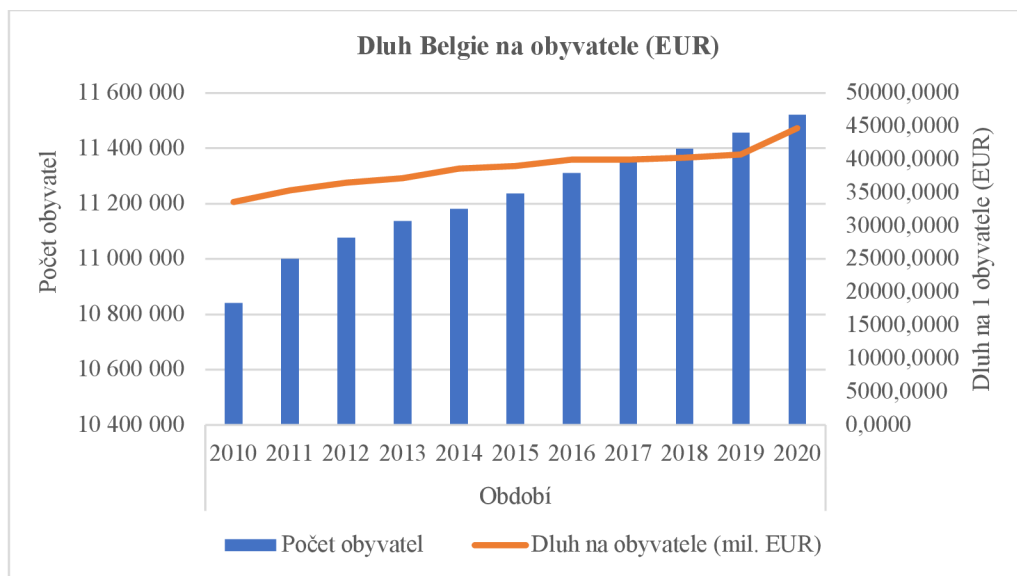
Zadluženost Belgie se v průběhu sledovaného období dařilo snižovat, i když jen velmi nepatrně (léta 2018 a 2019 se veřejný dluh dostal pod 100 % HDP), situaci ovšem zmařila další krize, tentokrát pandemie.

Rok 2020 je pro tuto zemi ve znamení hospodářského propadu, daný ukazatel veřejného dluhu v % HDP prudce vzrostl, a to na hodnotu 112, 8 % HDP. Jedná se tedy nárůst o 15, 1 %. Pokles byl zapříčiněn především celosvětovou pandemií, kdy v Belgii v rámci ochrany zdraví obyvatel došlo k útlumu ekonomické výkonnosti, tedy k poklesu HDP, růstu nezaměstnanosti a k růstu ukazatele veřejného dluhu v procentech HDP. Belgii, jako vysoce proexportní zemi, též v daném roce ovlivnil Brexit, kdy lze předpokládat, že bude odchodem Británie z EU společně s Nizozemskem, ovlivněna nejvíce. (OECD Economic Surveys, 2020)

Tento ukazatel je důležitým měřítkem výkonnosti ekonomiky, zejména v rámci tzv. konvergenčních kritérií, které je nutné splnit při vstupu do Evropské unie. Belgie, jakožto jeden ze zakladatelských států EU, tento požadovaný ukazatel ve sledovaném období, nesplňuje.

Následujícím grafem bude popsán vývoj veřejného dluhu Belgie na obyvatele.

Graf 16: Dluh Belgie na obyvatele (EUR)

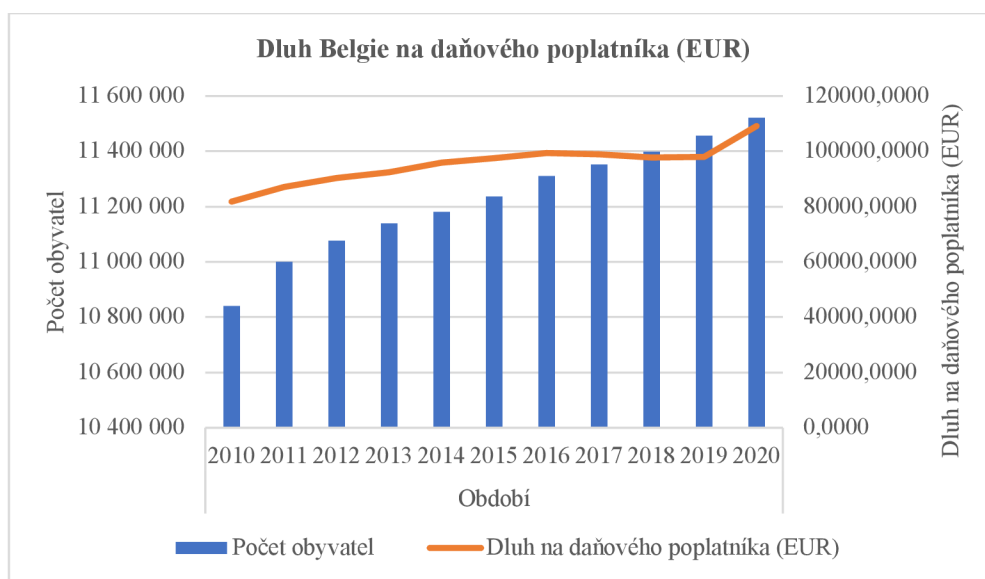


Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT

Na základě grafu je patrná lineárně rostoucí tendence veřejného dluhu na obyvatele, která se ve sledovaném období pohybuje v intervalu od 33 5912 EUR do 44 716 EUR. Z grafu je též patrné, že ve sledovaném období se každý rok zvyšoval počet obyvatel Belgie, a to na základě průměrného koeficientu růstu o 0,61 %. Z důvodu růstu počtu obyvatel, a ne tak rychlého nárůstu veřejného dluhu Belgie, lze ospravedlnit situaci, že dluh na obyvatele vykazuje relativně malé rozpětí v rámci uvedeného intervalu. V průběhu sledovaného období počet obyvatel Belgie narostl o 682 535 obyvatel, zejména díky imigraci. Belgie představuje centrum EU, dochází tedy k příchodu obyvatel v produktivním věku, z důvodu pracovních příležitostí.

Graf, který bude následovat představuje rozložení veřejného dluhu Belgie na daňového poplatníka.

Graf 17: Dluh Belgie na daňového poplatníka (EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT

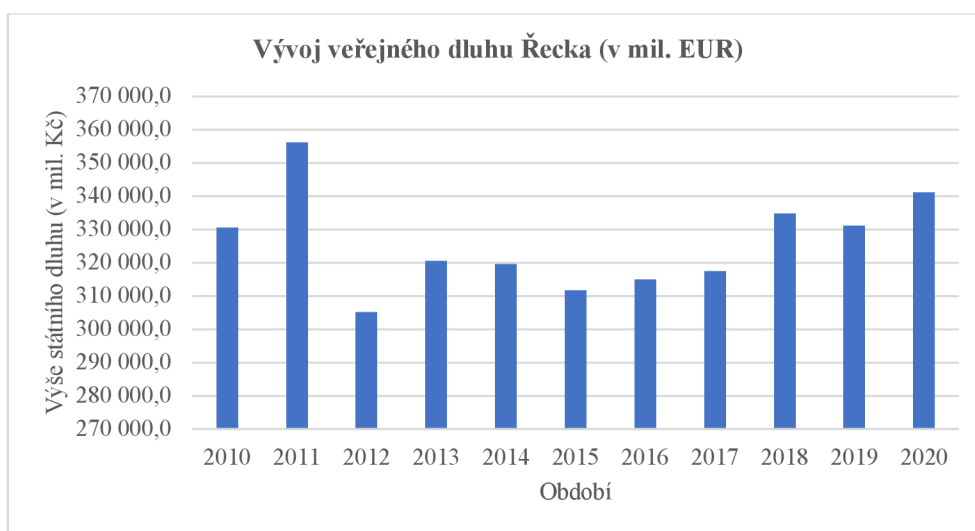
Dle výše uvedeného grafu lze konstatovat, že vykazuje relativně shodný průběh, jako ukazatel předcházející, ovšem za situace, že dluh při vyjádření na daňového poplatníka vykazuje více než dvojnásobné hodnoty. Belgie též, jako většina zemí Evropy, se potýká s trendem stárnutí populace a nízkého přírůstku obyvatel. Růst počtu obyvatel v Belgii je z větší části ovlivněn imigrací. Belgie se též v průběhu sledovaného období potýkala s vyšší nezaměstnaností, která v roce 2010 dosahovala 8,4 %, ale ovšem v průběhu období se snižovala, a v roce 2019 dosahovala hodnoty 5,4 %. Vývoj nezaměstnanosti je též pozorovatelný i ve vývoji dluhu na daňového poplatníka, kdy za vyšší míry nezaměstnanosti je patrný růst daného ukazatele.

Ukazatel dluhu Belgie na daňového poplatníka se pohybuje v intervalu hodnot 81 809-99 451 EUR. Nárůst v roce 2020 je vykázan o 11 236 EUR na hodnotu 109 161 EUR na daňového poplatníka.

4.1.3 Řecko

Následující graf v přehledné formě vizualizuje dosahované hodnoty veřejného dluhu Řecka ve sledovaném období, které v této práci bylo stanoveno na období let 2010-2020.

Graf 18: Vývoj veřejného dluhu Řecka (v mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Graf v přehledné formě zobrazuje časovou řadu vývoje veřejného dluhu Řecka. Na základě grafu můžeme označit jako nejvyšší možný dosahovaný výsledek veřejného dluhu, rok 2011. V daném roce veřejný dluh této republiky dosáhl výše 356 235 mil. EUR., což představuje 175, 2 % HDP. Nejnižšího veřejného dluhu Řecko dosahovalo v roce následujícím, tedy v roce 2012. V tomto roce byl vykázán veřejný dluh ve výši 305 085 mil. EUR. V tento rok se jednalo o 162 % HDP.

Průměrný koeficient růstu veřejného dluhu Řecka vykazuje hodnotu 1, 0031, tedy že průměrně každý rok veřejný dluh tohoto státu rostl o 0, 31 %. Tato hodnota je ovšem závislá na krajních hodnotách této časové řady, mezi kterými je rozdíl minimální, oproti zbývajícím dosahovaným výsledkům v průběhu sledovaného období.

Následující tabulka podává v přehlednější formě přehled ohledně vývoje veřejného dluhu. Vývoj je v tabulce znázorněn za pomoci řetězového indexu.

Tabulka 3: Řetězový index veřejného dluhu Řecka

Ukazatel	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Řetězový index	1	1,0776	0,8564	1,0505	0,9973	0,9753	1,0105	1,0078	1,0543	0,9892	1,0302

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě daného ukazatele lze potvrdit, že nejvyšší hodnoty veřejného dluhu Řecko dosahovalo v roce 2011, kdy se veřejný dluh zvýšit oproti roku 2010 na hodnotu 107,76 %. Druhý nejvyšší nárůst oproti předchozímu období je zaznamenán v roce 2020, a to na 103,02 %, oproti roku 2019.

Velké výkyvy jsou též zaznamenány v opačném směru, kdy nejvyšší byl zaznamenán mezi roky 2011 a 2012. Jednalo o pokles na 85,64 % veřejného dluhu v roce 2012, oproti roku 2011. Ke snížení veřejného dluhu v daném období došlo především díky poskytnutým úvěrům, a též změnám v příjmech a výdajích státního rozpočtu, zejména se jednalo o změny v daňové politice, zejména kvůli zvýšení základních daní. Ve výdajové stránce SR došlo ke značným škrtům, zejména v sociálních dávkách (např. starobní důchody), došlo k reformám ve mzdách státních úředníků, dále byly výrazně redukovány podmínky pro cestování do země z důvodu podpory turistického ruchu, které tvoří kolem 80 % HDP Řecka. Dále došlo k reformám ohledně maloobchodních prodejen a mnoho dalšího. Díky těmto reformám došlo sice ke snížení veřejného dluhu o necelých 14 % HDP, zapříčinily ovšem redukci domácí poptávky a domácího kapitálu, což ve výsledku vedlo k recesi, a veřejný dluh začal opět narůstat. (OECD Economic Surveys, 2016)

Růst veřejného dluhu je též ovlivněn deficitními rozpočty, které Řecko vykazovalo v období let 2010-2015. Deficity v daném období překračovaly i stanovenou hodnotu EU 3 %, dokonce v některých případech se jednalo i o trojnásobné hodnoty. Od roku 2016 se řecké ekonomice začalo relativně dařit, došlo k růstu HDP, začala se snižovat nezaměstnanost. Pád do deficitního rozpočtu dosahující 10 % HDP byl zapříčiněn pandemií, zejména z důvodu útlumu turismu, jelikož řecké HDP je jím tvořeno z necelých 80 %.

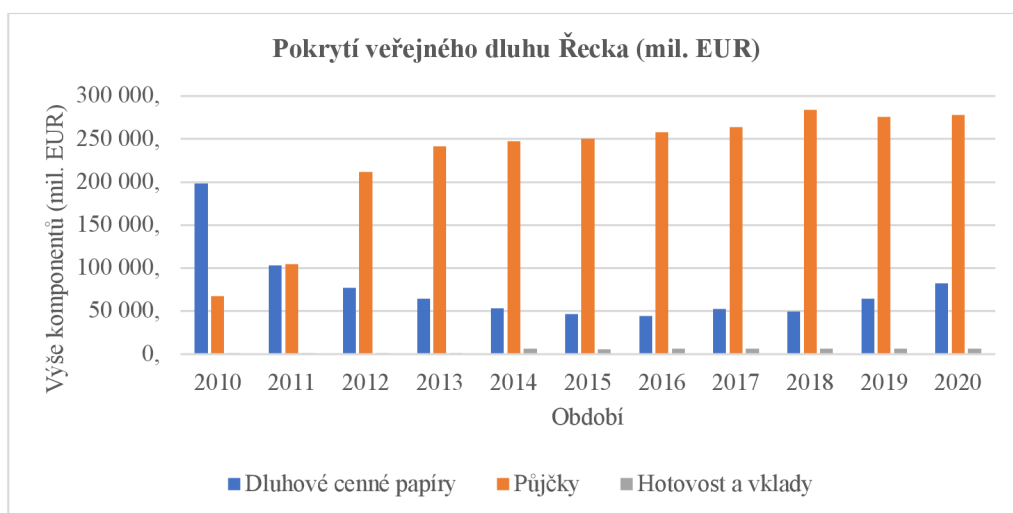
Řecko je svým pokrytím veřejného dluhu specifické oproti ostatním zemím v tom, že půjčky výrazně převyšují dluhové cenné papíry. Půjčky od roku 2012 představují v některých případech i čtyřnásobnou hodnotu dluhových cenných papírů, důvodem je ovšem skutečnost, že do dluhových cenných papírů Řecka investoři investovat nechtěli (i kvůli neustálému snižování ratingu), což je patrné i z následujícího grafu, ve kterém je

znázorněn jejich vývoj. První výnosy z dluhových cenných dluhopisů Řecko obdrželo až v roce 2014. Celkový výnos představoval 8 000 mil. EUR.

Půjčky představují hlavní komponentu krytí veřejného dluhu Řecka i z důvodu masivních záchranných balíčků pro řeckou ekonomiku, které zemi poskytla Evropská unie, Mezinárodní měnový fond a Evropská centrální banka. Záchranné půjčky byly Řecku poskytnuty v letech 2010, 2012 a 2015.

Vývoj hlavních komponent pokrytí veřejného dluhu Řecka představuje následující graf.

Graf 19: Pokrytí veřejného dluhu Řecka (mil. EUR)



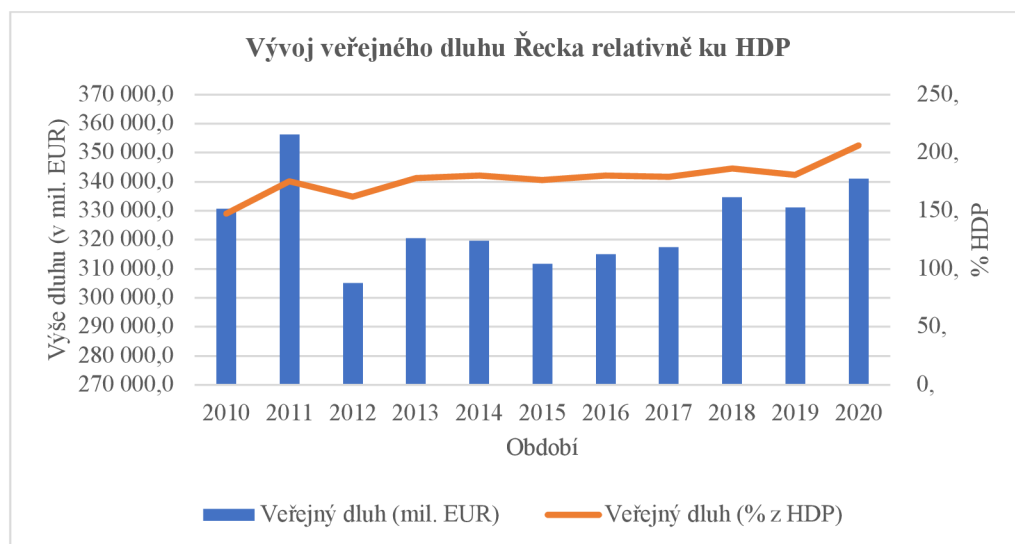
Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě grafu lze potvrdit výše uvedené skutečnosti popsané viz výše. Řecká ekonomika prošla hlubokou hospodářskou krizí, při které došlo k odlivu zahraničních investic a tím pádem zvyšováním úrokových sazeb. Řecko se danou situací snažilo řešit zvyšováním daní, snižováním starobním důchodů či dokonce prodejem státního majetku (například určitých ostrovů). Řecku i přes dané skutečnosti hrozil bankrot, a proto v daných letech zasáhly s masivními úvěry Mezinárodní měnový fond, Evropská centrální banka a Evropská unie (zejména prostřednictvím Evropského stabilizačního fondu) a poskytly této zemi půjčky, které v celkové sumě dosáhly hodnoty 290 000 mil. EUR.

Řecko začalo opětovně emitovat DCP na krytí veřejného dluhu až v roce 2017, kdy zdaleka výše DCP nepřesáhla výši půjček, které tvoří největší část dluhu.

Následující graf vizualizuje vývoj veřejného dluhu Řecka na základě % k hrubému domácímu produktu.

Graf 20: Vývoj veřejného dluhu Řecka ku % HDP



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě výše uvedeného grafu lze označit na základě vykazování v relativních jednotkách ku HDP veřejný dluh Řecka za relativně konstantně vysoký, bez větších výkyvů, než je tak vidno v případě veřejného dluhu v rámci měnového vyjádření. Veřejný dluh Řecka se v rámci sledovaného období pohybuje v rozmezí 147,5–206 % HDP a lze jej právem označit za nejvyšší v případě zemí Evropské unie. Rozmezí těchto hodnot je vysoko nad úrovní tzv. konvergenčních kritérií, která jsou stanovena pro nově vstupující země do Evropské unie. Známe je též fakt, že Řecko při vstupu do eurozóny v roce 2001 hodnoty týkající se zadlužení země, zkreslovalo. Kritérium týkající se veřejného dluhu, stanovené na 60 % HDP, je v případě Řecka, ve většině případů, trojnásobné.

Na základě sledovaného období lze konstatovat, že na rozdíl od ostatních sledovaných zemí, u kterých po hospodářské krizi docházelo k ekonomickému restartu, v Řecku krize pokračovala. Příčiny vysokého zadlužení Řecka je hned několik, v rámci vnějších příčin můžeme kromě hospodářského poklesu způsobeného hospodářskou krizí a krizí eurozóny, mluvit též o negativních jevech společenského rázu, neschopností splácet úroky z předcházejících dluhů, ale též o nabídkových šocích, zejména na pracovním trhu a minimálních zahraničních investicích. Lze zde ovšem vysledovat i příčiny vnitřní, zejména se jedná o expanzivní fiskální politiku spojenou s vládním populismem a časovým rozložením

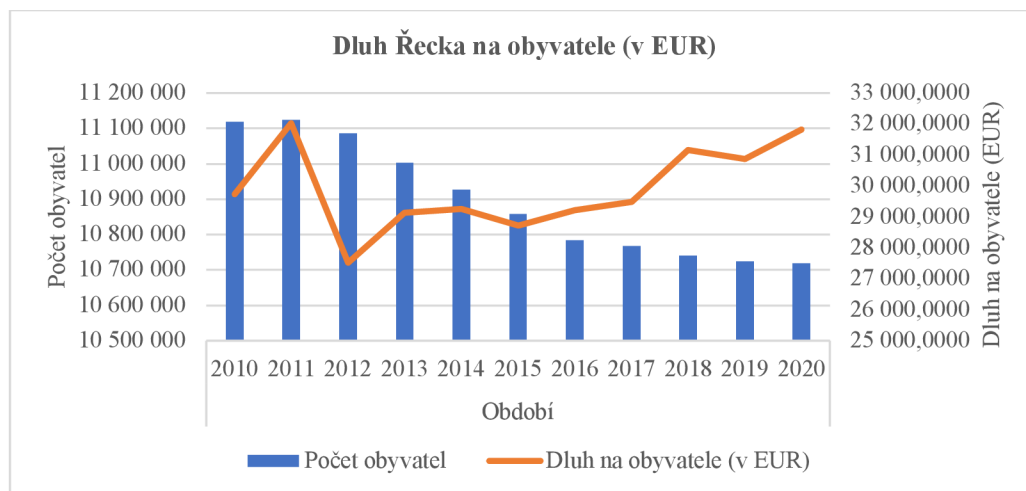
výdajových šoků. Důsledky dané situace lze zařadit jak do roviny rozpočtové a fiskální (deficitní rozpočty, omezení aktivní fiskální politiky), tak též do roviny makroekonomické (působení vysokých úroků na reálnou ekonomiku). Počátek sledovaného období je ve znamení vysokého nárůstu veřejného dluhu, zejména z důvodu odmítnutí dluhopisů řecké ekonomiky na finančních trzích. Z důvodu hrozícího bankrotu musely zasáhnout EU, Evropská centrální banka a Mezinárodní měnový fond a poskytnout ekonomice Řecka masivní úvěry. Úvěry od daných institucí byly Řecku poskytnuty v letech 2010, 2012 a 2015, což způsobilo v daných letech i pokles veřejného dluhu v % HDP, jelikož prostřednictvím úvěry byly uhrazeny předcházející dluhy.

Důvodem nadprůměrného zadlužení Řecka jsou především poskytnuté úvěry od mezinárodních institucí, malý růst HDP ve sledovaném období, které dokonce v období let 2010-2016 vykazovalo klesající tendenci. Zlomovým rokem pro řeckou ekonomiku byl rok 2017, kdy začala růst důvěra věřitelů výnosy z řeckých dluhopisů začaly klesat. V daném roce došlo k růstu ekonomické výkonnosti prostřednictvím HDP, začala se postupně snižovat velmi vysoká nezaměstnanost. Úvěry od daných institucí byly zemi poskytnuty pod podmínkou fiskální konsolidace veřejných financí a strukturálních reforem. Řecku se od roku 2018 začalo dařit, podařilo se nastartovat ekonomický růst, který ovšem opět přerušila pandemie.

Rok 2020 byl pro řeckou ekonomiku opět návrat do minulosti, ovšem nyní z důvodu situace způsobenou pandemií COVID-19, která výrazně utlumila turismus, na kterém je Řecko, závislé.

Následující graf podává informace o rozložení řeckého veřejného dluhu na obyvatele.

Graf 21: Dluh Řecka na obyvatele (EUR)

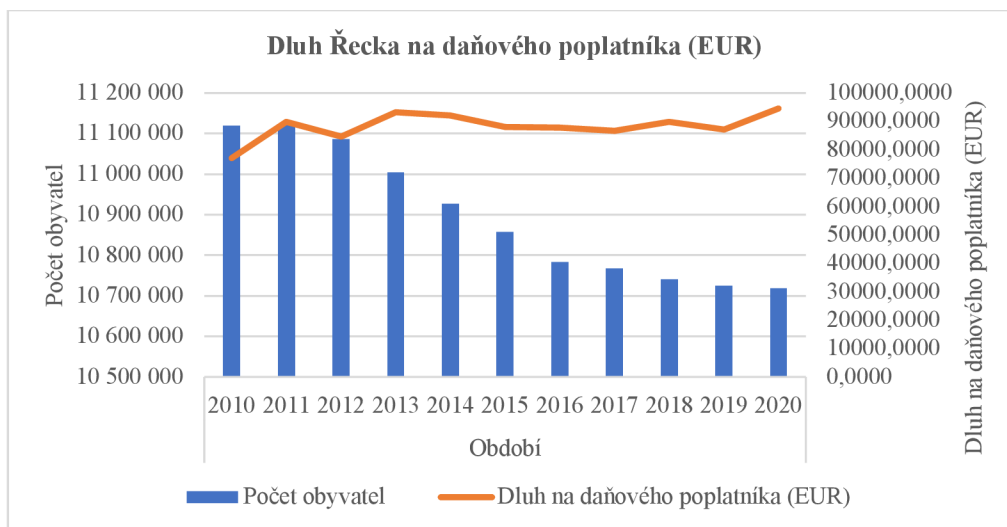


Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na grafu viz výše je patrné velmi kolísavé rozložení veřejného řeckého dluhu na obyvatele. V případě Řecka je značný problém spatřován v klesajícím počtu obyvatel. Řecko v roce 2020 vykazuje 10 780 565 obyvatel, ovšem v roce 2010 počet obyvatel dosahoval 11 119 289, separátně s evropským trendem stárnutí populace. Oproti roku 2009 se v roce 2019 zvýšil počet obyvatel ve věku 65 + o 3, 2 %, za snížení počtu obyvatel v kategorii předproduktivní (0-14 let) o – 0, 3 %. Daný vývoj ukazatele je tedy silně ovlivněn snižováním počtu obyvatel v Řecku a růstu veřejného dluhu.

Následující graf bude zobrazovat veřejný dluh Řecka při rozložení na daňového poplatníka.

Graf 22: Dluh Řecka na daňového poplatníka (EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

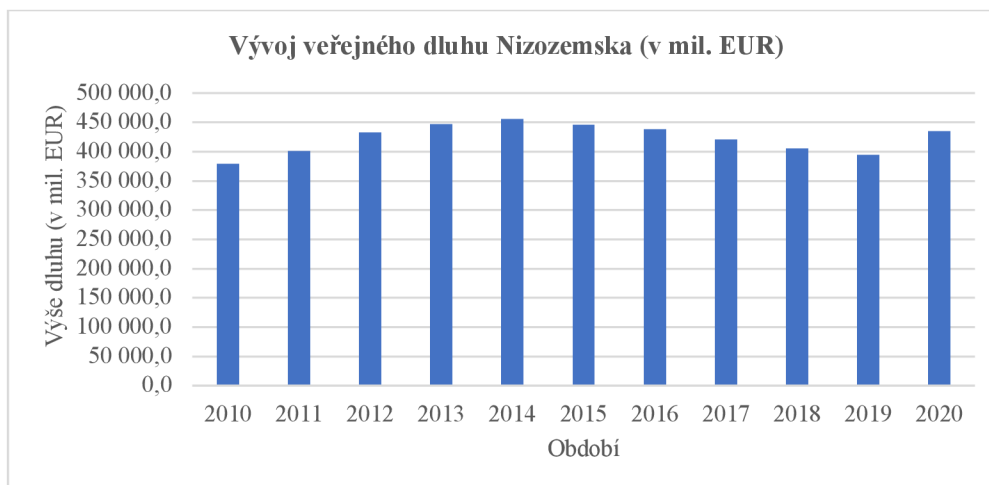
Při vyjádření veřejného dluhu Řecka na daňového poplatníka je patrný velký rozdíl oproti vyjádření dluhu na obyvatele, který se naskytl pouze v rámci tohoto státu. Vývoj tohoto ukazatele, na rozdíl od ukazatele předchozího, nevykazuje velké rozdíly. Ukazatel veřejného dluhu na daňového poplatníka se v rámci sledovaného období pohybuje v rozmezí hodnot 77 074-94 562 EUR na daňového poplatníka. Nejnižší hodnota veřejného dluhu byla vykázána v roce 2010, a to 77 074 EUR na daňového poplatníka. Nejvyšší dosahovaná hodnota 94 562 EUR v roce 2020. Hodnota veřejného dluhu na daňového poplatníka v roce 2020 se oproti roku 2019 zvýšila o 7 433 EUR.

Vývoj tohoto ukazatele vykazuje růst v roce 2011 způsobený především škrty ve výdajové stránce státního rozpočtu, z důvodu rušení pracovních míst ve státní správě. Postupně díky opatřením ku snižování veřejného dluhu dochází v roce 2012 ke snížení dluhu na daňového poplatníka, ovšem ne díky klesající nezaměstnanosti. Nezaměstnanost v roce 2012 dosahovala 24, 7 %. Ukazatel stoupl opět v roce 2013, nyní již z důvodu růstu veřejného dluhu o 16, 2 % HDP, poklesu obyvatel o 82 791 osob a růstu nezaměstnanosti na 27, 7 %. Od roku 2013 lze pozorovat určitou stabilitu ohledně vyjádření dluhu na daňového poplatníka, především z důvodu snahy stabilizovat veřejné řecké finance.

4.1.4 Nizozemsko

Následující graf bude uvádí vývoj veřejného dluhu tohoto státu, ve sledovaném období 2010-2020.

Graf 23: Vývoj veřejného dluhu Nizozemska (v mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě výše uvedeného grafu lze vysledovat kolísavou podobu výše veřejného dluhu, v rámci sledovaného období.

Nejnižší hodnoty veřejného dluhu Nizozemska dosahovalo na začátku sledovaného období, tedy v roce 2010. V tomto roce veřejný dluh dosahoval hodnoty 378 691 mil. EUR. Tato hodnota představovala v daném roce 59,2 % HDP. Nejvyšší hodnoty bylo dosaženo v roce 2014 a to výše 455 775 mil. EUR, což představuje 67,9 % HDP.

Průměrný koeficient růstu veřejného dluhu Nizozemska dosahuje hodnoty 1,0139. Na základě této dosahované hodnoty koeficientu růstu lze konstatovat, že s každým rokem v rámci sledovaného období se veřejný dluh této země zvyšoval o 1,4 %.

Následující tabulka zobrazuje za pomoci řetězového indexu vývoj přírůstků veřejného dluhu Nizozemska.

Tabulka 4: Řetězový index veřejného dluhu Nizozemska

Ukazatel	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Řetězový index	1	1,0595	1,0776	1,0338	1,0197	0,9786	0,9829	0,9587	0,9653	0,9725	1,1019

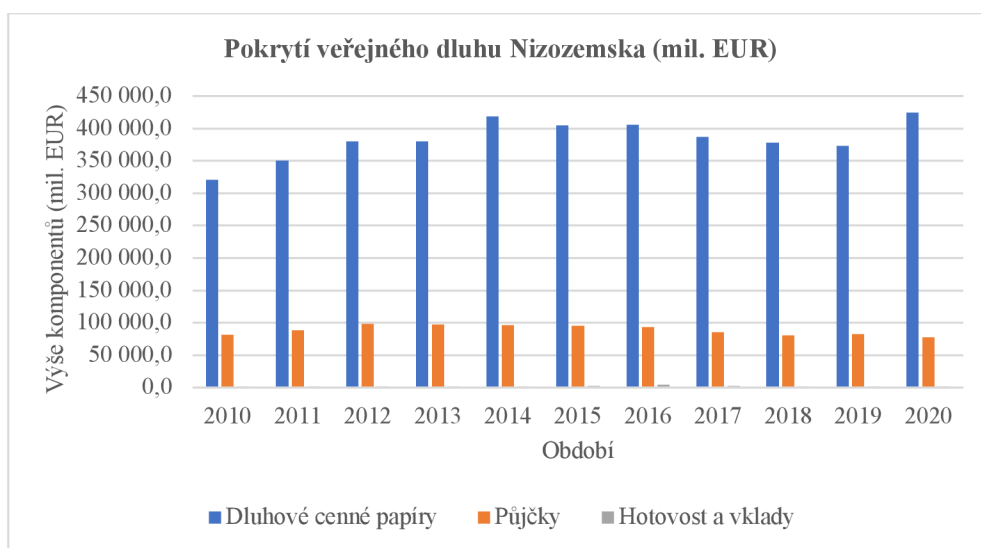
Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě tabulky viz výše lze konstatovat, že k největšímu nárůstu veřejného dluhu Nizozemska došlo v roce 2020, a to na 110, 19 % roku 2019. Veřejný dluh se v tomto roce zvýšil o 10, 19 %. Důvodem růstu veřejného dluhu v roce 2020 je především pandemie a s ní spojená omezení a připravovaný Brexit.

Vývoj veřejného dluhu Nizozemska vykazoval růst do roku 2014, kdy dosáhl svého vrcholu. Tento růst veřejného zadlužení byl způsobem především deficitními státními rozpočty, které se pohybovaly do roku 2012 dokonce nad hranicí 3 % HDP. Deficitní rozpočty byly vykázány vždy, kromě období 2016-2019. Ekonomický růst Nizozemska od roku 2016 stojí především na rozvoji světového trhu. Rozvojem globálního trhu vedlo v Nizozemsku, jako otevřené ekonomice, ke rostoucí produkční aktivitě a růstu exportu. Dále díky pozitivní situaci na trhu práce (podpora flexibilních pracovních míst ze strany fiskální politiky) a trhu ohledně bydlení došlo k růstu domácí spotřeby, jakožto hlavním katalyzátorem ekonomického úspěchu. Společně s vysokou domácí i zahraniční poptávkou a příznivým finančním podmínkám došlo ke stimulování veřejných investic (zejména do digitalizace).

Veřejný dluh Nizozemska je (stejně jako ve většině zemí) kryt především dluhovými cennými papíry a půjčkami. Vývoj jednotlivých komponentů, které jsou využívány ke krytí veřejného dluhu Nizozemska zobrazuje následující tabulka.

Graf 24: Pokrytí veřejného dluhu Nizozemska (mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

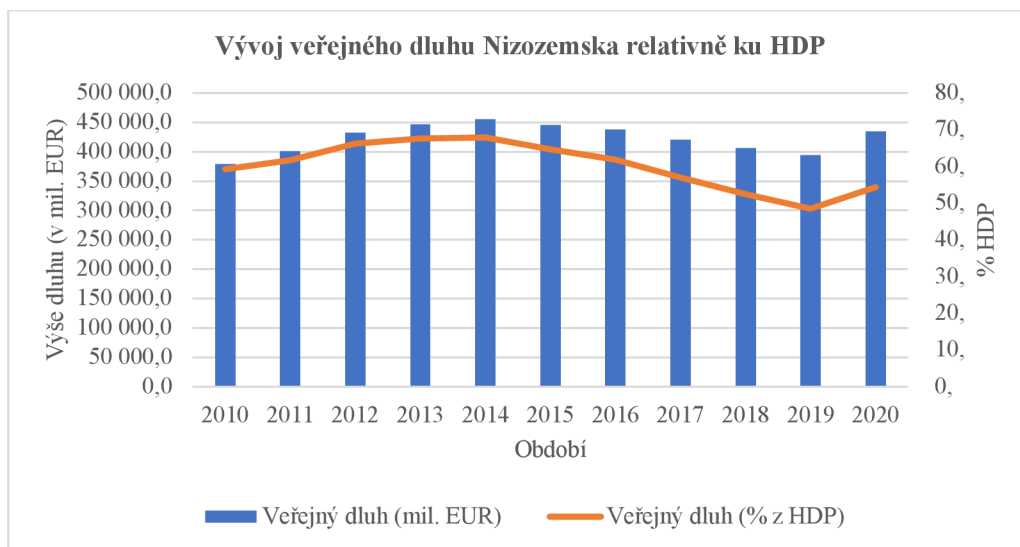
Skutečnosti, které byly definovány na základě řetězového indexu, je možné doložit i na základě grafu ohledně krytí veřejného dluhu. Do roku 2014 byly vykazovány deficitní státní rozpočty, které z největší části byly krytí dluhovými cennými papíry. DCP se v případě Nizozemska pohybují v rozmezí hodnot 320 354-424 404 mil. EUR a dosahují čtyřnásobných hodnot půjček, které ve sledovaném období nepřevyšují hodnotu 100 000 mil. EUR.

Další komponent, kterým je kryt veřejný dluh Nizozemska, představuje hotovost a vklady. Tento daný komponent v rámci sledovaného období nepřekračuje hodnotu 2 000 mil. EUR, kromě roku 2016, kdy dosáhla hodnoty 3 901 mil. EUR.

Graf ohledně přehledu komponent využitých ke krytí veřejného dluhu dokládá informace zmíněné na základě tabulky 4. Od roku 2016 došlo v Nizozemsku k vykazování přebytkových rozpočtů, kdy přebytky byly využity na úhradu dluhů, především půjček.

Následující graf podává obraz ohledně veřejného dluhu Nizozemska v rámci ukazatele na % HDP.

Graf 25: Vývoj veřejného dluhu Nizozemska ku % HDP



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Výše uvedený graf vizualizuje vývoj ukazatele veřejného dluhu ku % HDP. Tento ukazatel vykazoval rostoucí tendenci v období let 2010-2014, což dokládají i informace uvedené viz výše. V daném období se tento ukazatel pohyboval v rozmezí hodnot 59,2-67,9 %. Nizozemskou otevřenou ekonomiku orientovanou především na export, též zasáhla hospodářská krize a krize eurozóny. Uvést zde můžeme ovšem i nabídkový šok na trhu práce, které Nizozemsko trápilo z důvodu nevyužitých lidských zdrojů, tedy převis nabídky pracovních příležitostí nad poptávkou, především se jednalo o ženy. Z tohoto důvodu došlo k vytvoření nestandardních pracovních pozic, které situaci pozvedly do pozitivní roviny a došlo i na rostoucí produkční aktivitu, která, nutno dodat, rostla rychleji než mzdy.

Ovšem zlepšení na globálním trhu a dobře konsolidované veřejné finance vedly i ke zlepšení hospodářské situace. Nizozemsko společně s Belgií v rámci sledovaného období vykazovala konstantní růst HDP, podpořený především díky plnému využití pracovních zdrojů a silné domácí i zahraniční poptávky. Dané skutečnosti vedly ke stimulování veřejných investic, především do digitalizace. Výsledek na sebe nenechal dlouho čekat, za pomoci konsolidace financí a následných přebytkových rozpočtů vedly k situaci, že Nizozemsko na základě své ekonomické výkonnosti začalo své veřejné zadlužení snižovat.

V následujícím období 2015-2019 je tedy patrný pokles tohoto ukazatele. Daný ukazatel v tomto období nabýval hodnot od 64,6 % do 48,5 %. Podíl na klesající tendenci má též růst hrubého domácího produktu, který se každý rok v daném období zvyšoval na základě mediánové hodnoty o 0,027 %.

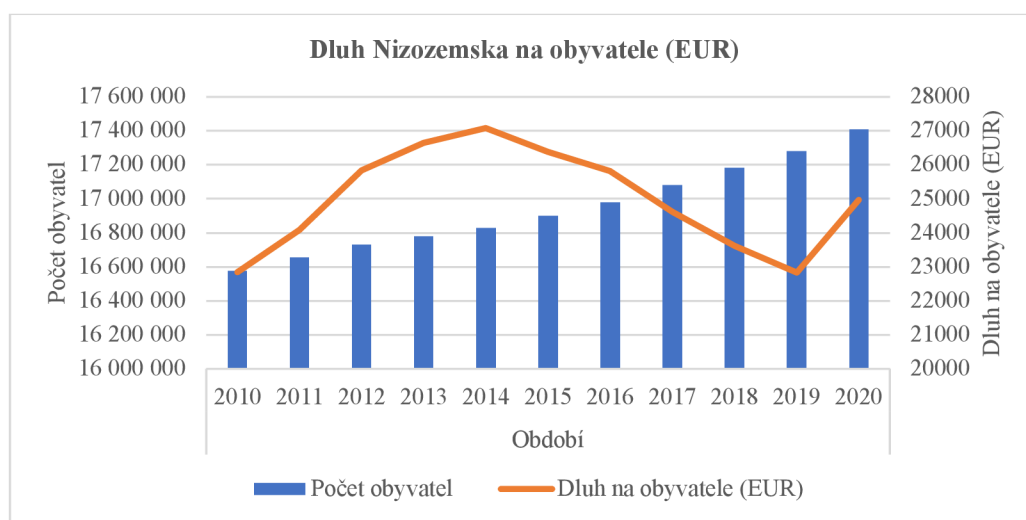
Nejnižší hodnota v daném sledovaném období, kterého Nizozemsko v rámci tohoto ukazatele dosáhlo, je zmíněná hodnota 48,5 %, z roku 2019. Nizozemsko se v období 2010-2015 potýkala s problémem nevyužitých kapacit na trhu práce, především se jednalo o ženy. Z tohoto důvodu došlo k vytvoření nestandardních pracovních pozic, které situaci pozvedly do pozitivní roviny a došlo i na rostoucí produkční aktivitu, která, nutno dodat, rostla rychleji než mzdy. (OECD Economic Surveys, 2018)

V roce 2020 se daný ukazatel opět zvýšil, a to na hodnotu 54,3 %. Došlo tedy k nárůstu o 5,8 %. Důvodem zvýšení ukazatele je též celosvětová pandemie koronaviru.

Nizozemská ekonomika je velice silná a lze předpokládat, že po vypořádání se dopadů pandemie a Brexitu, bude ve snižování svého dluhu pokračovat.

Následující graf bude zobrazovat dluh Nizozemska na obyvatele v daném sledovaném období.

Graf 26: Dluh Nizozemska na obyvatele (EUR)



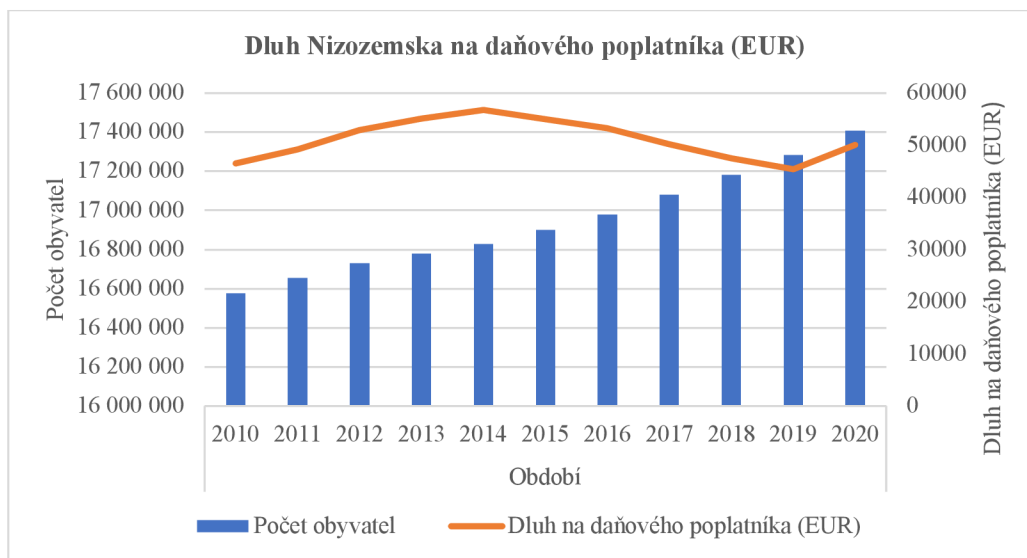
Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Dle grafu je patrné, že za rostoucího počtu obyvatel dochází v období 2010-2014 dochází k růstu veřejného dluhu na obyvatele, zapříčiněné především růstem výše komponent využitých ke krytí veřejného dluhu. V roce 2014 dochází k absolutnímu vrcholu daného ukazatele, kdy dosahuje hodnoty 27 082 EUR. Od daného roku je vykazován rapidní pokles, který svého dna dosáhl v roce 2019. Pokles je zapříčiněn snižováním veřejného dluhu a zvyšujícím se počtem obyvatel.

V daném roce dluh Nizozemska na obyvatele dosahuje hodnoty 22 831 EUR na obyvatele. V roce 2020 jsme dle grafu svědky opětovného nárůstu veřejného dluhu, a to na hodnotu 24 977 EUR na obyvatele.

Následující graf zobrazuje nizozemský dluh na daňového poplatníka.

Graf 27: Dluh Nizozemska na daňového poplatníka (EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

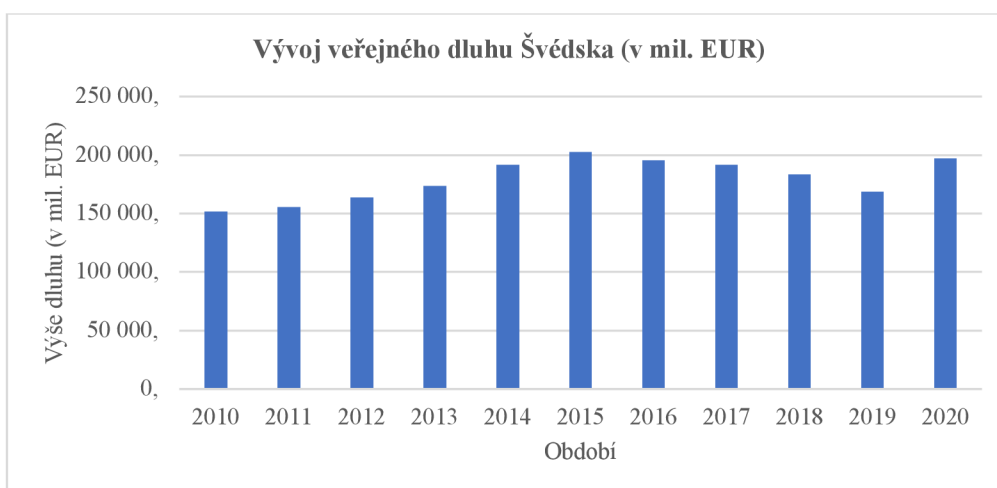
Ukazatel veřejného dluhu Nizozemska při rozložení na daňového poplatníky daného státu již nevykazuje tak rapidní vrcholy a dna dané křivky. Díky vizualizaci časové řady pomocí grafu je patrné, že dluh na daňového poplatníka vykazoval růst v období let 2010-2014. V tomto období se hodnota veřejného dluhu Nizozemska pohyboval v intervalu 46 494-56 773 EUR na daňového poplatníka. Klesající tendence je způsobená klesajícím veřejným dluhem, rostoucí populací (především imigrací), ale též podporou pracovních míst pro ženy, aby byla možná kombinace pracovního i soukromého života. Patrná je zde též skutečnost, že i Nizozemsko se potýká s trendem stárnutí populace, jelikož daný ukazatel vykazuje dvojnásobné hodnoty než ukazatel, kterým byl veřejný dluh rozložen na celkový počet obyvatel.

Od roku 2015 do 2019 dohází k poklesu veřejného dluhu, kdy v roce 2019 byla vykázána nejnižší dosahovaná hodnota, a to 45 410 EUR na daňového poplatníka. V roce 2020 dochází i v případě Nizozemska k nárůstu veřejného dluhu na daňového poplatníka, a to na hodnotu 50 086 EUR.

4.1.5 Švédsko

Následující graf v přehledné formě zobrazuje vývoj veřejného dluhu Švédska v rámci zvoleného sledovaného období.

Graf 28: Vývoj veřejného dluhu Švédska (v mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě výše uvedeného grafu lze označit vývoj veřejného dluhu do roku 2015 jako rostoucí, a klesající v následujících letech. Nejnižší hodnoty švédský veřejný dluh dosahuje v roce 2010, a to 151 874 mil. EUR. Tato hodnota představovala 38, 1 % HDP. Nejvyšší hodnoty veřejného dluhu tato země dosáhla v roce 2015, a to 202 765 mil. EUR, což představovalo 43, 7 % HDP.

Průměrný koeficient růstu švédského veřejného dluhu byl vyčíslen na hodnotu 1, 0263. Průměrně se tedy švédský veřejný dluh každý rok zvýšil o 2, 6 %.

Následující tabulka představuje konkrétnější pohled na vývoj zadlužení Švédska, a to prostřednictvím řetězového indexu.

Tabulka 5: Řetězový index veřejného dluhu Švédska

Ukazatel	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Řetězový index	1	1,0236	1,0523	1,0618	1,1014	1,0599	0,9631	0,9800	0,9573	0,9208	1,1678

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

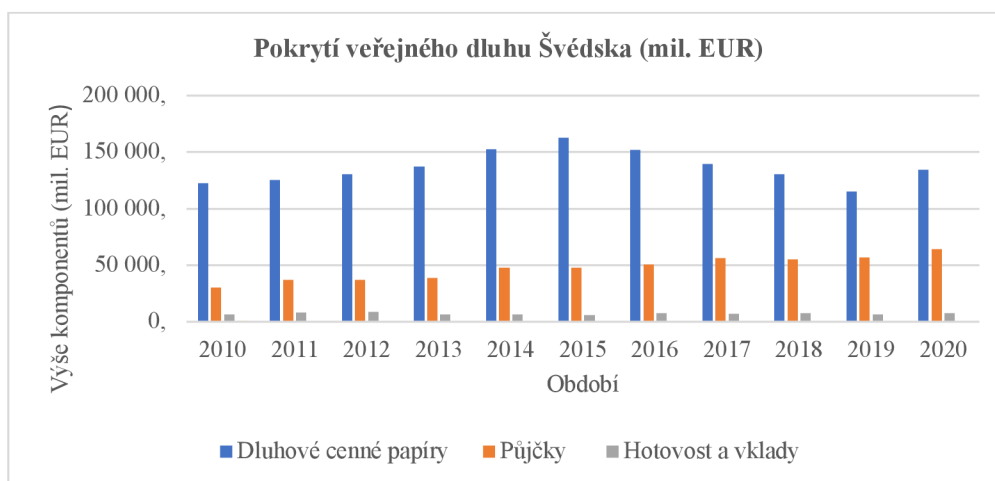
Na základě řetězového indexu lze konstatovat, že největší nárůst veřejného dluhu Švédska nastal v roce 2020, kdy dosahoval hodnoty o 16, 78 % vyšší, než v roce 2019.

Řetězový index znázorňuje nárůst veřejného dluhu v období let 2010-2015. Důvodem růstu veřejného dluhu jsou především deficitní státní rozpočty, které v daném období se nepřesahují hodnotu 2 % HDP. Důvodem deficitních státních rozpočtů byly především rozsáhlé investice do vzdělání, zdraví, integrace imigrantů, obrany a ochrany životního prostředí.

Od roku 2016 lze na základě tabulky vysledovat pokles veřejného dluhu, až do roku 2019. Tento pokles byl zapříčiněn především vykazováním přebytkových státních rozpočtů a rostoucí tendence HDP za podpory silné domácí spotřeby, návratnost z předchozích investic a exportu. Export švédskou ekonomiku ovlivňuje též díky velmi příznivé situace na globálním trhu.

Švédská ekonomika ke krytí veřejného dluhu využívá stejné komponenty, jako většina ostatních států Evropské unie. Jedná se především o dluhové cenné papíry, půjčky a hotovost a vklady. Vývoj vyjmenovaných komponent zobrazuje následující graf.

Graf 29: Pokrytí veřejného dluhu Švédska (mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

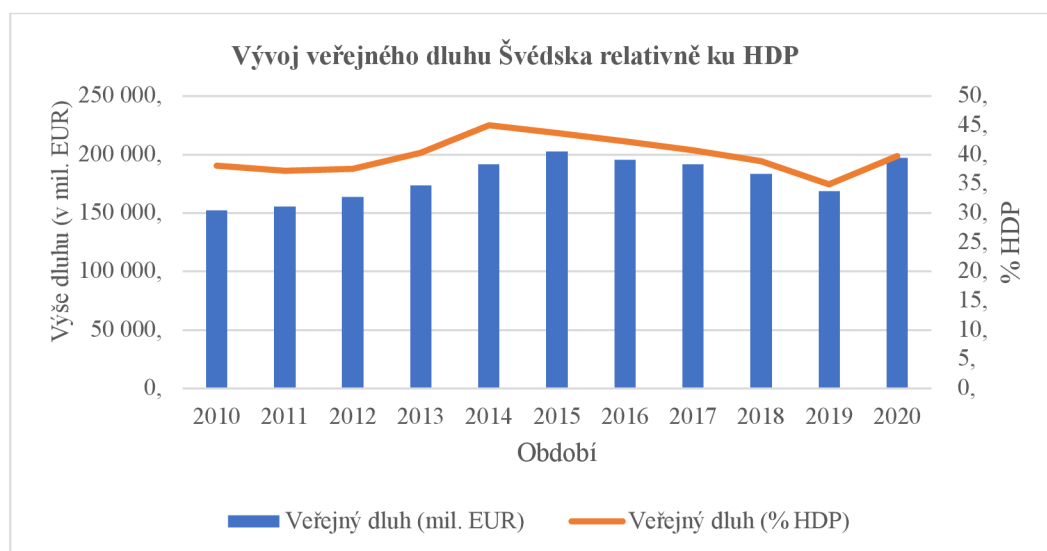
Daný graf zobrazuje v podstatě již řečené skutečnosti. Do roku 2015 dochází k nárůstu DCP, které představují nejvyužívanější komponentu ke krytí dluhu, na hodnotu 162 323 mil. EUR. Od roku 2016 lze vysledovat pokles, zejména z důvodu přebytkových rozpočtů, díky kterým nebylo nutné další dluhové cenné papíry emitovat.

Druhou nejvyužívanější komponentu ke krytí představují půjčky. Půjčky ve sledovaném období vykazují každý rok rostoucí tendenci (kromě roku 2018). Jejich hodnota ve sledovaném období nepřevýšila 70 000 mil. EUR.

Třetí využívanou komponentou je hotovost a vklady, které ovšem zabírají minimální procentu proti DCP a půjčkám. Hodnota této komponenty se v rámci sledovaného období pohybuje v intervalu 6 000-7 000 mil. EUR.

Následující graf vizualizuje podobu vývoje veřejného dluhu na základě ukazatele veřejného dluhu ku % HDP.

Graf 30: Vývoj veřejného dluhu Švédska ku % HDP



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

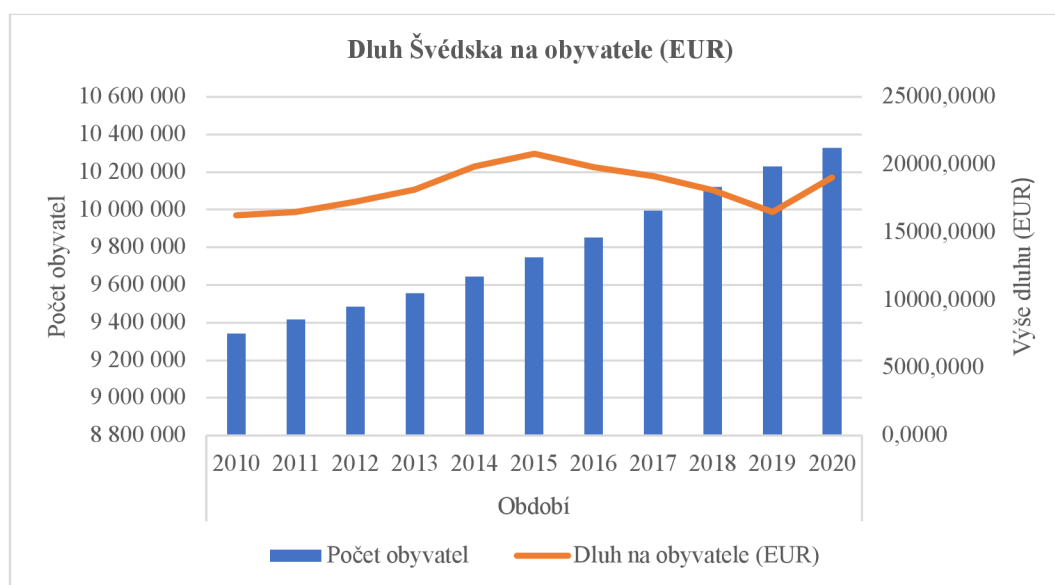
Na základě výše uvedeného grafu, který vizualizuje vývoj veřejného dluhu Švédska ku % HDP lze definovat, že v období let 2010-2014 dochází k růstu tohoto ukazatele, i za rostoucího vývoje HDP. Švédsko též jako otevřená proexportní ekonomika byla zasažena hospodářskou krizí, krize eurozóny jej zasáhla stejně jako ČR v menším měřítku, jelikož využívá vlastní měnu. Významnými komponentami růstu HDP Švédska představuje především silná domácí poptávka podporující import, silná spotřeba, investice a především export. Tato země stojí na velmi silných veřejných financích na základě přísného fiskálního rámce, kdy část svých výdajů ze státního rozpočtu účelově investuje především do vzdělání, zdraví, obrany, ochrany ŽP a též integrace imigrantů. Za důležitou komponentu růstu HDP je nutné též označit rostoucí produktivitu práce, kterou švédská ekonomika podpořila prostřednictvím investic na integraci imigrantů a lidí s nízkou kvalifikací (tvoří většinu

nezaměstnaných osob) a především pečlivě vypracovanou sociální politikou, která byla vypracována především pro podporu stimulu růstu počtu obyvatel. Důvodem růstu daného ukazatele jsou též deficitní státní rozpočty kryté DCP a půjčkami, právě z důvodu rozsáhlých investic. V daném období se ukazatel pohybuje v rozmezí hodnot 38,1-45 %.

V následujících letech dochází k poklesu, který končí v roce 2019 na nejnižší dosahované hodnotě v rámci daného období. V tomto vymezeném období se daný ukazatel pohyboval v rámci hodnot od 43,7-34,9 %. Důvod této skutečnosti je spatřován především v rostoucí výkonnosti ekonomiky vyjádřené v růstu HDP, přebytkovým rozpočtem, stále rostoucí produktivitou práce a silnou domácí poptávkou. V roce 2020 dochází k nárůstu, a to na hodnotu 39,7 %. Tento nárůst způsobil též útlum ekonomiky, z důvodu pandemie.

Následující graf popisuje vývoj švédského dluhu na obyvatele, v rámci sledovaného období let 2010-2020.

Graf 31: Dluh Švédska na obyvatele (EUR)



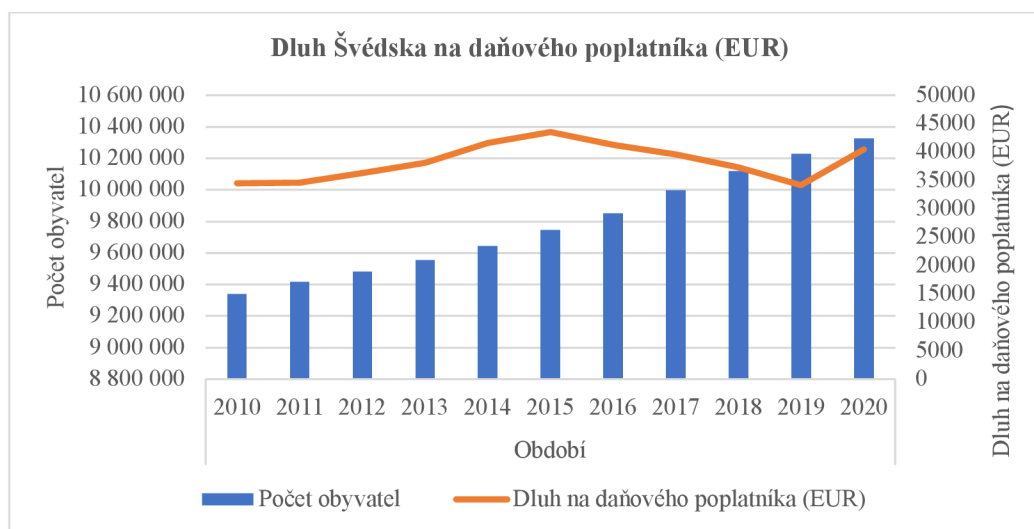
Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Dle grafu je patrné, že ukazatel dluhu na obyvatele vykazoval rostoucí tendenci v období let 2010-2015, kdy v roce 2015 dosáhl svého vrcholu, a to výše 20 802 EUR na obyvatele. Od roku 2016 daný ukazatel klesal do roku 2019, na hodnotu 16 489 EUR na obyvatele. Dluh na obyvatele se stejně jako ve všech studovaných státech, zvýšil v roce 2020. Tento zvolený ukazatel v daný rok vystoupal na hodnotu 19 074 EUR na obyvatele. Daná hodnota ovšem nedosahuje nejvyšší hodnoty, která byla dosažena v roce 2015.

Na základě uvedeného grafu lze vysledovat skutečnost, že počet obyvatel se ve Švédsku v období let 2010-2020 zvýšil o 986 907 obyvatel, což má též určitý podíl na skutečnosti snižování tohoto ukazatele. Švédsko v rámci sledovaných států v této práci vykazuje nejvyšší podíl přirozeného přírůstku obyvatel. důvodem jsou především přechodí investice na vytvoření pracovních míst, které umožní zharmonizovat pracovní život s rodinným. Též na přírůstku počtu obyvatel se podílí i imigrace. Hlavním důvodem snížení tohoto ukazatele je též snižující se celkový veřejný dluh.

Následující graf podává informaci o vývoji dluhu Švédska na daňového poplatníka. Též je analýze podrobeno období let 2010-2020.

Graf 32: Dluh Švédska na daňového poplatníka (EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě grafu, který podává informace ohledně vývoje ukazatele dluhu Švédska na daňového poplatníka lze konstatovat, vývoj tohoto ukazatele dosahuje dvojnásobných hodnot než ukazatel dluhu na obyvatele, ale podoba vývoje je totožná. I v tomto případě dochází k růstu ukazatele v období 2010-2015. Růst ukazatele též končí v roce 2015, tentokrát na hodnotě 43 512 EUR na daňového poplatníka.

Vývoj daného ukazatele v období 2016-2019 vykazuje též jako ukazatel předcházející pokles, a to na hodnotu 34 161 EUR. V případě Švédska můžeme konstatovat, že v rámci daného ukazatele se jedná o nejmenší nárůst ukazatele dluhu na daňového poplatníka vůči dluhu na obyvatele. Důvodem je především snaha poskytnout pracovní místa, která dovolí zkombinovat rodinný i pracovní život. Švédská míra nezaměstnanosti se

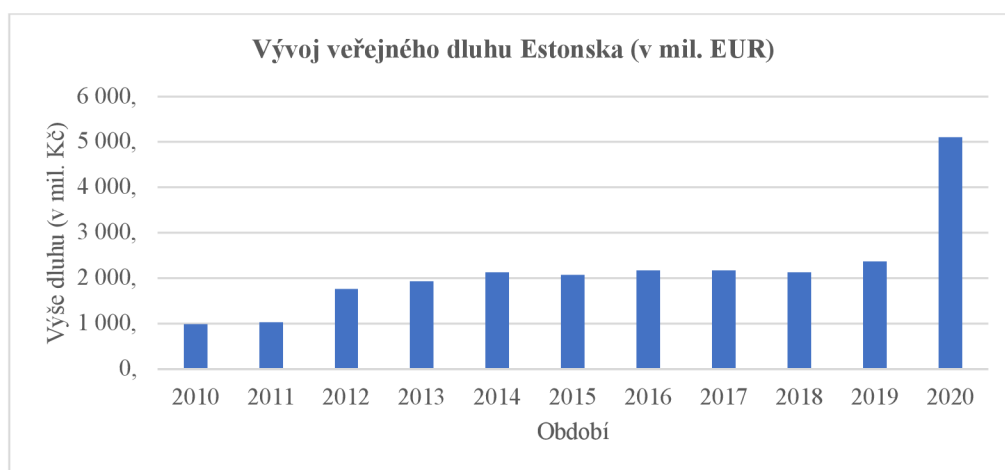
v daném období pohybovala od 8-6 %. Na dané míře se ovšem podílí především osoby s nízkou kvalifikací a imigranti. (OECD Economic Surveys, 2019)

K růstu dochází též v roce 2020, a to na hodnotu 40 507 EUR. Hodnota stejně jako v předchozím ukazateli, nedosahuje nejvyšší vrcholu této časové řady.

4.1.6 Estonsko

Následujícím grafem bude podán základní přehled o vývoji veřejného dluhu Estonska. Sledované období, po kterou je vývoj veřejného dluhu sledován, je též období let 2010-2020.

Graf 33: Vývoj veřejného dluhu Estonska (v mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Vývoj veřejného dluhu Estonska lze jako jediné země z vybraných pro tuto diplomovou práci, jako nejnižší. S výjimkou vysokého nárůstu v roce 2020, kdy oproti roku 2019 se veřejný dluh zvýšil o 2 724 mil. EUR, je patrný velmi minimální postupný nárůst.

Nejnižší dosahované hodnoty veřejného dluhu Estonsko dosahovalo v roce 2010. V tomto roce veřejný dluh dosahoval hodnoty 982 mil. EUR, což představovalo pouze 6,7 % hodnotu HDP v daném roce. Nejvyšší hodnoty veřejného dluhu Estonsko dosáhlo v již zmiňovaném roce 2020. Hodnota veřejného dluhu v tento rok vystoupala na 5 098 mil. EUR. Tato hodnota v daném roce dosahovala 19 % HDP.

Estonský veřejný dluh se na základě průměrného koeficientu růstu každý rok zvyšoval o 17,9 %. Tato hodnota je silně ovlivněna zejména vysokým nárůstem v roce 2020.

Následující tabulka popisuje též vývoj veřejného dluhu Estonska, ale za pomoci řetězového indexu.

Tabulka 6: Řetězový index veřejného dluhu Estonska

Ukazatel	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Řetězový index	1	1,0463	1,7155	1,0974	1,1012	0,9754	1,0465	1	0,9785	1,1156	2,1478

Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

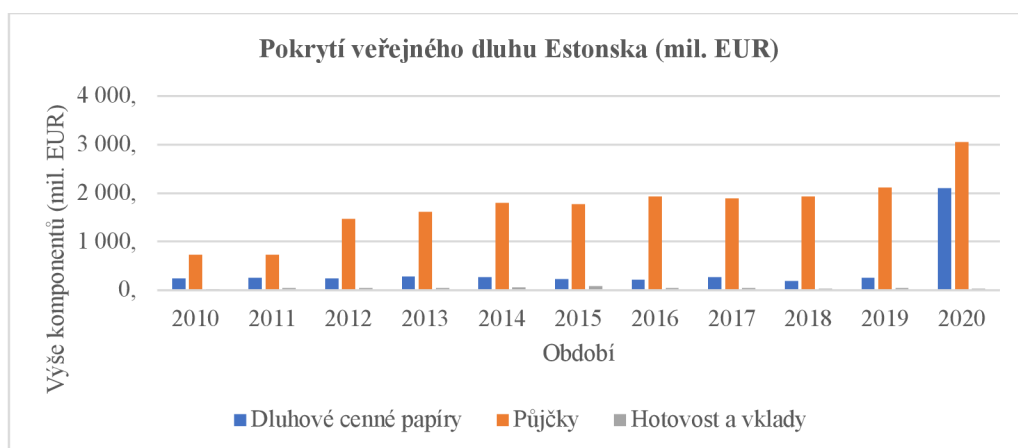
Na základě popisu vývoje veřejného dluhu Estonska pomocí řetězového indexu lze konstatovat, že největší rozdíly po sobě jdoucích let jsou patrné v obdobích 2011-2012 a 2019-2020. Rozdíl v prvním jmenovaném období dosahuje zvýšení veřejného dluhu o 71, 55 %. Důvodem této skutečnosti je především deficitní státní rozpočet v hodnotě 0, 3 % HDP a rozsáhlé investice do infrastruktury.

Druhé období jde ještě o něco více, kdy výše veřejného dluhu v roce 2020 byla o 114, 78 % vyšší, než v roce 2019.

Díky řetězovému indexu lze označit v případě tohoto státu jednu zajímavost, kdy veřejný dluh v roce 2017 dosahoval stejné výše roku 2016. Žádnému státu, které jsou v rámci této diplomové práce zkoumány, se tato skutečnost v průběhu sledovaného období, nepodařila.

Estonský veřejný dluh je jako ve většině případů kryt především půjčkami, dlouhodobými cennými papíry a hotovostí a vklady. Vývoj těchto nejvíce využívaných komponentů představuje následující graf.

Graf 34: Pokrytí veřejného dluhu Estonska (mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

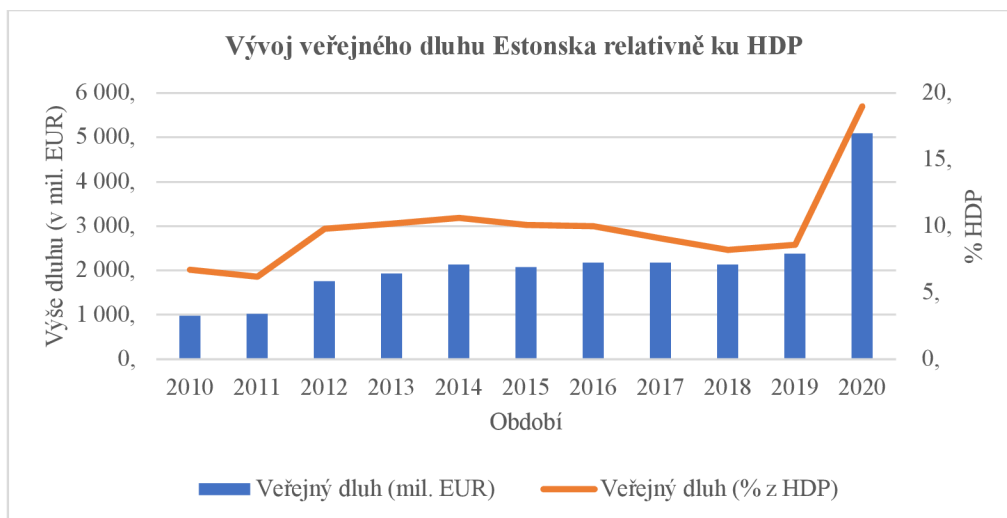
Estonská ekonomika ke krytí veřejného dluhu využívá častěji půjčky nežli dluhové cenné papíry, což lze označit na výsledek minimálního zadlužení veřejných financí Estonska. Hodnota půjček využitých ke krytí veřejného dluhu ovšem v období let 2010-2019 nepřesahovala hodnotu 2 100 mil. EUR. Půjčky byly využity především z důvodu rozsáhlých investic v oblasti informačních a komunikačních technologií.

Druhou komponentou v pořadí využití ke krytí dluhu představují dluhové cenné papíry. DCP v případě Estonska dosahují nejnižší hodnoty v rámci států, které jsou studovány v této diplomové práci. DCP v případě Estonska nepřesahují hodnotu 300 mil. EUR v období 2010-2019. Nárůst půjček i DCP je patrný v roce 2020. Tuto skutečnost zapříčinil útlum ekonomiky z důvodu pandemie.

Třetí využívanou komponentou je hotovost a vklady. Estonsko vykazuje i v rámci této kategorie nejnižší hodnoty, které ve sledovaném období nepřesáhly 60 mil. EUR.

Následující graf bude popisovat vývoj veřejného dluhu Estonska na základě % HDP.

Graf 35: Vývoj veřejného dluhu Estonska ku % HDP



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě výše uvedeného grafu je patrné, že v období let 2010-2011 ukazatel veřejného dluhu ku % HDP vykazoval klesající tendenci. V roce 2010 tento ukazatel dosahoval hodnoty 6,7 % a v roce 2011 se ještě snížil, a to na 6,2 %. Estonský veřejný dluh rostl do roku 2014, což způsobila hospodářská krize a krize eurozóny, do které Estonsko vstoupilo v roce 2011. Estonská ekonomika si od přijetí eura slibovala eliminaci kurzových rozdílů, jelikož veškeré úvěry a půjčky byly vedeny v eurech. I přes vstup do Eurozóny v době její krize nebyla estonská ekonomika silně postižena a v rámci sledovaného období vykazovala setrvalý růst HDP. Růst zadlužení byl způsoben díky rozsáhlým investicím do infrastruktury, které zaručují dlouhodobý růst, na které připadá velká část příjmů. Došlo též ke snižování nezaměstnanosti a zvyšování produktivity práce a opatření restriktivní politiky (především snižování výdajů na sociální dávky, zvýšení daňových sazeb).

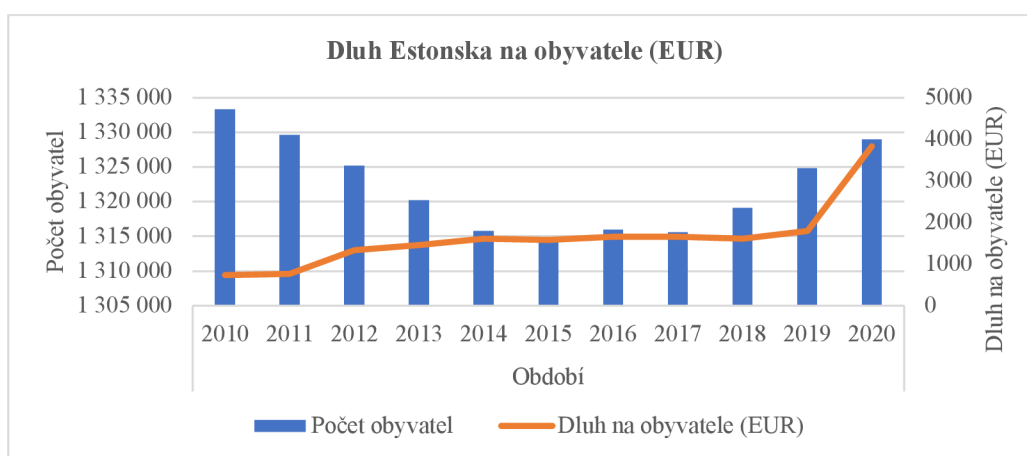
Od roku 2015 až do roku 2019 dochází opět k poklesu daného ukazatele, který vykazoval hodnoty od 10,1 % do 8,6 %. Estonská ekonomika v rámci celého sledovaného období vykazovala setrvalý růst HDP, vysokou produktivitu práce a minimální nárůsty komponent, kterými je kryt veřejný dluh a v případě, pokud byl vykázán deficitní rozpočet, nikdy nebyla překročena stanovená hodnota 3 %. Důvodem minimálního nárůstu jsou především přísná fiskální pravidla, díky kterým velká část příjmů míří právě do investic, které Estonsku zaručují dlouhodobě trvalý ekonomický růst. (OECD Economic Surveys, 2019)

Ukazatel veřejného dluhu v % HDP, jako ve všech sledovaných státech v rámci této práce, se zvýšil v roce 2020. Hodnota tohoto ukazatele dosáhla 19 %.

I přes nárůst ukazatele v roce 2020 nelze Estonsku vzít čestné místo při vykazování tohoto ukazatele v rámci všech států EU. Estonsko v rámci sledovaného období dosahuje minimálního veřejného dluhu, který je vyjádřen pomocí % HDP, oproti státům ostatním.

Následující graf zobrazuje vývoj ve estonský dluh na obyvatele ve sledovaném období.

Graf 36: Dluh Estonska na obyvatele (EUR)



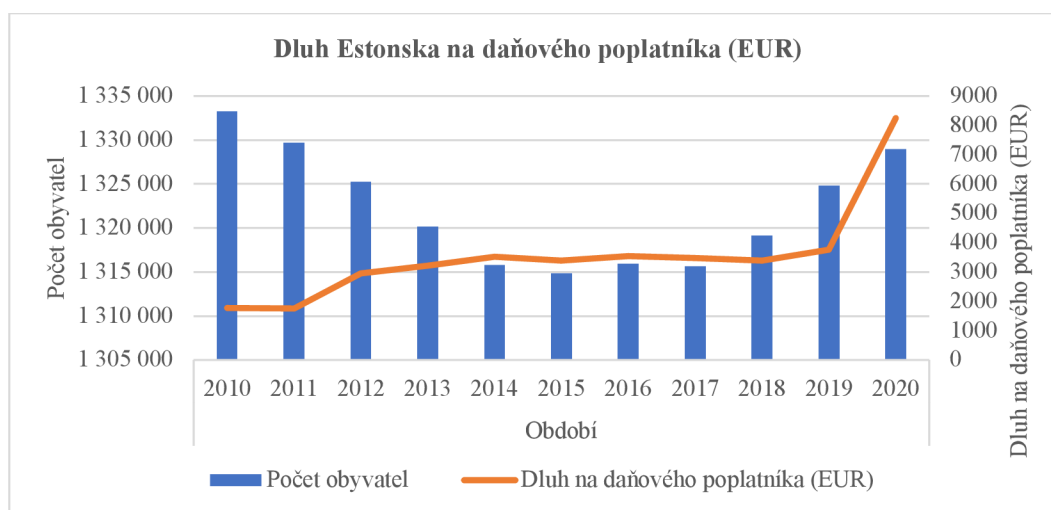
Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Dle grafu je patrné, že dluh Estonska na obyvatele dosahuje velmi nízkých hodnot, v souvislosti s celkovým nízkým veřejným dluhem. V roce 2011 dochází k poklesu dluhu, a to na hodnotu 773 EUR na obyvatele. V roce 2012 dochází k růstu daného ukazatele, a to na hodnotu 1 330 EUR. V období let 2013-2019 je patrný relativně konstantní vývoj dluhu Estonska na obyvatele. Dle grafu je patrný prudký pokles obyvatel v období let 2012-2017. Důvodem byla především emigrace do Finska z důvodu nízkého růstu mezd, které ovšem podporovaly stabilní ekonomický růst. V daném období se ukazatel nachází v intervalu hodnot 1 465-1792 EUR na obyvatele.

K prudkému nárůstu dochází v roce 2020, kdy hodnota ukazatele dluhu na obyvatele vykazuje hodnotu 3 836 EUR na obyvatele. Tato skutečnost představuje nárůst dluhu na obyvatele o 2 044 EUR na obyvatele.

Následující graf bude vizualizovat podobu estonského dluhu na daňového poplatníka.

Graf 37: Dluh Estonska na daňového poplatníka (EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Graf vývoje dluhu Estonska na daňového poplatníka vykazuje podobný průběh, jako ukazatel předcházející, tedy dluh na obyvatele. Nejnižší hodnoty dluhu na daňového poplatníka bylo dosaženo v roce 2011, kdy ukazatel vykazuje hodnotu 1 756 EUR na daňového poplatníka. Období let 2012-2019 lze označit za relativně konstantní, hodnota ukazatele se pohybuje v intervalu 2 947-3 755 EUR na daňového poplatníka.

Problém, kterému čelí Estonsko, je stejný jako ve většině zemí, a to je stárnutí obyvatel, které je v případě Estonska, velmi rapidní.

Stejně jako v předchozím ukazateli, nejvyšší hodnoty bylo též dosaženo v roce 2020, a to výše 8 248 EUR na daňového poplatníka. Nárůst na danou hodnotu v roce 2020 představuje zvýšení ukazatele o 4 493 EUR na daňového poplatníka oproti roku 2019.

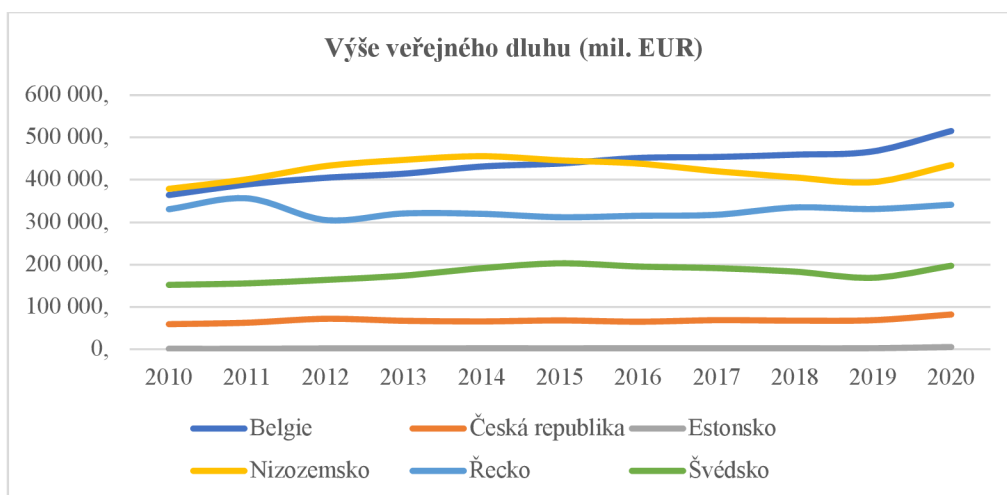
4.2 Komparace zvolených ukazatelů

V této kapitole budou metodou komparace jednotlivé zvolené ukazatele, porovnány. Porovnány zde budou postupně ukazatele veřejného dluhu v (mil. EUR), veřejného dluhu (v % HDP), jednotlivých komponent krytí dluhu (dluhové cenné papíry, půjčky, hotovost a vklady) (v mil. EUR), dluh na obyvatele (v EUR) a dluh na daňového poplatníka (v EUR).

4.2.1 Výše veřejného dluhu (mil. EUR)

Na níže uvedených grafech budou uvedeny získané hodnoty prostřednictvím studia zadluženosti jednotlivých států. V grafech budou uvedeny ukazatele výše veřejného dluhu (v mil. EUR), veřejný dluh v % HDP, dluh na obyvatele (EUR) a dluh na daňového poplatníka (EUR).

Graf 38: Komparace výše veřejného dluhu (mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě grafu lze konstatovat, že nejlepšími výsledky v rámci celkové výše veřejného dluhu dosahuje především v následujícím pořadí Estonsko, Česká republika a Švédsko. Dalšího nejlepšího výsledku dosahuje Řecko, což je v rozporu ohledně jeho pozice jako nejvíce zadlužené země Evropské unie. Je nutné ovšem brát v potaz fakt, že v grafu je znázorněna celková výše veřejného dluhu, bez ohledu na vývoj celkové ekonomiky jednotlivých zemí.

Dluh na základě celkového vyjádření dosahuje nejvyšších hodnot v Nizozemsku, který ovšem od roku 2016 vykazoval setrvalý pokles. Hodnoty nejvyšší a rostoucí jsou ovšem vykázány v Belgii. Důležité je zmínit skutečnost, že v daném grafu není brán ohled

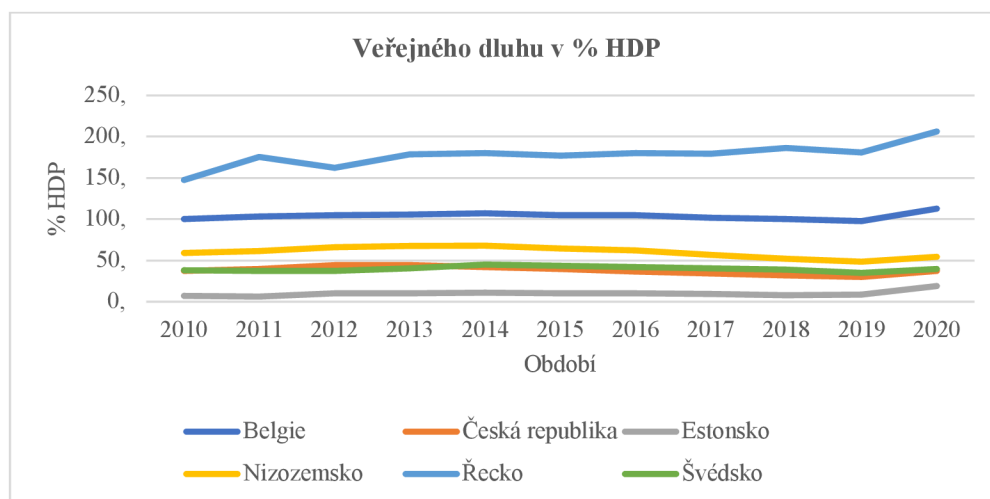
na celkový vývoj ekonomiky. Na základě daného ukazatele lze konstatovat, že zvyšující se veřejný dluh Belgie je zapříčiněn především platbou úroků dluhů předcházejících.

Podobný vývoj je patrný též i ve vývoji Nizozemska, které ovšem od roku 2016 začalo ekonomice dařit, proto také došlo ke snížení úrokových sazeb na trzích. Stejný problém je možné identifikovat i v případě Řecka, zejména do roku 2012 (v daném roce mu byla poskytnuta půjčka na úhradu dluhu předcházejících).

4.2.2 Komparace veřejného dluhu v % HDP

Následující graf přináší vizualizaci komparace veřejného dluhu. V daném grafu je zobrazen veřejný dluh na základě % HDP.

Graf 39: Komparace veřejného dluhu v % HDP



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Komparace veřejného dluhu v % HDP dokládá lepší obraz ohledně celkové zadluženosti jednotlivých států, jelikož je vyjádřen na základě výkonnosti jednotlivých ekonomik, tedy dosahované výše HDP.

Na základě výše uvedeného grafu lze opět označit Estonsko jako nejméně zadluženou zemi v rámci vybraných států pro tuto práci. Zadluženost estonské ekonomiky se v rámci sledovaného období pohybovala do 10 % HDP, kromě roku 2020. V daném roce Estonsko vykázalo dluh 19 % HDP. Estonská ekonomika vykazovala stabilní růst HDP a produktivity práce, ovšem za zmírněného růstu mezd.

Česká republika společně se Švédskem zaujímají v podstatě společné místo, za Estonskem, ovšem výše zadluženosti České republiky je na základě mediánové hodnoty o 2 % nižší v rámci celého odvětví. Oproti Estonsku už se jedná o určité zvýšení zadluženosti,

ale i tak lze označit oba státy za velmi ekonomicky výkonné, postavené na silných veřejných financích a minimálně zadlužené. V rámci obou států tento ukazatel nepřekročil hranici 50 % HDP.

Nizozemská ekonomika v počátečních letech sledovaného období vykazovala daný ukazatel na hranici 60 % HDP. Daný ukazatel v průběhu let měl ovšem klesající tendenci, z důvodu růstu HDP postavené na základě předcházejících investic do digitalizace a plné využití lidských zdrojů. Lze předpokládat, že kdyby nepřišla pandemie, nizozemská ekonomika by se držela pod hranicí 50 % a mohla se tak připojit k České republice se Švédskem.

Belgie v rámci sledovaného období vykazovala stabilní, ale příliš vysoký ukazatel zadluženosti v % HDP. Ukazatel po celé sledované období kolísal kolem hranice 100 % HDP. Na základě této skutečnosti, kde hranice zadluženosti Belgie se pohybuje v rámci minimálního rozpětí, lze potvrdit skutečnost viz výše, že problémem růstu belgického veřejného dluhu představuje problém splácení dluhů předcházejících.

Na základě tohoto oficiálního ukazatele pro zobrazování zadluženosti zemí, lze konstatovat, že Řecku náleží označení té nejvíce zadlužené země v EU. Řecká ekonomika se v průběhu sledovaného období pohybovala kolem hranice 180 % HDP a v roce 2020 se vlivem útlumu ekonomiky (zejména turistického ruchu) ukazatel vystoupal na hodnotu 206 % HDP. Řecká ekonomika je příkladem špatného nakládání s veřejnými financemi, které vedlo k zadlužení. V daném období, kterému se tato práce věnuje, Řecko s veřejnými financemi pracovalo na základě reforem, které mu byly sděleny prostřednictvím mezinárodních institucí.

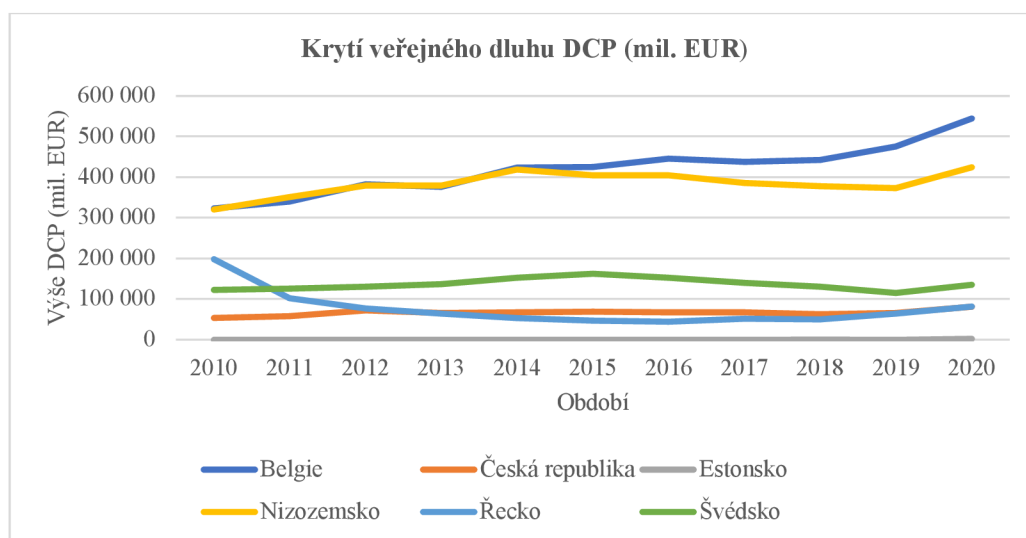
4.2.3 Komparace komponent krytí veřejného dluhu

V následujících kapitolách jsou porovnány jednotlivé komponenty, které studované státy využívají ke krytí svých dluhů. Samostatně podkapitoly se věnují dluhovým cenným papírům, půjčkám a hotovosti a vkladům.

4.2.3.1 Dluhové cenné papíry

Následujícím grafem bude představeno, v jaké výši využívají dané státy ke krytí svého veřejného dluhu dluhové cenné papíry.

Graf 40: Komparace DCP (mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Dle výše uvedených skutečností, které jsou znázorněny pomocí vizualizace do grafu lze konstatovat, že Estonsko, Česká republika a Řecko využívají DCP ke krytí dluhu v menším měřítku. V případě Estonska a ČR je možné argumentovat skutečností, že zmíněné země dosahují velmi nízkých hodnot veřejného dluhu. Řecko naopak čelí jiné problematice a to takové, že v průběhu sledovaného období jejich dluhové cenné papíry nenacházely zájemce, z důvodu vysokého zadlužení. Od roku 2016 je ovšem patrný růst dané komponenty, tedy že úrokové sazby řeckých DCP začaly klesat a začal růst zájem investorů.

Švédská ekonomika si též, jako předcházející jmenované země, drží nižší míru využití dluhových cenných papírů ke krytí svého veřejného dluhu.

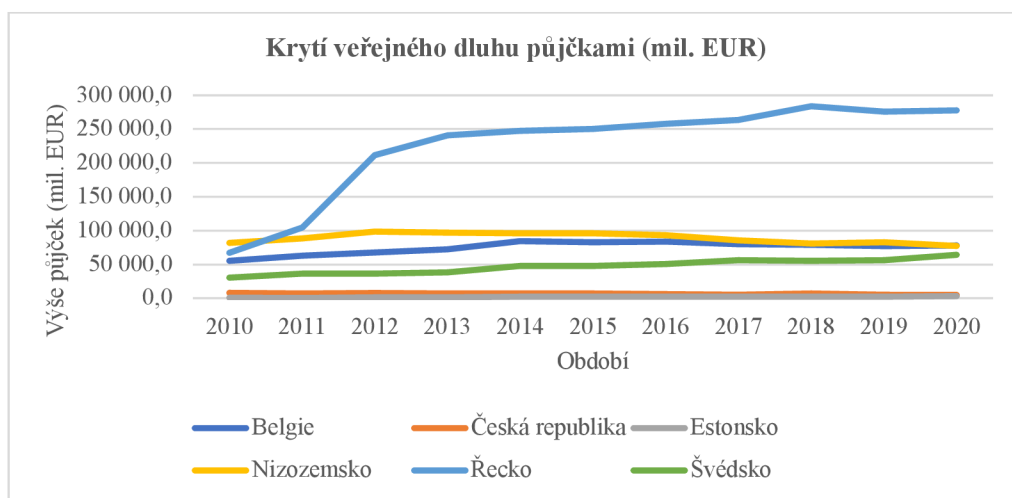
Dvojnásobných hodnot, co se týče využití dané komponenty, dosahují Belgie a Nizozemsko. V případě Belgie je patrný neustálý nárůst dané komponenty, naopak v případě

Nizozemsko lze vysledovat pokles. Pokles se týká především období, kdy země začala aktivně snižovat svůj veřejný dluh.

4.2.3.2 Půjčky

Následujícím grafem bude za využití komparativní metody popsán průběh krytí veřejného dluhu půjčkami.

Graf 41: Komparace půjček (mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě vizualizace dat lze konstatovat, že Estonsko a Česká republika využívají půjčky k pokrytí svých závazků, minimálně. Opět musíme pracovat na základě skutečnosti, že dané země vykazují velmi nízká procenta zadluženosti.

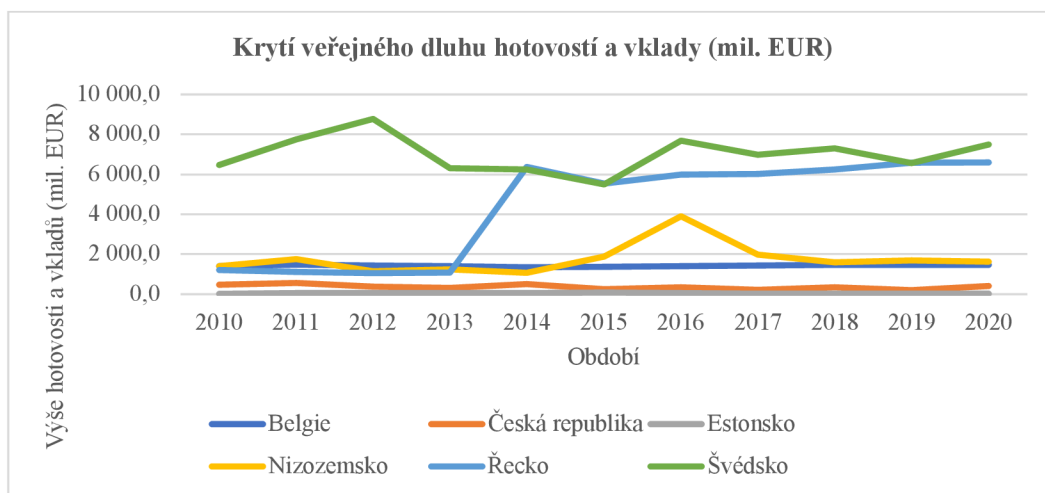
Švédsko, Belgie, Nizozemsko též nevykazují vysoké hodnoty půjček k pokrytí svých závazků. Výše dané komponenty se u zmíněných států pohybuje pod hranicí 100 000 mil. EUR.

Specifické postavení v této komparaci zastává Řecko. Řecko vykazuje nejvyšší hodnotu půjček, která atakuje hranici 300 000 mil. EUR. Důvodem jsou především záchranné půjčky, které byly Řecku poskytnuty v letech 2010, 2012 a 2015 na záchranu ekonomiky.

4.2.3.3 Hotovost a vklady

Následující graf zobrazí krytí veřejného dluhu vybraných zemí, prostřednictvím komponenty hotovost a vklady.

Graf 42: Komparace hotovosti a vkladů (mil. EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Dle grafu lze konstatovat, že opět Estonsko a Česká republika danou komponentu využívají minimálně, oproti zemím ostatním.

Nízkých hodnot dané komponenty dosahuje též Belgie, která touto komponentou nepřekračuje hranici 2 000 mil. EUR. Podobných hodnot jako Belgie dosahuje též Nizozemsko, kromě roku 2016, kdy výše hotovosti a vkladů stoupla na dvojnásobnou hodnotu.

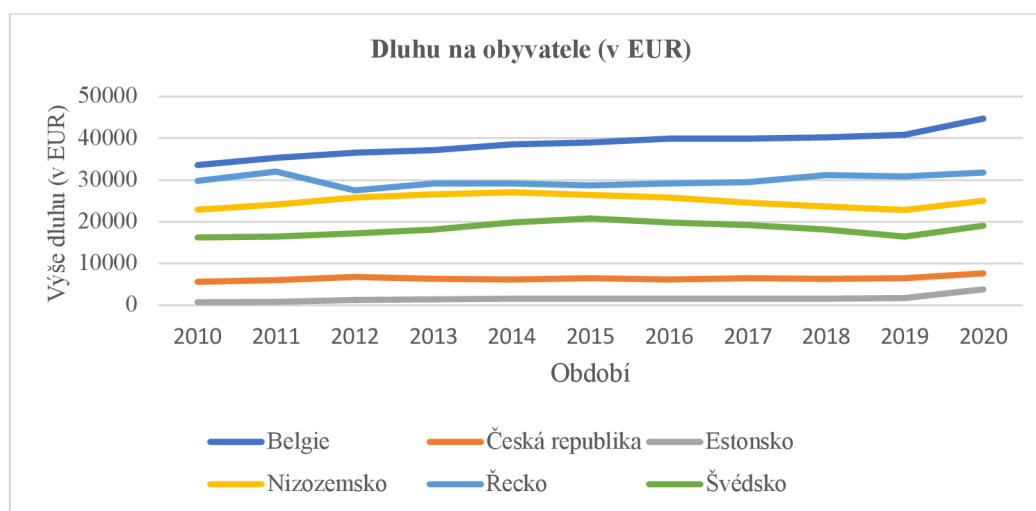
Řecko v období let 2010-2013 vykazovalo též velmi nízké hodnoty dané komponenty a pohybovalo se pod hranicí 2 000 mil. EUR. V roce 2013 hodnota stoupla na trojnásobnou hodnotu.

Nejvyšší míry využití této komponenty ke krytí veřejného dluhu využívá Švédsko. Švédsko se pohybuje na trojnásobných, v určitých letech i čtyřnásobných hodnotách než země ostatní.

4.2.4 Komparace dluhu na obyvatele

Následující graf byl sestaven na základě metody komparace, která porovnává veřejný dluh analyzovaných zemí, z pohledu dluhu na obyvatele.

Graf 43: Komparace dluhu na obyvatele (v EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Na základě komparace ukazatele veřejného dluhu na obyvatele lze konstatovat, že opět v následujícím pořadí Estonsko a ČR dosahuje nejlepších výsledků. V případě Estonska veřejný dluh na obyvatele nepřekračuje hranici 5 000 EUR, v případě České republiky není atakována hranice 8 000 EUR. Lze konstatovat, že vývoj daného ukazatele je zapříčiněn přírůstkem obyvatel (imigrace, přirozený přírůstek), ale též i prodlužující se délkou života a z velké části minimálních dosahovaných hodnot veřejného dluhu v % HDP.

Ve dvojici států tvořenou Švédskem a Nizozemskem lze vysledovat podobný vývoj daného ukazatele s tím, že Nizozemsko vykazuje vyšší hodnoty.

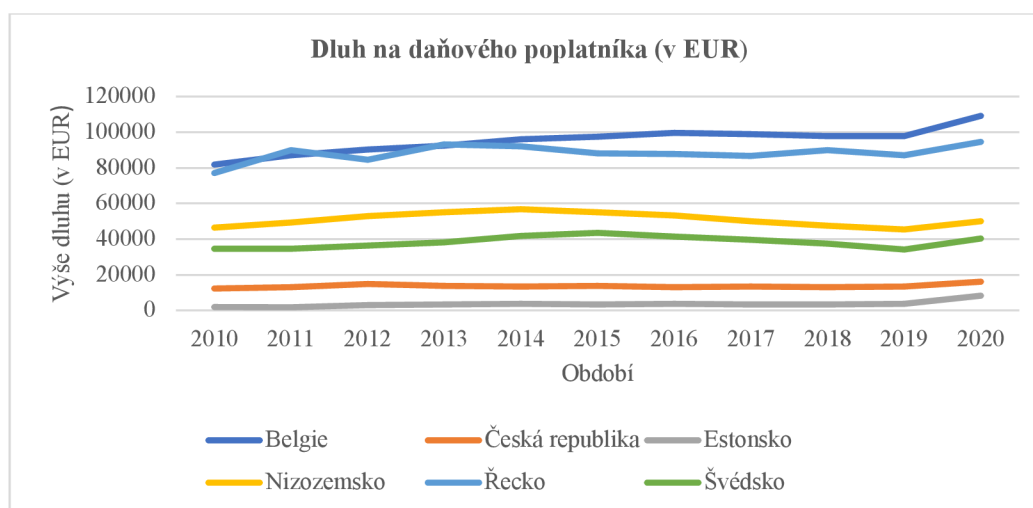
Zajímavý vývoj lze vysledovat u Řecka, kterému se výše daného ukazatele rapidně snížila v roce 2012 a v následujících letech je vykázán relativně stabilní vývoj. Důvodem jsou především poskytnuté půjčky od mezinárodních institucí, které umožnily splátky závazků Řecka. Díky půjčkám došlo ke snížení veřejného dluhu o 13 %.

V daném ukazateli se nejhůře umísťuje Belgie, ve které je zaznamenán přírůstek obyvatelstva, ale zároveň i konstantní růst zadlužení.

4.2.5 Komparace dluhu na daňového poplatníka

Následující graf zobrazuje srovnání veřejného dluhu na daňového poplatníka, též prostřednictvím komparativní metody.

Graf 44: Komparace dluhu na daňového poplatníka (v EUR)



Zdroj: vlastní zpracování dle EUROSTAT (2022)

Dle vizualizace daného ukazatele pomocí grafu lze opět označit Estonsko společně s Českou republikou jako země, které i v tomto ukazateli dosahují nejlepších výsledků. V případě Estonska se setkáváme se skutečností, že dluh na daňového poplatníka nepřesahuje hodnotu 10 000 EUR. V případě ČR se ukazatel nepřesahuje hodnotu 20 000 EUR. Důvodem je především růst HDP, minimální zadlužení zemí a prozatímní dostatek pracovních sil.

V případě následujících států, Švédska a Nizozemska, je zde patrné dosahování poněkud vyšších hodnot, než v případě Estonska a ČR, ovšem lze identifikovat v průběhu období pokles hodnoty, což zapříčinil příchod nové generace na trh práce a též snižování celkové výše zadlužení.

Řecko společně s Belgií dosahují oproti ostatním zemím minimálně dvojnásobné hodnoty. V případě Řecka lze konstatovat, že daný ukazatel v rámci sledovaného období vykazoval klesající tendenci, z důvodu snižování dluhu a vstupu nových daňových poplatníků na trh práce neboli za konstantní snižování nezaměstnanosti. V případě Belgie toto konstatovat nelze, jelikož ukazatel se ve sledovaném období vždy zvyšoval.

Výsledky a diskuse

V této kapitole diplomové práce jsou sepsány výsledky, které byly dosaženy na základě kapitol předcházejících. Dané výsledky stojí na předchozích analýzách zvolených ukazatelů, týkající se zadluženosti jednotlivých států.

Na základě provedeného zkoumání problematiky zadlužení jednotlivých států lze označit za jednu z podstatných příčin zadlužení (zejména na začátku sledovaného období) ve všech zemích, hospodářskou krizi z předcházejících let, i přes určitou konsolidaci veřejných financí, které nejsou v této práci studovány, a následnou krizi zemí eurozóny (2011-2012). Též do této kategorie můžeme zařadit hospodářský pokles spojený s pandemií COVID-19 (2020). Hospodářský vývoj daných zemí byl výrazně ovlivněn danými vnějšími faktory, jehož vliv je pozorovatelný i na základě provedených analýz, jelikož studované státy se vyznačují otevřenou ekonomikou, a z tohoto důvodu jsou velmi citlivé na celosvětový vývoj trhu. Dané skutečnosti ohledně hospodářských poklesů se více či méně týkají všech šesti studovaných států. Všechny šest studovaných zemí bylo následně vystaveno i dalším příčinám, ať už vnějším či vnitřním, které pro ně znamenaly různé důsledky, které jsou popsány v přecházející kapitole.

Na základě provedených analýz vybraných ukazatelů jednotlivých států, které byly následně podrobeny zkoumání pomocí komparativní metody, byla vytvořena následující matice, která podává obraz o celkovém pořadí zadluženosti jednotlivých zemí.

Tabulka 7: Výsledná matice zadluženosti států

Pořadí	Země	Kategorie zadluženosti
1.	Estonsko	Minimální zadluženost
2.	Česká republika	
3.	Švédsko	
4.	Nizozemsko	Střední zadluženost
5.	Belgie	Vyšší zadluženost
6.	Řecko	Vysoká zadluženost

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě provedených analýz a následného srovnání za pomoci komparativní metody, byly jako minimálně zadlužené označeny země Estonsko, Česká republika a Švédsko, v následujícím pořadí.

Na základě dosahovaných hodnot v rámci zvolených ukazatelů bylo jako nejméně zadlužený stát definováno **Estonsko**. Estonsko dosahovalo po celé sledované období nejnižší hodnoty veřejného dluhu v % HDP, z důvodu setrvalého růstu hrubého domácího produktu, přebytkových státních rozpočtů a značné míry investování příjmů SR do infrastruktury, které zajišťují dlouhodobý růst země. Na základě dosahovaných nízkých hodnot celkového veřejného dluhu tím pádem též Estonsko dosahovalo nejnižších hodnot i v rámci dalších ukazatelů. Minimální zadluženost Estonska lze odůvodnit skutečností, že estonský dluh není držen ve větší míře v dluhových cenných papírech.

Za druhou nejlepší ekonomiku z pohledu zadluženosti byla zvolena ekonomika **České republiky**. Česká republika vykazuje v průměru dvojnásobné až trojnásobné hodnoty než Estonsko. I tak lze ČR označit jako minimálně zadluženou, pohybující se pod kritériem 60 % HDP. Česká ekonomika po hospodářské krizi vykazovala setrvalý ekonomický růst, díky kterému došlo ke zvýšení životního standartu obyvatelstva a zároveň napomohl k obnovení expanzivní fiskální a monetární politiky. Po ekonomickém restartu lze konstatovat, že veřejný dluh české ekonomiky byl aktivně snižován. Česká republika v průběhu sledovaného období vykazovala velmi příznivé hodnoty makroekonomických ukazatelů, splátka úroků veřejného dluhu nijak nezatěžovaly státní rozpočet. Ve sledovaném období byly vykázány dva přebytkové rozpočty (2016, 2018), kdy přebytky byly též využity na úhradu stávajících dluhů.

Třetí v pořadí nejlepší výše zadluženosti náleží **Švédsku**. Švédsko ve sledovaném období vykazovalo velmi podobné hodnoty jako Česká republika. Švédsko svůj veřejný dluh, na základě silných veřejných financí, dokázalo snižovat od začátku sledovaného období, oproti ostatním státům. Navýšení nastalo v 2013, kdy ve Švédsku klesala produktivita práce. Problém se týkal především imigrantů a lidí s nízkou kvalifikací, kteří nedokázali najít uplatnění na trhu práce. Švédsku tedy začal růst veřejný dluh v době, kdy ČR se dařilo jej aktivně snižovat. Švédsko ovšem zasáhlo prostřednictvím investic do pracovního trhu, které nepřímo podporovaly i růst počtu obyvatel (podpora pracovních míst pro skloubení pracovního a soukromé života). Švédskou ekonomiku tato skutečnost nastartovala, a došlo k setrvalému poklesu veřejného dluhu, kdy od roku 2018 se jak Švédsko, tak ČR pohybují v intervalu veřejného dluhu 30-40 % HDP.

Nizozemsko bylo v rámci diplomové práce označeno jako středně zadlužené. Na nizozemské ekonomice se na začátku období silně podepsala hospodářská krize a též krize eurozóny. Nizozemsko ovšem i tak dokázalo být velmi ekonomicky výkonné, po celou dobu sledovaného období vykazovalo růst HDP, každý rok v průměru o 0,027 %, rostla též domácí i zahraniční poptávka a příznivý vývoj na globálním trhu stimulovaly veřejné finance. Došlo zejména ke stabilizaci na trhu práce, podpoře ze strany fiskální politiky, které výrazně podporovaly růst domácí spotřeby. Za daných okolností došlo k tomu, že Nizozemsko od roku 2015 aktivně snižovalo své zadlužení, též díky přebytkovým státním rozpočtům. Ovšem až od roku 2017 Nizozemsko začalo splňovat kritérium ohledně zadlužení pod 60 % HDP a lze očekávat, že v daném trendu bude (za příznivého vývoje na zahraničním trhu) pokračovat, a připojí se do k ostatním, minimálně zadluženým státům Evropské unie.

Páté umístění v pořadí, a označení jako země s vyšší zadlužeností, náleží **Belgii**. Belgii více než hospodářská krize zasáhla krize eurozóny a problematika týkající se regionálních rozdílů. Veřejný dluh Belgie v rámci sledovaného období rostl minimálně, lze tedy konstatovat, že v případě této ekonomiky se jedná o problém zatížení státního rozpočtu splátkami úroků za své předcházející dluhy. V případě Belgie došlo na začátku sledovaného období k restrikcím ve fiskální politice (snížení důchodů, zvýšení daní), kvůli nutnosti dodržení stanovených konvergenčních kritérií. Po celé sledované období Belgie vykazovala stabilní ekonomický růst. Po příznivé situaci na globálním trhu došlo též i v případě Belgie k nastartování ekonomické výkonnosti, a veřejný dluh se začal snižovat, kdy v období let 2018-2019 poklesl i pod hranici 100 % HDP.

Nepřekvapivým výsledkem je skutečnost, že za nejvíce zadluženou zemi v diplomové práci bylo označeno **Řecko**. Řecké veřejné finance byly velmi zatížené již před nástupem hospodářské krize a krize eurozóny. Následující neochota investorů investovat do řeckých státních dluhopisů vedla k situaci, že Řecku musely být poskytnuty masivní úvěry na záchranu ekonomiky, jelikož Řecko nezvládalo ani splácení úroků ze svých předcházejících dluhů. Veřejný dluh Řecka se pohybuje průměrně na 180 % HDP a jedná se o nejvíce zadluženou zemi v Evropské unii. Řecký HDP v rámci sledovaného období mělo klesající tendenci do roku 2015. Důvodem byla především nízká spotřeba domácností, vysoká nezaměstnanost (zejména mladých obyvatel) a odliv zahraničních investorů. Řecko muselo též přistoupit k rozsáhlým strukturálním změnám v daňové politice, mzdové politice, redukci podmínek pro cestování a mnoho dalšího. Ekonomický restart řecké ekonomiky se

podal, Řecku se dařilo snižovat nezaměstnanost, zvyšovat HDP, export a spotřebu domácností. Dokládá to též skutečnost, že výnosy z řeckých dluhopisů začaly klesat. Koronavirová krize opět způsobila Řecku problémy, jakožto zemi, které 80 % HDP tvoří cestovní ruch. Z důvodu omezení cestovních podmínek se veřejný dluh v roce 2020 vyšplhal na 206 % HDP. Otázkou zůstává, zda v budoucnosti Řecko zvládne své vysoké dluhy splatit.

4.3 Návrhy řešení na snížení zadluženosti

Na základě dostupných informací, získané prostřednictvím výše uvedené analytické části diplomové práce, byly navrženy určité návrhy, které by měly přispět při aktivitě jednotlivých států na snížení veřejného dluhu.

Problém, který se týká všech šesti studovaných zemí je závislost jejich ekonomického vývoje na vývoji trhu globálního. Zároveň ve všech státech stárne populace, objem výdajů na sociální politiku (zejména důchody) se stále zvyšuje, rostou ceny základních potravin, též energií, ale též i spotřeba domácností. Další skutečností, stejná pro všech šest států, je odkládání založení rodiny a prodlužování délky života.

Návrhy řešení, které byly navrženy na základě analýz veřejného dluhu jednotlivých zemí a jejich srovnání na základě komparativní analýzy, v kombinaci se skutečnostmi uvedené viz výše, se týkají:

- Daňové reformy
- Důchodové reformy
- Trhu práce
- Dluhových cenných papírů
- Investic podporující soběstačnost v klíčových odvětvích

Problematiku týkající se daní lze identifikovat ve všech studovaných státech jako klíčovou, kterou lze výrazně ovlivnit příjmovou stránku státního rozpočtu. Daňové systémy ve studovaných státech jsou (ve většině případů) značně komplikované. Tuto skutečnost je potřeba v jednotlivých daňových systémech zjednodušit, a zaměřit se na hledání kompromisní varianty, která nadále bude plnit dominantní část příjmů, ale též nebude zatěžovat obyvatelstvo či podniky, potažmo omezovat jejich spotřebu. Doporučuji zaměřit na zvýšení především daní z nemovitostí a daní spotřebních.

Problematika reforem důchodové politiky působí v éteru studovaných států již delší dobu. Ve všech studovaných státech je patrný evropský trend stárnutí obyvatelstva a růstu

objemu výdajů ze státního rozpočtu na sociální politiku, zejména důchodů. Počet obyvatel v důchodovém věku nadále poroste, objevují se snahy zvyšování věku odchodu do důchodů, které se dle mého názoru nejeví jako efektivní. Efektivnější variantou se jeví stanovení odvádění určité procentuální částky (v závislosti na výši příjmů) do důchodového fondu, v době produktivního věku občana. Z dobrovolného připojištění by stala jakási povinnost, která by vedle zákonných odvodů na důchodové pojištění, za výhodné procentuální sazby uvalená na příjem fyzických osob, nebyla omezující.

Studovaným zemím bych dále doporučila zacílení reforem na trh práce. Lidé, z důvodu rostoucích cen a kariérních postupů odkládají založení rodiny, což působí značné odchylky týkající se zajištění dostatečně robustní produktivní populace, která by zvládla tzv. uživit populace neproduktivní. Doporučila bych (po vzoru Švédska a Nizozemska) investice do daného trhu, především na podporu zaměstnávání rodičů na zkrácené úvazky. Jednat se může též o skutečnost, že rodič se rozhodne pracovat i na rodičovské dovolené, ovšem za placení určité sazby daně z příjmů a snížení výše daně sociální dávky. Státy se musí začít orientovat více na podporu rodin i z pohledu školní infrastruktury, zejména z čistě pragmatického důvodu potřeby mít dostatečně robustní populaci daňových poplatníků. S ohledem na pracovní trh též doporučuji zaměření se na osoby, kterým je díky tzv. sociální exkluzi vstup na trh práce stěžen. Je nutné vstup daných osob na trh práce podpořit za znalosti faktorů a objektivních i subjektivních charakteristik, které vedly k jejich sociální exkluzi (osoby tělesně či duševně postižené, národností menšiny, osoby s nedostatečnou kvalifikací). Dané faktory je nutné minimalizovat a pracovat na integraci daných skupin do kolektivního života.

Analyzovaným státům bych dále doporučila, z důvodu otevřených ekonomik, snahu o eliminaci vydávání dluhopisů. Na příkladu Estonska můžeme vidět, že mnohem efektivněji se jeví pokrytí veřejného dluhu prostřednictvím úvěrů či půjček. Špatným příkladem je ovšem Řecko, kterému půjčky byly poskytnuty na záchranu. Doporučila bych tedy, v případě výhodných úrokových sazeb úvěrů oproti sazbám dluhopisů, využití této možnosti, jelikož v případě platby nižších úroků, nebude tolik zatížena výdajová stránka státního rozpočtu.

Posledním návrhem pro efektivní řízení veřejného dluhu jsou investice, a to především investice na zajištění soběstačnosti v klíčových odvětvích. Opět je nutné zmínit, že studované ekonomiky jsou velmi citlivé na vývoj světového trhu, a proto z daného důvodu doporučuji jednotlivým zemím o snahu investovat do infrastruktury, která zajistí jejich

soběstačnost v klíčových oblastech (především potraviny a zdroje energií). V případě dosažení určitého stupně soběstačnosti v daných oblastech, lze omezit import (eventuálně zvýšit export) a tím pádem lze regulovat ceny daných produktů, potažmo ještě zvýšit výdělků díky exportu. Pokud bude zajištěna soběstačnost v základních potravinách, lze je prodávat za určitou cenu, která nebude tolik zatěžovat daňové poplatníky a tím pádem v případě zvýšení daní danou situaci tolik nepocítí a eventuálně to může vést i ke zvýšení spotřeby. Ke stejné situaci lze přistupovat v případě energetiky, která se v současné době, jeví jako klíčová. Cena za energie, z důvodu vývoje světového trhu, roste a daňoví poplatníci danou situaci silně pocítují. V případě energetické soběstačnosti lze ceny nastavit tak, aby byly výhodné pro distributory, ale též pro poplatníky, i z pohledu daní.

5 Závěr

Diplomová práce byla zaměřena na srovnání vývoje zadluženosti vybraných zemí. Pro tuto práci byly vybrány členské země Evropské unie, a to Česká republika, Belgie, Řecko, Nizozemsko, Švédsko a Estonsko. Na základě provedených analýz bylo zjištěno, že všechny vybrané státy ovlivnila hospodářská krize, následovaná krizí eurozóny a krizí koronavirovou. Tyto dané skutečnosti způsobily ve všech zvolených státech růst zadlužení, i přes již určitou konsolidaci veřejných financí. Důvodem je především citlivost na globální vývoj trhu. Dle zvolených ukazatelů, kterými byly výše veřejného dluhu (v mil. EUR), výše veřejného dluhu (v % HDP), dluh na obyvatele (v EUR) a dluh na daňového poplatníka (v EUR) a prostřednictvím elementárních charakteristik časových řad byly popsány vývoje veřejných dluhů zvolených států. Prostřednictvím komparativní metody byly zvolené ukazatele mezi sebou porovnány. Na základě porovnání bylo stanoveno výsledné pořadí států, a to Estonsko, Česká republika, Švédsko, Nizozemsko, Belgie a Řecko dle uvedeného pořadí.

Estonská ekonomika vykazovala ve sledovaném období nejnižší hodnoty ukazatelů a systematicky snižovala svůj veřejný dluh za trvalého hospodářského růstu. Česká republika byla označena jako druhá nejméně zadlužená. Od začátku sledovaného období byly vykazovány nízké hodnoty zadlužení, dluh se dařilo systematicky snižovat a též i rostla i hospodářská výkonnost ekonomiky. Švédská ekonomika zastává podobné hodnoty jako ČR, jen poněkud vyšší. I Švédské ekonomice se od začátku období dařilo, vykazovala pravidelně se zvyšující hospodářský růst a snižování svého veřejného dluhu. Všechny tyto tři státy v práci byly označeny jako minimálně zadlužené. Nizozemsko v práci získalo označení středně zadlužené země, zejména z důvodu vyššího výsledku celkového zadlužení, oproti předcházejícím státům, jelikož tato ekonomika byla o něco více zasažena předcházejícími krizemi. Nizozemská ekonomika je ovšem postavená na velmi silných financích, a proto též systematicky snižovala svůj veřejný dluh, za rostoucí hospodářské výkonnosti. Belgie získala označení zadlužená země, zejména z důvodu rostoucí hodnoty zadlužení, které převyšuje 100 % HDP. Belgie je ale též velmi silnou ekonomikou postavenou na zvyšující se hospodářské úrovni, problémem je ovšem splácení předcházejících dluhů, které zatěžují belgický státní rozpočet. Za vysoce zadluženou zemi bylo v práci označeno Řecko. Řecko dosahuje v rámci sledovaných zemí nejvyšších hodnot ve všech ukazatelích, a i přes snižující

se veřejný dluh a nastartování ekonomické výkonnosti, zůstává stále tou nejvíce zadluženou zemí Evropské unie.

Srovnání zvolených zemí lze považovat za smyslné, postavené na své jedinečnosti, kvůli srovnání pouze vybraných šesti států, na základě zvolených parametrů (člen EU, otevřená ekonomika, podobná velikost dle počtu obyvatel). Výsledky, kterých bylo v této práci dosaženo, mohou být inspirací pro budoucí srovnání zadluženosti. Komparace jednotlivých (nejen pro tuto práci zvolených) zemí je vhodné provádět v různých časových horizontech. Důvodem jsou především zmíněné změny v úvodu této práce, které jsou neočekávané a nastávají v mnohem kratších časových intervalech. Z tohoto důvodu může být dosaženo v budoucí provedené komparaci zadluženosti těchto zvolených šesti zemí odlišných výsledků, ale též i jiného závěrečného pořadí.

6 Seznam použitých zdrojů

BLOCH, Debra a Falilou FALL, 2015. *Government debt indicators: Understanding the data* [online]. Francie: OECD [cit. 2021-12-10]. ISSN: 18151973. Dostupné z: https://read.oecd-ilibrary.org/economics/government-debt-indicators_5jrxv0ftbff2-en#page1

BUCHTA, Petr, 2016. *Veřejné finance*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-80-7452-116-4.

Currency and deposits: Annual financial accounts for general government [online], 2022. Luxemburg: EUROSTAT [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10A_GGFA__custom_2225297/default/table

Časové řady [online], 2021. Praha: MONITOR [cit. 2021-12-17]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/statni-sprava/rozpocet/prijmy-druhovy?rad=m&obdobi=1012>

ČERNOHORSKÝ, Jan, 2020. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-2215-8.

ČMEJREK, Jaroslav a Jan ČOPÍK, 2016. *Veřejná správa*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7394-578-7.

Debt securities: Annual financial accounts for general government [online], 2022. Luxemburg: EUROSTAT [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10A_GGFA__custom_2224701/default/table

DVOŘÁK, Pavel, 2008. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. V Praze: C.H. Beck. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-075-1.

Employment: and activity by sex and age - annual data [online], 2022. Luxemburg: EUROSTAT [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSI_EMP_A__custom_2135960/default/table

EU: členské státy v číslech [online], 2020. Praha: EUROSOP [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: <https://eurosop.cz/evropska-unie/clenske-staty/clenske-staty-v-cislech/>

GDP: at market prices [online], 2022. Luxemburg: EUROSTAT [cit. 2022-02-23]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00001/default/table?lang=en>

General government deficit/surplus [online], 2022. Luxemburg: EUROSTAT [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TEC00127__custom_2246764/default/table?lang=en

Government debt (% GDP): Government deficit/surplus, debt and associated data [online], 2022. Luxemburg: EUROSTAT [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10DD_EDPT1__custom_2106066/default/table

Government debt (mil. EUR): Government deficit/surplus, debt and associated data [online], 2022. Luxemburg: EUROSTAT [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10DD_EDPT1__custom_2106710/default/table

HAMERNÍKOVÁ, Bojka, 2017. *Veřejné finance: vybrané problémy*. 1. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-807-5525-772.

Hospodaření rozpočtů územních samosprávných celků, dobrovolných svazků obcí a Regionálních rad regionů soudržnosti za rok 2020 [online], 2021. Praha: MF ČR [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/statni-zaverecny-ucet-uzemnich-rozpocetu/2020>

Loans: Annual financial accounts for general government [online], 2022. Luxemburg: EUROSTAT [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10A_GGFA__custom_224731/default/table

MAAYTOVÁ, Alena, 2012 [i.e. 2014]. *Veřejné finance*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu. ISBN 978-80-86730-90-5.

MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL, 2015. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1. Praha: Grada Publishing. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5561-8.

OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK, 2010. *Veřejný sektor a veřejné finance: financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3228-2.

OECD Economic Surveys: Belgium [online], 2020. Paris: OECD [cit. 2022-03-12]. ISBN 978-92-64-91116-1. Dostupné z: https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-belgium-2020_1327040c-en#page124

OECD Economic Surveys: Czech Republic [online], 2020. Paris: OECD [cit. 2022-03-12]. ISBN 978-92-64-75452-2. Dostupné z: https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-czech-republic-2020_1b180a5a-en#page1

OECD Economic Surveys: Greece [online], 2016-2020. Paris: OECD [cit. 2022-03-11]. ISBN 978-92-64-25100-7. ISSN 0376-6438. Dostupné z: https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-greece-2016_eco_surveys-grc-2016-en#page1

OECD Economic Surveys: Netherlands [online], 2018. Paris: OECD [cit. 2022-03-12]. ISBN 978-92-64-97572-9. Dostupné z: https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-netherlands-2018_eco_surveys-nld-2018-en#page32

OECD Economic Surveys: Sweden [online], 2019. Paris: OECD [cit. 2022-03-12]. ISBN 978-92-64-62320-0. Dostupné z: https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-sweden-2019_c510039b-en#page110

PEKOVÁ, Jitka, 2005. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI. ISBN 80-735-7049-1.

PEKOVÁ, Jitka, Marek JETMAR a Petr TOTH, 2019. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-209-4.

Population: on 1 January by age and sex [online], 2022. Luxemburg: EUROSTAT [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_PJAN__custom_2106125/default/table

PROVAZNÍKOVÁ, Romana, 2015. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-5608-0.

SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS, 1991. *Ekonomie*. 13. Praha: Svoboda. ISBN 80-205-0192-4.

Státní rozpočet ... v kostce: informační příručka Ministerstva financí České republiky, 2020. Praha: Ministerstvo financí. ISBN 978-80-7586-038-5.

Státní rozpočet ... v kostce: informační příručka Ministerstva financí České republiky, 2021. Praha: Ministerstvo financí. ISBN 978-80-7586-045-3.

STRECKOVÁ, Yvonne, 1997. *Teorie veřejného sektoru*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 9788021017375.

Struktura a vývoj státního dluhu [online], 2021. Praha: MF ČR [cit. 2021-12-12]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/rizeni-statniho-dluhu/statistiky/struktura-a-vyvoj-statniho-dluhu>

TETŘEVOVÁ, Liběna, 2011. *Veřejný a podnikatelský sektor*. 2. vyd. [Praha]: Professional Publishing. ISBN 978-80-7431-043-0.

Unemployment rates: by sex, age and educational attainment level (%) [online], 2022. Luxemburg: EUROSTAT [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSA_URGAED__custom_2186787/default/table

Ústava ČR: Listina základních práv a svobod; Parlament ČR, Ústavní soud, Ombudsman, ministerstva; Antidiskriminační zákon, zákon o Sbírce zákonů: redakční uzávěrka, 2007. 3. Ostrava: Sagit. ÚZ. ISBN 978-80-7208-617-7.

Vyhláška č. 323/2002 Sb.: Vyhláška Ministerstva financí o rozpočtové skladbě [online], © 2021. Praha: Zákonyprolidi.cz [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-323>

Zadluženost územních samosprávných celků v roce 2009 [online], 2010. Praha: Ministerstvo financí ČR [cit. 2021-12-11]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/zadluzenost-uzemnich-rozpocetu/2009/zadluzenost-uzemnich-celku-2009-942>

Zadluženost územních samosprávných celků v roce 2019 [online], 2020. Praha: Ministerstvo financí ČR [cit. 2021-12-11]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/zadluzenost-uzemnich-rozpocetu/2019/zadluzenost-uzemnich-rozpocetu-v-roce-201-39596>

Zákon č. 218/2000 Sb.: Zákon o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) [online], © 2021. Praha: [Zakonyprolidi.cz](http://zakonyprolidi.cz) [cit. 2021-11-13]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-218>

Zákon č. 23/2017 Sb.: o rozpočtových pravidlech [online], © 2021. Praha: [Zakonyprolidi.cz](http://zakonyprolidi.cz) [cit. 2021-12-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-23>

§ 27 zákona č. 172/2012 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů [online], 2012. Praha: [Zakonyprolidi.cz](http://zakonyprolidi.cz) [cit. 2021-12-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-172?text=komunáln%C3%AD%20dluhopisy>

7 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

7.1 Seznam tabulek

Tabulka 1: Řetězový index veřejného dluhu ČR.....	46
Tabulka 2: Řetězový index veřejného dluhu Belgie.....	53
Tabulka 3: Řetězový index veřejného dluhu Řecka	60
Tabulka 4: Řetězový index veřejného dluhu Nizozemska.....	67
Tabulka 5: Řetězový index veřejného dluhu Švédska.....	72
Tabulka 6: Řetězový index veřejného dluhu Estonska.....	78
Tabulka 7: Výsledná matice zadluženosti států.....	91

7.2 Seznam grafů

Graf 1: Vývoj příjmů státního rozpočtu ČR dle dluhového třídění (v mil. Kč)	30
Graf 2: Vývoj výdajů státního rozpočtu ČR dle druhového třídění (v mil. Kč)	32
Graf 3: Vývoj krajských rozpočtů ČR (v mil. Kč)	35
Graf 4: Vývoj obecních rozpočtů (v mil. Kč).....	35
Graf 5: Vývoj státního dluhu ČR (v mld. Kč)	38
Graf 6: Zadluženost obcí v ČR (v mil. Kč).....	39
Graf 7: Zadluženost krajského zřízení ČR (v mil. Kč).....	40
Graf 8: Vývoj veřejného dluhu ČR (v mil. EUR).....	45
Graf 9: Pokrytí veřejného dluhu ČR (mil. EUR).....	47
Graf 10: Veřejný dluh ČR ku % HDP	48
Graf 11: Dluh v ČR na obyvatele (v EUR).....	50
Graf 12: Dluh v ČR na daňového poplatníka (v EUR).....	51
Graf 13: Vývoj veřejného dluhu Belgie (v mil. EUR).....	52
Graf 14: Pokrytí veřejného dluhu Belgie (mil. EUR).....	54
Graf 15: Vývoj veřejného dluhu Belgie ku % HDP	55
Graf 16: Dluh Belgie na obyvatele (EUR).....	57
Graf 17: Dluh Belgie na daňového poplatníka (EUR).....	58
Graf 18: Vývoj veřejného dluhu Řecka (v mil. EUR).....	59
Graf 19: Pokrytí veřejného dluhu Řecka (mil. EUR)	61
Graf 20: Vývoj veřejného dluhu Řecka ku % HDP	62
Graf 21: Dluh Řecka na obyvatele (EUR).....	64
Graf 22: Dluh Řecka na daňového poplatníka (EUR)	65
Graf 23: Vývoj veřejného dluhu Nizozemska (v mil. EUR)	66
Graf 24: Pokrytí veřejného dluhu Nizozemska (mil. EUR).....	68
Graf 25: Vývoj veřejného dluhu Nizozemska ku % HDP	69
Graf 26: Dluh Nizozemska na obyvatele (EUR)	70
Graf 27: Dluh Nizozemska na daňového poplatníka (EUR)	71
Graf 28: Vývoj veřejného dluhu Švédska (v mil. EUR).....	72
Graf 29: Pokrytí veřejného dluhu Švédska (mil. EUR).....	73
Graf 30: Vývoj veřejného dluhu Švédska ku % HDP	74
Graf 31: Dluh Švédska na obyvatele (EUR).....	75
Graf 32: Dluh Švédska na daňového poplatníka (EUR).....	76
Graf 33: Vývoj veřejného dluhu Estonska (v mil. EUR).....	77

Graf 34: Pokrytí veřejného dluhu Estonska (mil. EUR).....	79
Graf 35: Vývoj veřejného dluhu Estonska ku % HDP	80
Graf 36: Dluh Estonska na obyvatele (EUR).....	81
Graf 37: Dluh Estonska na daňového poplatníka (EUR).....	82
Graf 38: Komparace výše veřejného dluhu (mil. EUR)	83
Graf 39: Komparace veřejného dluhu v % HDP	84
Graf 40: Komparace DCP (mil. EUR).....	86
Graf 41: Komparace půjček (mil. EUR).....	87
Graf 42: Komparace hotovosti a vkladů (mil. EUR)	88
Graf 43: Komparace dluhu na obyvatele (v EUR)	89
Graf 44: Komparace dluhu na daňového poplatníka (v EUR).....	90

7.3 Seznam použitých zkratk

DnO	Dluh na obyvatele
DnDP	Dluh na daňového poplatníka
MF	Ministerstvo financí
SR	Státní rozpočet
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
VD	Veřejný dluh
SD	Státní dluh
ČNB	Česká národní banka
HDP	Hrubý domácí produkt
DCP	Dluhové cenné papíry

8 Přílohy

Příloha č. 1: Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu ČR dle odvětvového třídění (v mil. Kč)

Rok	Běžné výdaje	Kapitálové výdaje	Daňové příjmy	Nedaňové příjmy	Přijaté transfery	Kapitálové příjmy
2020	1 670 308,59	172 620,80	1 258 739,13	20 164,10	175 166,62	21 409,56
2019	1 412 598,93	139 139,29	1 315 705,69	21 504,60	167 281,94	18 730,25
2018	1 284 518,38	116 456,01	1 240 370,80	23 514,31	122 401,86	17 631,06
2017	1 198 049,92	81 745,74	1 155 614,20	24 428,88	85 235,45	8 365,85
2016	1 135 569,81	84 273,71	1 071 487,59	33 894,45	169 710,15	6 525,37
2015	1 121 662,36	175 659,23	1 002 131,03	38 594,33	185 880,99	7 911,00
2014	1 100 101,55	111 506,60	952 517,61	41 956,17	134 405,01	4 947,11
2013	1 070 812,68	102 315,14	922 404,42	35 536,92	128 032,53	5 889,53
2012	1 038 764,21	113 622,47	912 278,18	32 541,58	103 892,57	2 674,54
2011	1 036 654,45	118 871,76	890 250,03	25 949,93	94 248,24	2 307,17
2010	1 026 569,31	130 224,18	863 859,20	30 011,83	103 781,84	2 718,61

Příloha č. 2: Vývoj celkových příjmů a výdajů krajských rozpočtů (v mil. Kč)

Období	Celkové příjmy	Celkové výdaje
2010	208 986,7	209 126,5
2011	200 145,3	203 611,6
2012	199 584,8	202 074,6
2013	202 173,3	197 736,3
2014	216 438,8	211 943,0
2015	231 546,3	219 500,7
2016	242 582,3	217 551,7
2017	139 320,5	242 870,4
2018	294 447,1	287 703,9
2019	333 890,9	313 393,9
2020	359 276,5	355 403,4

Příloha č. 3: Vývoj celkových příjmů a výdajů obecních rozpočtů (v mil. Kč)

Období	Celkové příjmy	Celkové výdaje
2010	283 620,2	287 017,0
2011	268 607,1	269 795,0
2012	241 071,3	235 075,2
2013	256 175,7	238 666,1
2014	272 912,2	263 942,1
2015	279 448,7	257 619,6
2016	278 951,0	239 250,5
2017	294 243,2	272 809,6
2018	330 860,6	322 586,0
2019	360 463,3	334 934,1
2020	368 980,2	349 945,0

Příloha č. 4: Vývoj zadluženosti obcí (v mil. Kč)

Období	Zadluženost obcí
2010	83300,00
2011	82 400,00
2012	90 000,00
2013	92 200,00
2014	88 900,00
2015	86 900,00
2016	71 900,00
2017	69 000,00
2018	68 600,00
2019	70 000,00
2020	71 100,00

Příloha č. 5: Vývoj zadluženosti krajů (v mil. Kč)

Období	Zadluženost krajů
2010	19 100,00
2011	22 300,00
2012	24 400,00
2013	26 800,00
2014	27 600,00
2015	26 400,00
2016	21 300,00
2017	19 700,00
2018	20 800,00
2019	19 300,00
2020	21 800,00

Příloha č. 6: Vývoj státního dluhu České republiky (v mld. Kč)

Období	Domácí dluh	Zahraniční dluh	Státní dluh celkem
2010	1036,30	307,80	1344,10
2011	1182,20	317,20	1499,40
2012	1287,30	380,30	1667,60
2013	1288,10	395,20	1683,30
2014	1363,70	300,00	1663,70
2015	1389,40	283,60	1673,00
2016	1343,60	269,80	1613,40
2017	1370,90	253,80	1624,70
2018	1386,50	235,50	1622,00
2019	1437,40	202,80	1640,20
2020	1882,60	167,20	2049,70

Příloha č. 7: Průměrné koeficienty růstu

Stát	Průměrný koeficient růstu
Belgie	1,035320687
Česká republika	1,033243778
Řecko	1,003485639
Estonsko	1,179041244
Nizozemsko	1,013911282
Švédsko	1,02635053

Příloha č. 8: Přehled základních ukazatelů Belgie

Ukazatele	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Veřejný dluh (mil. EUR)	364 132,1	389 106,6	404 752,3	414 432,4	431 379,2	438 492,7	451 608,9	453 992,1	459 375,1	467 200,2	515 238,0
Veřejný dluh (% z HDP)	100,3	103,5	104,8	105,5	107,0	105,2	105,0	102,0	99,9	97,7	112,8
Dluh na obyvatele (mil. EUR)	33591, 8165	35371, 2757	36543, 5497	37208, 9574	38582, 0028	39021, 2697	39926, 1099	39993, 2187	40301, 0495	40783, 8527	44716, 0497
Dluh na daňového poplatníka (EUR)	81809, 0541	87048, 4564	90366, 6667	92404, 1026	95925, 9951	97464, 4810	99451, 4204	98973, 6429	97760, 1830	97925, 0052	109160 ,5932
Dluhové cenné papíry (mil. EUR)	323 234,0	340 128,0	382 337,0	376 797,0	423 582,0	424 556,0	445 332,0	437 625,0	442 835,0	475 739,0	544 523,0
Úvěry, půjčky (mil. EUR)	55 248,0	62 623,0	67 665,0	72 165,0	84 360,0	82 963,0	83 312,0	79 912,0	79 320,0	77 188,0	77 802,0
Hotovost a vklady (mil. EUR)	1 393,0	1 477,0	1 447,0	1 395,0	1 348,0	1 380,0	1 397,0	1 424,0	1 459,0	1 473,0	1 465,0

Příloha č. 9: Přehled pomocných ukazatelů Belgie

Pomocné ukazatele	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet obyvatel	10 839 905	11 000 638	11 075 889	11 137 974	11 180 840	11 237 274	11 311 117	11 351 727	11 398 589	11 455 519	11 522 440
Počet zaměstnaných (tis. osob)	4 451	4 470	4 479	4 485	4 497	4 499	4 541	4 587	4 699	4 771	4 720
Nezaměstnanost (v %)	8,4	7,2	7,6	8,5	8,6	8,6	7,9	7,1	6,0	5,4	5,6
Výše HDP (mil. EUR)	363 140,1	375 967,8	386 174,7	392 880,0	403 003,3	416 701,4	430 085,3	445 050,1	460 029,4	478 160,7	456 892,9

Příloha č. 10: Přehled základních ukazatelů ČR

Ukazatele	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Veřejný dluh (mil. EUR)	59 059,8	62 576,1	71 778,7	67 096,2	65 581,5	67 943,9	64 939,8	68 520,7	67 431,3	68 479,7	81 906,8
Veřejný dluh (% z HDP)	37,1	39,7	44,2	44,4	41,9	39,7	36,6	34,2	32,1	30,	37,7
Dluh na obyvatele (mil. EUR)	5645,1 255	5967,1 694	6832,5 235	6380,3 159	6238,4 309	6447,3 455	6153,1 899	6477,1 591	6355,4 147	6430,1 395	7659,1 797
Dluh na daňového poplatníka (EUR)	12278,5447	13047,5605	14922,8067	13845,6872	13430,4731	13770,5513	12946,5311	13451,2564	13101,0880	13294,4477	16101,1991
Dluhové cenné papíry (mil. EUR)	53 551,9	58 093,3	71 667,9	66 169,5	67 851,7	69 646,2	66 697,3	67 530,8	63 341,1	66 330,7	81 146,2
Úvěry, půjčky (mil. EUR)	7 481,4	7 425,4	7 713,5	7 037,9	6 638,0	6 743,0	5 674,5	5 520,8	6 674,6	5 449,9	4 817,6
Hotovost a vklady (mil. EUR)	464,1	562,1	369,7	318,6	491,7	258,2	338,3	230,6	336,8	201,7	417,3

Příloha č. 11: Přehled pomocných ukazatelů ČR

Pomocné ukazatele	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet obyvatel	10 462 088	10 486 731	10 505 445	10 516 125	10 512 419	10 538 275	10 553 843	10 578 820	10 610 055	10 649 800	10 693 939
Počet zaměstnaných (tis. osob)	4 810	4 796	4 810	4 846	4 883	4 934	5 016	5 094	5 147	5 151	5 087
Nezaměstnanost (v %)	7,4	6,8	7,0	7,0	6,2	5,1	4,0	2,9	2,3	2,1	2,6
Výše HDP (mil. EUR)	157 920,8	165 202,2	162 587,5	159 461,5	157 821,3	169 558,2	177 438,5	194 132,9	210 927,8	225 568,7	215 248,0

Příloha č. 12: Přehled základních ukazatelů Řecka

Ukazatele	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Veřejný dluh (mil. EUR)	330 570,	356 235,	305 085,	320 498,	319 629,	311 729,	315 012,	317 481,	334 721,	331 091,	341 086,
Veřejný dluh (% z HDP)	147,5	175,2	162,	178,2	180,3	176,7	180,5	179,5	186,4	180,7	206,3
Dluh na obyvatele (mil. EUR)	29729, 4189	32025, 7526	27518, 8370	29126, 6098	29251, 8208	28709, 5674	29211, 7360	29483, 2197	31162, 4484	30872, 1100	31821, 9836
Dluh na daňového poplatníka (EUR)	77073, 9100	89890, 2347	84557, 9268	93222, 2222	92218, 4074	87984, 4764	87722, 6399	86672, 3997	89882, 1160	87129, 2105	94562, 2401
Dluhové cenné papíry (mil. EUR)	198 171,5	102 732,6	76 757,6	64 508,0	53 247,4	46 796,3	44 237,7	52 135,8	49 246,2	64 484,5	82 309,2
Úvěry, půjčky (mil. EUR)	67 129,6	104 263,5	211 746,1	241 142,3	247 622,2	250 377,7	258 020,5	263 437,5	283 927,7	275 971,0	277 539,3
Hotovost a vklady (mil. EUR)	1 203,0	1 106,0	1 055,0	1 088,0	6 374,0	5 546,0	5 987,0	6 008,0	6 245,0	6 582,0	6 581,0

Příloha č. 13: Přehled pomocných ukazatelů Řecka

Pomocné ukazatele	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet obyvatel	11 119 289	11 123 392	11 086 406	11 003 615	10 926 807	10 858 018	10 783 748	10 768 193	10 741 165	10 724 599	10 718 565
Počet zaměstnaných (tis. osob)	4 289	3 963	3 608	3 438	3 466	3 543	3 591	3 663	3 724	3 800	3 607
Nezaměstnanost (v %)	12,9	18,1	24,7	27,7	26,7	25,1	23,7	21,7	19,5	17,5	16,5
Výše HDP (mil. EUR)	224 124,0	203 308,2	188 380,6	179 884,4	177 236,0	176 368,9	174 494,2	176 903,4	179 557,7	183 250,4	165 326,4

Příloha č. 14: Přehled základních ukazatelů Estonska

Ukazatele	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Veřejný dluh (mil. EUR)	981,9	1 027,4	1 762,5	1 934,2	2 129,9	2 077,4	2 174,1	2 174,1	2 127,4	2 373,4	5 097,5
Veřejný dluh (% z HDP)	6,7	6,2	9,8	10,2	10,6	10,1	10,	9,1	8,2	8,6	19,
Dluh na obyvatele (mil. EUR)	736,44 89	772,67 87	1329,9 709	1465,1 099	1618,6 877	1579,9 281	1652,1 220	1652,5 100	1612,7 259	1791,4 887	3835,6 599
Dluh na daňového poplatníka (EUR)	1769,1 892	1756,2 393	2947,3 244	3207,6 285	3520,4 959	3400,0 000	3552,4 510	3478,5 600	3392,9 825	3755,3 797	8248,3 819
Dluhové cenné papíry (mil. EUR)	240,7	253,6	246,7	278,8	271,0	228,1	220,6	264,3	194,2	248,1	2 101,6
Úvěry, půjčky (mil. EUR)	726,5	735,7	1 471,5	1 613,3	1 802,1	1 767,3	1 926,9	1 893,7	1 930,6	2 116,2	3 045,4
Hotovost a vklady (mil. EUR)	17,2	41,7	47,6	44,6	59,5	83,9	45,5	38,8	29,6	40,1	31,5

Příloha č. 15: Přehled pomocných ukazatelů Estonska

Pomocné ukazatele	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet obyvatel	1 333 290	1 329 660	1 325 217	1 320 174	1 315 819	1 314 870	1 315 944	1 315 635	1 319 133	1 324 820	1 328 976
Počet zaměstnaných (tis. osob)	555	585	598	603	605	611	612	625	627	632	618
Nezaměstnanost (v %)	17,1	12,6	10,2	8,9	7,5	6,5	7,1	6,0	5,5	4,6	7,2
Výše HDP (mil. EUR)	14 741,1	16 677,3	17 916,7	18 910,8	20 048,2	20 631,4	21 747,9	23 833,6	25 817,7	27 732,3	26 834,5

Příloha č. 16: Přehled základních ukazatelů Nizozemska

Ukazatele	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Veřejný dluh (mil. EUR)	378 691,	401 237,	432 371,	446 969,	455 775,	446 038,	438 414,	420 307,	405 727,	394 569,	434 795,
Veřejný dluh (% z HDP)	59,2	61,7	66,2	67,7	67,9	64,6	61,9	56,9	52,4	48,5	54,3
Dluh na obyvatele (mil. EUR)	22847, 1343	24089, 9281	25843, 5150	26637, 6830	27082, 2493	26391, 6473	25820, 7728	24605, 9671	23614, 7498	22830, 9963	24977, 3303
Dluh na daňového poplatníka (EUR)	46493, 6771	49219, 4553	52895, 8894	55154, 1214	56773, 1689	54964, 6334	53315, 5783	50179, 9188	47492, 3329	45410, 1738	50085, 8196
Dluhové cenné papíry (mil. EUR)	320 354,0	350 413,0	379 904,0	379 668,0	418 707,0	404 346,0	405 224,0	386 405,0	377 591,0	373 045,0	424 404,0
Úvěry, půjčky (mil. EUR)	81 711,0	88 463,0	98 493,0	96 922,0	96 204,0	95 546,0	92 838,0	85 579,0	80 685,0	82 545,0	77 247,0
Hotovost a vklady (mil. EUR)	1 397,0	1 770,0	1 132,0	1 240,0	1 070,0	1 874,0	3 901,0	1 974,0	1 608,0	1 688,0	1 618,0

Příloha č. 17: Přehled pomocných ukazatelů Nizozemska

Pomocné ukazatele	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet obyvatel	16 574 989	16 655 799	16 730 348	16 779 575	16 829 289	16 900 726	16 979 120	17 081 507	17 181 084	17 282 163	17 407 585
Počet zaměstnaných (tis. osob)	8 145	8 152	8 174	8 104	8 028	8 115	8 223	8 376	8 543	8 689	8 681
Nezaměstnanost (v %)	5,1	5,0	5,9	7,3	7,5	6,9	6,1	4,9	3,8	3,4	3,9
Výše HDP (mil. EUR)	639 187,0	650 359,0	652 966,0	660 463,0	671 560,0	690 008,0	708 337,0	738 146,0	773 987,0	813 055,0	800 095,0

Příloha č. 18: Přehled základních ukazatelů Švédska

Ukazatele	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Veřejný dluh (mil. EUR)	151 873,5	155 456,8	163 588,9	173 698,2	191 314,5	202 765,	195 276,4	191 373,9	183 195,3	168 684,8	196 987,7
Veřejný dluh (% z HDP)	38,1	37,2	37,5	40,3	45,	43,7	42,3	40,7	38,9	34,9	39,7
Dluh na obyvatele (mil. EUR)	16259, 3588	16510, 6096	17251, 0178	18177, 0767	19835, 8940	20802, 0535	19822, 9685	19146, 6704	18101, 8695	16488, 9296	19073, 9291
Dluh na daňového poplatníka (EUR)	34493, 1865	34561, 3161	36272, 4834	38141, 8972	41617, 2504	43511, 8026	41232, 3480	39589, 1394	37310, 6517	34160, 5508	40507, 4440
Dluhové cenné papíry (mil. EUR)	122 220,1	124 949,1	130 078,3	137 302,5	152 271,6	162 322,5	151 781,7	139 430,0	130 133,2	115 033,9	134 549,4
Úvěry, půjčky (mil. EUR)	30 361,2	36 650,0	36 710,1	38 630,6	47 452,3	47 576,0	50 207,0	56 310,9	55 071,2	56 456,7	64 159,1
Hotovost a vklady (mil. EUR)	6 474,5	7 735,7	8 774,3	6 298,3	6 237,2	5 496,5	7 695,5	6 972,5	7 303,5	6 561,3	7 488,6

Příloha č. 19: Přehled pomocných ukazatelů Švédska

Pomocné ukazatele	Období										
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Počet obyvatel	9 340 682	9 415 570	9 482 855	9 555 893	9 644 864	9 747 355	9 851 017	9 995 153	10 120 242	10 230 185	10 327 589
Počet zaměstnaných (tis. osob)	4 403	4 498	4 510	4 554	4 597	4 660	4 736	4 834	4 910	4 938	4 863
Nezaměstnanost (v %)	8,8	8,0	8,1	8,2	8,1	7,6	7,1	6,9	6,5	7,0	8,5
Výše HDP (mil. EUR)	374 695,2	412 844,7	430 037,1	441 850,7	438 833,9	455 494,7	466 266,5	480 025,5	470 673,1	476 869,5	475 431,5